

ΜΑΤΘΑΙΟ ΜΟΝΤΕ

Κ
Α
Τ
Η
Χ
Η
Σ
Η

Α
Ε
Ι
Τ
Υ
Ρ
Γ
Ι
Κ
Η
Η

Ε΄ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΙΣΤ
ΟΡΗ
1977

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ 1977

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19956

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ
διδασκτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ
Λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὄργανισμό Ἐκ-
δόσεως Διδακτικῶν βιβλίων καὶ μοιράζονται
ΔΩΡΕΑΝ.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως τα
διδασκικά διδλία του Δημοτικού, Γυμνασίου και
Λυκείου τραπεζούνται από τον Οργανισμό Εκ-
δόσεως Διδασκικών διδλίων και μοιράζονται
ΔΩΡΕΑΝ.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΟΥΝΤΕ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1977

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΟΥΝΤΕ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

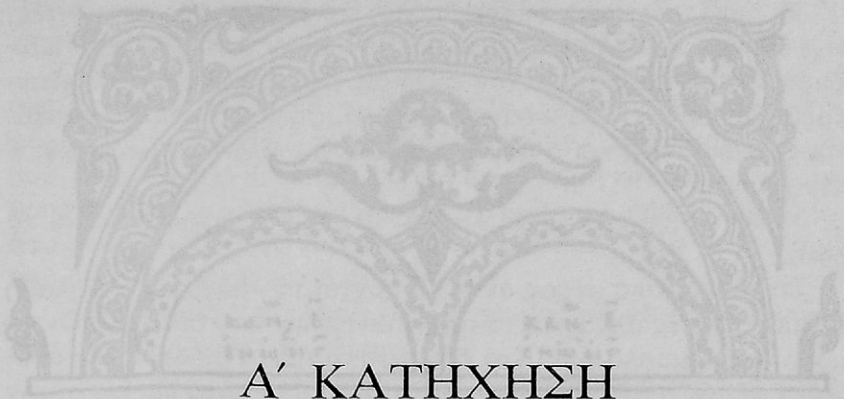
ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΠΛΗΡΗ ΕΚΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Τό διδλίο αὐτό γράφηκε ἀρχικά στή σειρά ἐκδόσεων «Σχολῆς Μωραΐτη».

Α΄ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ι. Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

Όταν λέμε «κατήχηση», εννοούμε την προσπάθεια της Εκκλησίας από τα πρώτα χρόνια να βοηθήσει τον πιστό να βρει το δρόμο της πίστης.

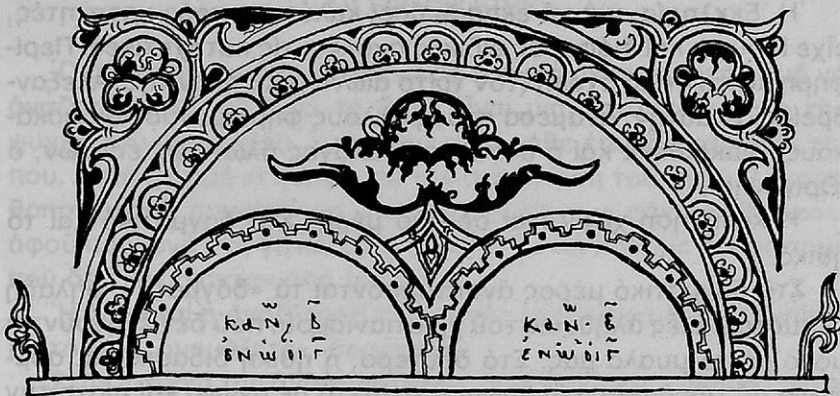
Τούτο προσφέρει με τρόπο συγκεκριμένο και εύκολονόητο τις αλήθειες του χριστιανισμού, όπως διαμορφώθηκαν με το πέρασμα των αιώνων από την ίδια την Εκκλησία.

Όστε κατήχηση είναι η έκθεση των χριστιανικών διδασκαλιών από την υπεύθυνη Εκκλησία στους ανθρώπους που ζητούν να μάθουν τη βαθύτερη ουσία του χριστιανισμού.

Στους πρωτοχριστιανικούς αιώνες οι άνθρωποι βαπτίζονταν σε μεγάλη ηλικία. Έτσι, στο διάστημα που μεσολάβησε ως την ημέρα του μυστηρίου, δέχονταν από ειδικούς εκκλησιαστικούς διδασκάλους - τους κατηχητές - μία διδασκαλία των αληθειών της πίστης.

Η τάξη αυτή των διδασκόμενων την πίστη, ονομάστηκε τάξη των κατηχομένων.

ΚΑΤΗΧΗΤΑΚ Α

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

Όταν λέμε «κατήχηση», εννοούμε την προσπάθεια της Ἐκκλησίας από τά πρώτα χρόνια νά βοηθήσει τόν πιστό νά βρεῖ τό δρόμο τῆς πίστεως.

Τοῦ προσφέρει μέ τρόπο συγκεκριμένο καί εὐκολονόητο τίς ἀλήθειες τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅπως διαμορφώθηκαν μέ τό πέρασμα τῶν αἰώνων ἀπό τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία.

Ὡστε κατήχηση εἶναι ἡ ἔκθεση τῶν χριστιανικῶν διδασκαλιῶν ἀπό τήν ὑπεύθυνη Ἐκκλησία στούς ἀνθρώπους πού ζητοῦν νά μάθουν τή βαθύτερη οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ.

Στούς πρωτοχριστιανικούς αἰῶνες οἱ ἄνθρωποι βαπτίζονταν σέ μεγάλη ἡλικία. Ἐτσι, στό διάστημα πού μεσολαβοῦσε ὡς τήν ἡμέρα τοῦ μυστηρίου, δέχονταν ἀπό εἰδικούς ἐκκλησιαστικούς διδασκάλους - τούς κατηχητές - μιά διδασκαλία τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως.

Ἡ τάξη αὐτή τῶν διδασκομένων τήν πίστη, ὀνομάστηκε τάξη τῶν κατηχομένων.

Ἡ Ἐκκλησία, γιά νά ἐκπαιδεύσει καλύτερα τούς κατηχητές, εἶχε ἰδρύσει καί διάφορες εἰδικές σχολές, τίς κατηχητικές. Περὶ φημη κατηχητική σχολή (τόν τρίτο αἰώνα μ.Χ.) ἦταν τῆς Ἀλεξανδρείας. Σ' αὐτήν, ἀνάμεσα στούς ἄλλους φημισμένους διδασκάλους, διακρίθηκε καί ὁ μέγας θεολόγος ὄλων τῶν ἐποχῶν, ὁ Ὀριγένης.

Ἡ κατήχηση χωρίζεται σέ δύο μέρη: Στό δογματικό καί τό ἠθικό.

Στό δογματικό μέρος ἀναπτύσσονται τά «δόγματα», δηλαδή οἱ μυστηριακές ἀλήθειες τοῦ χριστιανισμοῦ, πού δέν ἐξηγοῦνται μόνο μέ τό μυαλό μας. Στό δεύτερο, ἡ ἠθική διδασκαλία, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος κατακτᾷ μέ ἀγώνα καί πίστη τήν τελείωση τῆς προσωπικότητάς του.

Ἡ κατηχητική φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀγρυπνη ἀπό τά πρῶτα τῆς θήματα ὡς τά σήμερα.

Ὁ σημερινός χριστιανός ἔχει μιά πολύτιμη κληρονομιά πνευματικῶν ἀληθειῶν, πού βρίσκονται σπαρμένες στά συγγράμματα τῶν Πατέρων καί συγγραφέων τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι χρέος ὄλων τῶν ἀνθρώπων νά σκύψουν σ' αὐτές τίς ἀστέρευτες πηγές τῆς ἀλήθειας.

Τό κέρδος τους θά 'ναι μεγάλο.

2. ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Ὁ ἄνθρωπος νιώθει βαθιά μέσα του μιὰ ἀκατανίκητη ὄρμη νὰ ἀναζητήσει καί νὰ βρεῖ τό Θεό. Εἶναι μιὰ πανάρχαιη δίψα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρώπου κάθε ἐποχῆς καί κάθε τόπου. Αὐτή ἡ ὄρμη κι ἡ δίψα γιά τήν ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ, λέγεται θρησκευτικό συναίσθημα. Τό χαρακτηρίζουμε σάν «καθολικό», ἀφοῦ πούθενά στή γῆ καί στήν ἱστορία δέ θά βροῦμε ἀνθρώπους πού δέν κατέχονταν ἀπό αὐτό.

Ἡ δίψα καί ἡ ἀναζήτηση τῆς ψυχῆς μας γιά νὰ ἐπικοινωνήσῃ μέ τό Θεό, ὀνομάζεται «θρησκεία».

Στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας, ὑπάρχει ἕνας μέγας ποταμός μέ γεγονότα, πρόσωπα καί ἰδέες γύρω ἀπό τό θρησκευτικό συναίσθημα.

Αὐτός ὁ ἰδιαίτερος κλάδος τῆς παγκόσμιας ἱστορίας λέγεται «ἱστορία τῶν θρησκειῶν». Σ' αὐτήν βλέπουμε θρησκείες πού ἔζησαν πρὶν ἀπό χιλιάδες χρόνια καί τώρα πιά ἔχουν σβῆσῃ (νεκρές θρησκείες), θρησκείες πού ἐδῶ καί χιλιάδες χρόνια προσπαθοῦν ν' ἀνοίξουν στόν ἀνθρώπο δρόμους γιά τό πῶς θά κερδίσει τή λύτρωση (ζωντανές θρησκείες).

Βλέπουμε ἀκόμα τίς ἀμέτρητες θρησκείες μέ χαμηλό πνευματικό ἐπίπεδο, πού προσφέρουν στούς ἀνθρώπους μιὰ «παιδική», θά 'λεγε κανεῖς, ἀντίληψη γιά τό Θεό. Εἶναι οἱ θρησκείες τῆς εἰδωλολατρίας, ἐκεῖνες δηλαδή, πού θεοποιοῦν τά κτίσματα κι ὄχι τό δημιουργό (πολυθεϊστικές).

Καί εἶναι τέλος οἱ θρησκείες μέ τήν ἀνώτερη ἀντίληψη γιά τό Θεό, τήν πνευματικότερη, πού διδάσκουν τήν ὑπαρξη τοῦ ἑνός καί μόνον ἀληθινοῦ Θεοῦ (μονοθεϊστικές).

3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Ἀξίζει τόν κόπο νὰ δοῦμε μερικές ἀπό τίς πιό ζωντανές καί μεγάλες σημερινές θρησκείες, πού προσπαθοῦν νὰ σβῆσουν τή δίψα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Ἀπό τίς σημερινές, «ζωντανές» θρησκείες, μεγάλη ἱστορική

καί πνευματική σημασία έχουν οί ανατολικές θρησκείες, πού σ' αυτές πιστεύουν ακόμα εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι.

Άς δοῦμε τίς κυριότερες από αυτές:

Α' Ἰνδοϊσμός

Ἡ ἀρχέγονη καί παλιά θρησκεία πού ἀναπτύχθηκε στή χερσόνησο τῶν Ἰνδιῶν καί πού ἀπλώθηκε σ' ὀλόκληρη τήν Ἄπω Ἀνατολή, εἶτε αὐτούσια, εἶτε ἀνακατεύτηκε μέ τίς ἄλλες ντόπιες καί παλιές ἀνατολικές θρησκείες. (Αὐτό τό φαινόμενο στή θρησκαιολογία λέγεται «συγκρητισμός»).

Ὁ Ἰνδοϊσμός ἔχει τρία ἐξελικτικά στάδια. Τό βεδισμό, τό βραχμανισμό καί τό βουδισμό.

1. Βεδισμός: Πῆρε τ' ὄνομά του αὐτός ὁ κλάδος τοῦ Ἰνδοϊσμοῦ ἀπό τίς «βέδες», τά ἱερά του βιβλία. Οἱ «βέδες», πανάρχαια λειτουργικά κείμενα, εἶναι τέσσερεις. Οἱ πιά σπουδαῖες εἶναι ἡ Ρίγκ-Βέδα, τό βιβλίον τῶν ψαλμῶν (μέ χίλιους ὕμνους, φυσιολατρικούς κυρίως), καί ἡ Ἀτάρβα - Βέδα, τό βιβλίον τῶν Ἐξορκισμῶν.

2. Βραχμανισμός: Ἐξέλιξη τοῦ βεδισμοῦ εἶναι ὁ βραχμανισμός. Πῆρε τό ὄνομά του ἀπό τή διδασκαλία γιά τό «Βράχμα», πού εἶναι ἡ ἀνώτερη πνευματική κατάκτηση, ἡ παγκόσμια ψυχή. Πρός αὐτήν πρέπει νά κατατείνει ἡ ἀνθρώπινη ψυχή. Μόνον ὅταν ὁ νοῦς καί τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου - τό «ἄτμαν» - φθάσουν στό «Βράχμα» καί ἐνωθοῦν μαζί του καί διαλυθοῦν μέσα σ' αὐτόν, μόνο τότε ὁ ἄνθρωπος νιώθει εὐτυχισμένος (κατάσταση τοῦ «Βραχμανάτμαν»).

Οἱ ἱερεῖς τῆς θρησκείας αὐτῆς, πού ὑπηρετοῦν τήν ἰδέα τοῦ «Βράχμα», ὀνομάστηκαν βραχμάνες.

3. Βουδισμός: Εἶναι ἡ ἀνώτερη βαθίδα τοῦ Ἰνδοϊσμοῦ. Ἰδρυτής του ἦταν ὁ πρίγκηπας Σινάρτα Γκοτάμα (ἔκτος αἰώνας π.Χ.) πού ἐπονομάστηκε Βούδας, δηλαδή φωτισμένος. Ἕνας σημαντικός ἄνθρωπος, πού πολύ νέος ἔνιωσε μιά βαθιά, πίκρα ἀπό τή ματαιότητα τῆς ζωῆς, ἐγκατέλειψε τό παλάτι του, τή γυναῖκα του, τό νεογέννητο γιό του κι ἦρθε μέσα στά δάση τῶν «μπαμπού» νά

ἀναζητήσει τή λύτρωση. Χρόνια πολλά μέ ἀγωνία ἀσκήθηκε στή μοναξιά καί τή σιωπή. Μιά μέρα πού ἦταν καθισμένος κάτω ἀπό τό δέντρο τῆς γνώσης («Βόδι»), φωτίστηκε καί ἀνακάλυψε μέσα του τήν ἀλήθεια: Γιά νά λυτρωθεῖ κανεῖς, πρέπει νά ἐγκαταλείψει ὅλα καί νά περάσει στό χῶρο τῆς ἀνυπαρξίας, στό «Νιρβάνα». Γύρισε ὀλόκληρη τήν Ἰνδική χερσόνησο ζητιανεύοντας καί διδάσκοντας τή θεωρία τοῦ Νιρβάνα. Ἐκατομμύρια ἄνθρωποι πίστεψαν τότε καί πιστεύουν ἀκόμα καί σήμερα στό κήρυγμα τοῦ Σιντάρτα Γκοτάμα.

Β' Ἡ Ἐρησκεία τῆς Κίνας

Χωρίζεται σέ δυο κλάδους: στόν κομφουκιανισμό καί στόν ταοϊσμό. Τό πρῶτο κλαδί, ὁ κομφουκιανισμός (πῆρε τ' ὄνομά του ἀπό τό φιλόσοφο Κομφούκιο, ἕκτος αἰώνας π.Χ.) εἶναι περισσότερο μιὰ «πρακτική» ἐρησκεία, πού θέλει νά ἐφαρμόσει στήν πράξη τή διδασκαλία.

Ἄο ταοϊσμός, ἀντίθετα, (ἰδρυτής του ὁ περίφημος ποιητής Λάο-Τσοῦ, σύγχρονος τοῦ Κομφούκιου) ἐνδιαφέρεται κυρίως γιά μιὰ πνευματική κατάκτηση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Πρεσβεύει πῶς ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ἀνυψωθεῖ πρὸς τό Τάο, πού εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς, τό παγκόσμιο πνεῦμα, ἡ παγκόσμια ψυχή.

Γ' Ἡ Ἐρησκεία τῶν Ἰαπώνων

Ἄονομάζεται «σιντοϊσμός», ἀπό τό «Σιντό», πού εἶναι ἡ ἀνώτερη ἀρχή, ὁ δρόμος τῶν θεῶν. Ὁ σιντοϊσμός εἶναι μιὰ ἐρησκεία ἐθνική, προγονολατρική, φυσιολατρική.

Γιά πολλούς αἰῶνες—ὡς τή λήξη τοῦ δευτέρου παγκόσμιου πολέμου - οἱ Ἰάπωνες πίστευαν, ὅτι ὁ αὐτοκράτοράς τους ἦταν ἀπόγονος τῆς θεᾶς τοῦ Ἥλιου, τῆς Ἀματερασού.

Αὐτή ἡ θεότητα, ἡ Ἀματερασού, βρίσκεται στήν κορυφή ὅλων τῶν θεῶν. Μέσα στούς πολυάριθμους ναούς τοῦ σιντοϊσμοῦ ὑπάρχει πάντα πάνω στό ἱερό τραπέζι ἓνας καθρέφτης, πού εἶναι τό σύμβολο τῆς Ἀματερασού.

Τόσο στό σιντοϊσμό, όσο καί στόν ταοϊσμό, βρίσκουμε πολλές βουδιστικές ἐπιρροές.

Δ΄ Ζωροαστρισμός

Ἡ θρησκεία τῶν ἀρχαίων Περσῶν. Ἄλλη ὀνομασία του: «παρσισμός». Κύριος διαμορφωτής της ἦταν ὁ Ζαρατούστρα ἢ Ζωροάστρης (ἕκτος αἰώνας π.Χ.). Μέσα στό ἱερό βιβλίο τῆς θρησκείας αὐτῆς, τήν «Ἀθέστα», βρίσκουμε τήν κεντρική διδασκαλία τοῦ δυϊσμοῦ. Δηλαδή ὅτι τόν κόσμο τόν κυβερνοῦν δυό δυνάμεις. Τό καλό καί τό κακό. Ὁ Ἀχούρα Μάσδα (ἢ Ὁρμάσδης) εἶναι ὁ φωτεινός θεός τοῦ καλοῦ καί ὁ Ἀριμάν, ὁ σκοτεινός θεός τοῦ κακοῦ. Ἀνάμεσα στίς δυό αὐτές δυνάμεις καί τούς δυό θεούς, ὑπάρχει ἕνας ἀδιάκοπος πόλεμος. Στό τέλος θά ἐπιβληθεῖ τό καλό.

Ὁ Ζωροαστρισμός ἀριθμεῖ λίγους πιά ὁπαδούς, γιατί οἱ αὐτοκράτορες τῆς Περσίας, ἐδῶ καί πολλούς αἰῶνες, ἐπιβάλανε βίαια τό μωαμεθανισμό.

Ε΄ Μωαμεθανισμός

Ἰδρυτής του εἶναι ὁ Μωάμεθ. Γεννήθηκε στή Μέκκα (570 μ.Χ.). Φύση θρησκευτική, κατόρθωσε νά δώσει στίς διασκορπισμένες ἀραβικές φυλές τῆς ἐποχῆς του μιά κοινή θρησκεία, πού θά τούς ἔνωε. Ἐτσι πήρε στοιχεῖα ἀπό τόν ἰουδαϊσμό καί τό χριστιανισμό, τά ἔσμιξε μέ τοπικές δοξασίες καί παράδωσε στους συμπατριῶτες του τό «Κοράνιο», τό ἱερό βιβλίο τοῦ μωαμεθανισμοῦ.

Ἀντιμετώπισε πολλές δυσκολίες στήν πατρίδα του ὁ Μωάμεθ γιά νά ἐπιβληθεῖ. Τό 622 οἱ κάτοικοι τῆς Μέκκας τόν κυνήγησαν ἄγρια καί ἀναγκάστηκε νά καταφύγει στήν ἄλλη σημαντική πόλη τῆς Ἀραβίας, Μεδίνα. Ἡ φυγή του ὀνομάστηκε «Ἐγείρα» καί ἀπό τή χρονιά αὐτή ἀρχίζει ἡ χρονολογία τῶν μωαμεθανῶν.

Τό Κοράνιο ἔχει ὡς κεντρική διδασκαλία πώς ὁ Θεός εἶναι ἕνας καί προφήτης του ὁ Μωάμεθ.

Ἐπάρχει ἡ ἀντίληψη γιά ἕναν παράδεισο μέ ὑλικές ἀπολαύσεις, ὅπου θά πάρουν μέρος ὅσοι ὑπῆρξαν στή ζωή τους καλοὶ μωαμεθανοί καί κυρίως ὅσοι πολέμησαν «διά πυρός καί σιδήρου» γιά νά ἐπιβληθεῖ ὁ μωαμεθανισμός.

Μέ μία σειρά αγρίων πολέμων, ό μωαμεθανισμός άπλώθηκε σέ πολλές χῶρες τῆς Ἀσίας καί τῆς Ἀφρικῆς (Ἀραβία, Τουρκία, Αἴγυπτος, Μαρόκο, Ἀλγέριο, Περσία, Πακιστάν κι άλλου).

Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα γιά ἕναν όπαδό τῆς θρησκείας αὐτῆς εἶναι ἡ άφοσίωση («μουσλίμ») στό Θεό («Ἀλλάχ»). Γι' αὐτό καί ό μωαμεθανισμός λέγεται καί μουσουλμανισμός.

Στ' Ἰουδαϊσμός

Μιά πολύ άρχαία θρησκεία μονοθεϊστική, πολύ σημαντική γιά τήν πνευματική κληρονομιά τῆς ανθρωπότητας, άφου προετοίμασε τό έδαφος γιά νά ῥθει ό χριστιανισμός.

Ό γενάρχης τῶν Ἑβραίων (ἡ Ἰουδαίων) Ἄβραάμ έφερε στά παράλια τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου τό μονοθεϊσμό άπό τά βάθη τῆς Ἀνατολῆς καί έτσι ἡ λατρεία τοῦ ένός Θεοῦ περνά μέ έπίσημο τρόπο στήν Ιστορία.

Μέσα στήν Παλαιά Διαθήκη, τό βιβλίό τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, σώζεται ἡ παμπάλαιη άνάμνηση τῶν ανθρώπων, άπό τήν έποχή τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ως τόν έρχομό τοῦ Χριστοῦ.

Μιά σειρά άπό πατριάρχες καί προφήτες δίνουν στόν Ιουδαϊκό λαό τήν άποκάλυψη τοῦ Θεοῦ καί τόν προετοιμάζουν γιά τόν έρχομό τοῦ Μεσσία - Λυτρωτῆ.

Ό Μωϋσῆς προσφέρει ἕναν περίφημο νόμο στους συμπατριῶτες του, πού άποτελεῖ ἕνα μεγάλο ἠθικό θησαυρό γιά ὅλη τήν ανθρωπότητα.

Τήν Παλαιά Διαθήκη, έπίσημο βιβλίό τοῦ Ιουδαϊσμοῦ, χρησιμοποιεῖ μαζί μέ τήν Καινή Διαθήκη ἡ Ἐκκλησία μας, γιά νά αντλήσει τή θεολογική της διδασκαλία καί νά διδάξει τούς πιστούς. Κι αὐτό, γιατί ἡ Παλαιά Διαθήκη ὄργωσε τό χωράφι τῆς Ιστορίας γιά νά ῥθει ό Χριστός καί νά σπεῖρει τό θεϊκό Του λόγο.

4. Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ο χριστιανισμός απλώνεται σήμερα σ' όλοκληρη τή γῆ. Λαοί από κάθε χρώμα, άνθρωποι σ' όλα τά μήκη καί τά πλάτη τῆς ὑδρογείου, βαπτίστηκαν στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καί τόν ὁμολογοῦν ὡς Θεό καί Σωτήρα τους.

Ἡ διδασκαλία τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὁ Πατέρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων, δένει τόν κόσμο μέ μιά μυστική ψυχική σχέση. Κι ἀκόμα ἡ πνευματική ἄποψη, ἡ πιά συγκινητική πίστη πού γεννήθηκε ποτέ μέσα στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη, κάνει καί τίς πιά δύσκολες ὥρες τῆς ἀνθρωπότητας νά φωτίζονται ἀπό μιά βέβαιη ἐλπίδα εἰρήνης καί δικαιοσύνης.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπλώνει τή δραστηριότητά της σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Χωρισμένη σέ τρεῖς μεγάλες «ὁμολογίες», προσπαθεῖ μέσα ἀπό πολύ δύσκολες, πολύ συχνά, συνθήκες, νά φέρει τό μήνυμα τοῦ Χριστοῦ στοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ τρεῖς μεγάλες «ὁμολογίες» τῆς σημερινῆς Ἐκκλησίας, πού παλιά, στοὺς πρώτους ὀκτώ αἰῶνες τοῦ χριστιανισμοῦ ἦταν μιά καί ἐνωμένη, εἶναι: ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία καί ἡ Ἐκκλησία τῶν διαμαρτυρομένων.

Κοντά στήν ἀρχέγονη ἀλήθεια τοῦ χριστιανισμοῦ βρίσκεται πιά πολύ ἀπ' ὅλες τίς Ἐκκλησίες ἡ δική μας, ἡ ἀνατολική, ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, γιατί τή διδασκαλία της τή στηρίζει πάνω στήν Ἁγία Γραφή καί στήν Ἱερή Παράδοση τῶν ὀκτώ πρώτων αἰῶνων, πού ὅπως εἶπαμε, ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἐνωμένη.

Τή διδασκαλία τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, πού εἶναι καί τό περιεχόμενο τῆς «κατήχησεως», θά παρακολουθήσουμε στά ἐπόμενα κεφάλαια.

5. ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

Ἐχουμε τονίσει πῶς ἡ κατήχηση δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό τή συστηματική ἔκθεση τῶν ἀληθειῶν τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ ἀλήθειες αὐτές διασώζονται στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καί κληρονομοῦνται ἀπό γενεά σέ γενεά μέ τήν Ἁγία Γραφή καί τήν Ἱερή Παράδοση.

Α' Ἁγία Γραφή εἶναι τό σύνολο τῶν θεόπνευστων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης, στά ὁποῖα θρῖσκουμε διατυπωμένο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τίς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης του γιά τούς ἀνθρώπους. Ἡ Παλαιά Διαθήκη προετοιμάζει, ὅπως εἶπαμε, τόν ἐρχομό τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμον καί ἡ Καινή Διαθήκη περιγράφει αὐτόν τόν ἐρχομό καί τήν ἴδρυση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Παλαιά Διαθήκη ἔχει 49 βιβλία, πού τά χωρίζουμε, ἀνάλογα μέ τό περιεχόμενό τους, σέ τρεῖς ὁμάδες: α) ἱστορικά, β) διδακτικά ἢ ποιητικά καί γ) προφητικά.

Στά ἱστορικά βιβλία κατατάσσονται: ἡ Πεντάτευχος, οἱ Κριτές, τά βιβλία τῶν Βασιλειῶν κ.ἄ.

Στά διδακτικά ἢ ποιητικά οἱ Ψαλμοί τοῦ Δαβίδ, οἱ Παροιμίαι, ὁ Ἰώβ, τό Ἶσμα Ἶσμάτων, ὁ Ἐκκλησιαστής κ.ἄ.

Στά προφητικά τέλος βιβλία κατατάσσουμε τά βιβλία τῶν δώδεκα «Μικρῶν», ὅπως λέγονται, Προφητῶν καί τῶν τεσσάρων «Μεγάλων», τοῦ Ἡσαΐα, τοῦ Ἰερεμία, τοῦ Ἰεζεκιήλ καί τοῦ Δανιήλ.

Ἡ Καινή Διαθήκη. Καί τά 27 βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης γράφτηκαν στήν ἑλληνική («κοινή» = δημοτική) γλώσσα τῆς ἐποχῆς τοῦ Κυρίου. Ἀναφέρονται στή ζωή, τά θαύματα καί τή διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καί τή δραστηριότητα τῶν Ἀποστόλων. Χωρίζονται καί τά βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως καί τῆς Παλαιᾶς, σέ: ἱστορικά, διδακτικά καί προφητικά.

Τά ἱστορικά βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι: Τά τέσσερα Εὐαγγέλια (Μάρκου, Ματθαίου, Λουκά καί Ἰωάννη) καί οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (συγγραφέας τους ὁ Εὐαγγελιστής Λουκάς).

Τά διδακτικά βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι: Οἱ Ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου καί οἱ ἑπτά «Καθολικές» τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Ἰωάννου καί Ἰάκωβου. Ὀνομάστηκαν «καθολικές», γιατί ἀντίθετα μέ τίς ἐπιστολές τοῦ Παύλου, πού ἀπευθύνονται πρὸς ὀρισμένα πρόσωπα ἢ στούς κατοίκους μιᾶς πόλης ἢ περιοχῆς, αὐτές οἱ ἑπτά ἐπιστολές ἀπευθύνονται πρὸς ὁλόκληρο τό «πλήρωμα» τῆς Ἐκκλησίας.

Τό προφητικό βιβλίό τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἡ «Ἀποκάλυψις» τοῦ Ἰωάννη. Γράφτηκε ἀπό τόν Εὐαγγελιστή τῆς ἀγάπης

στήν Πάτμο, όπου είχε εξοριστεί στά τέλη του πρώτου αιώνα μ.Χ. ό μεγάλος Ἀπόστολος.

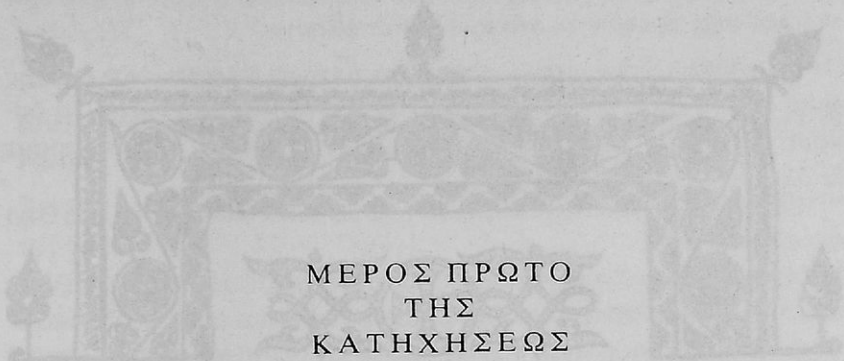
Μέ δυνατές εικόνες καί μεγαλειώδεις παρομοιώσεις καί μεταφορές, ό Ἰωάννης βλέπει μέσα στό σκοτεινό μέλλον τίς άγώνιες, τούς άγώνες, τίς θυσίες αλλά καί τό θρίαμβο του χριστιανισμού.

Πρίν νά κλείσουμε τό λόγο γιά τά βιβλία τής Ἀγίας Γραφής, πρέπει νά τονίσουμε τή διδασκαλία τής Ἐκκλησίας γιά τή «θεοπνευστία» τους. «Πάσα γραφή θεόπνευστος», δίδαξε ό Ἀπόστολος Πέτρος καί ή Ἐκκλησία πάντοτε ύποστήριξε πώς ό Θεός φώτισε τούς άπλους καί άγράμματους πολλές φορές συγγραφείς τών βιβλίων, νά γράψουν καί νά αναλύσουν ιδέες καί έννοιες πού ήταν πάνω άπό τή δύναμή τους.

Β' Ἱερή Παράδοση. Ὅταν λέμε Ἱερή Παράδοση, έννοοῦμε τή διδασκαλία του χριστιανισμού, όπως τήν πίστεψε ό μ ό φ ω ν α καί τήν έζησε ή Ἐκκλησία. Δηλαδή, τίς άλήθειες εκείνες του χριστιανισμού πού τίς άποδέχτηκαν όλοι οί πατέρες τής Ἐκκλησίας. Ὑπάρχει ένας πολύ ώραϊος καί άρχαϊος όρισμός πού λέει: «Ἱερά Παράδοσις είναι ό,τι πάντοτε, πανταχοῦ καί ύπό πάντων έπιστεύθη». Τήν κοινή αυτή άποδοχή τών άληθειών του χριστιανισμού, τή βρίσκουμε μέσα στό σύμβολο τής πίστεως (σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως), στίς άποφάσεις τών Οίκουμενικών συνόδων καί στά συγγράμματα τών Πατέρων τής Ἐκκλησίας.

Πολλές φορές οί άλήθειες αυτές περιγράφονται πολύ άμυδρά στά βιβλία τής Παλαιάς καί τής Καινής Διαθήκης. Γι' αυτό καί κατά τήν ανάπτυξη τους, δημιουργήθηκαν πολύ συχνά αντίθετες γνώμες. Ἄλλες φορές πάλι όρισμένοι άνθρωποι προσπάθησαν νά έξηγήσουν μέ δικό τους τρόπο όρισμένες χριστιανικές άλήθειες καί έπεσαν σε πλάνη. Αὐτοί οί άνθρωποι όνομάστηκαν αίρετικοί.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΤΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

Όπως είδαμε στην εισαγωγή της ιστορίας, η πρώτη και η δεύτερη Οικουμενικές σύνοδοι (325 και 381 μ. Χ.) διατύπωσαν μέσα σε δώδεκα «άρθρα», τη διδασκαλία του χριστιανισμού, για τον Τριαδικό Θεό (Πατέρα, Υιόν και Άγιο Πνεύμα), για το Μυστήριο της Σωτηρίας, για την Εκκλησία και τη μελλοντική ζωή.

Αυτή η περιληπτική δηλώσιμη «σύμβολο της πίστεως». Μας δίνει όλο το μυστηριακό περιεχόμενο της χριστιανικής θρησκείας, παύ μόνο με την πίστη μπορούμε να νιώσουμε.

Η πίστη, αυτό το μυστικό μονοπάτι που θρικόει η ψυχή μας για να φτάσει στο Θεό, είναι η δύναμη που μας φέρνει κοντά στις μεγάλες και πάνω από την ανθρώπινη λογική αλήθειες του χριστιανισμού. Μόνο με την πίστη πάμε κοντά στο μυστήριο και γευόμαστε τη συγκίνησή του. Χωρίς την πίστη και μόνο με τη γνώση, είναι αδύνατο να μας «αποκαλυφθούν» οι κρυμμένες, μυστηριακές αλήθειες του χριστιανισμού.

Άλλά ως έρθουμε να δούμε ένα-ένα τα «άρθρα» του συμβόλου της πίστεως, παύ αποτελούν βασικά «δόγματα» της Εκκλησίας μας.

αρχή βλάπτει, όπως είχε εξηγηθεί στο τέλος του πρώτου αιώνα μ.Χ. ο μεγάλος θεολόγος.

Με δυνατές εννοιές και μερικές φορές παραφοβικούς και μεταφορές, ο εκάστοτε βλάπτει με το σκοτεινό μέλλον τις άγιες γίνεις, τους άγιους, τις βιβάτες αλλά και το θράκιδο του χριστιανισμού.

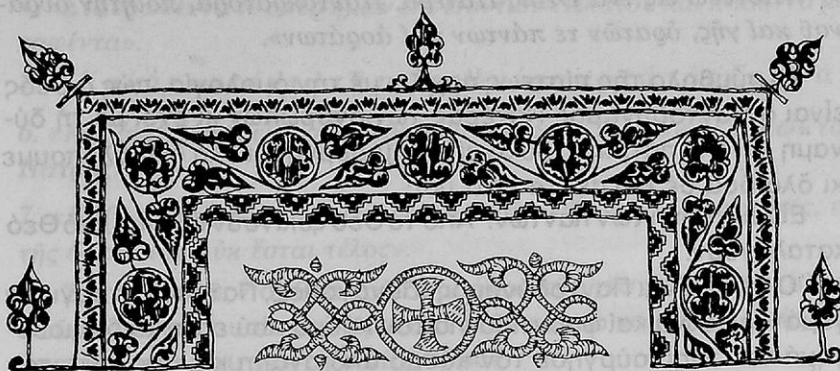
Πριν νό κλειστούμε το νόμο, οι εννοιές της Άγιης Γραφής, πρέπει να ταυτιστούν με την εκκλησία, για τη «θεο-σπουδαία» των «Πάτερ» και «Πατήρ» διδάξει ο Απόστολος Πάτερ, και η «ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ» αποκρίνεται ως ο Θεός φέρει τους άλλους και τους άλλους, πολλές φορές συγγραφείς των άλλων, να νουθετούν και να εννοούν και έννοιες που ήταν πάντα από τη δύναμη του.

Η Ήρα Παράδοξη. Όταν λέμε Ήρα Παράδοξη, έννοούμε τη διδασκαλία του χριστιανισμού, όπως την έννοησε ο μύθος και την έζησε η Έκκληση. Ο ΧΙΤΑΜΟΣ είναι ένας άγιος του χριστιανισμού που τις αποδέχεται, είναι οι πατέρες της Έκκλησίας. Υπάρχει ένας πλάσμιος και άγιος άγιος, πρό λέει. Ήρα Παράδοξη είναι ό,τι πάντα, πάντα και από πάντων έπιστεύθη. Την κληρή αυτή απαδοχή των άλλων του χριστιανισμού, τη βρίσκουμε μέσα από αμύδα της πίστης του θρόνου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, στις αποφάσεις των Οικουμενικών συνόδων και στα συγγράμματα των Πατέρων της Έκκλησίας.

Πολλές φορές οι άλλες αυτές περιγράφονται πολύ άριδρα στο όφελος της Πολιτείας και της Κοινής Διαθήκης. Γι' αυτό και κατά την εξέλιξη τους, δημιουργήθηκαν πολύ ά συχνά αντίθετες γνώμες. Άλλες φορές, πάλι, άσχημοι άνθρωποι προσπάθησαν να εξηγήσουν με δικό τους τρόπο άσχημους χριστιανικές άληθειες και έτσι και οι πρώτοι άσχημοι άσχημοι άσχημοι άσχημοι.

1. ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Όπως είδαμε στην έκκλησιαστική ιστορία, ή πρώτη και ή δεύτερη Οικουμενικές σύνοδοι (325 και 381 μ. Χ.) διατυπώσανε μέσα σέ δώδεκα «άρθρα», τή διδασκαλία του χριστιανισμού, γιά τόν Τριαδικό Θεό (Πατέρα, Υιόν και Άγιο Πνεῦμα), γιά τό Μυστήριο τής Σωτηρίας, γιά τήν Ἐκκλησία και τή μέλλουσα ζωή.

Αὐτή ή περιληπτική όμολογία όνομάστηκε «σύμβολο τής πίστεως». Μᾶς δίνει όλο τό μυστηριακό περιεχόμενο τής χριστιανικής θρησκείας, πού μόνο μέ τήν πίστη μποροῦμε νά νιώσουμε.

Ἡ πίστη, αὐτό τό μυστικό μονοπάτι πού βρίσκει ή ψυχή μας γιά νά φτάσει στό Θεό, εἶναι ή δύναμη πού μᾶς φέρνει κοντά στίς μεγάλες και πάνω από τήν ανθρώπινη λογική ἀλήθειες του χριστιανισμού. Μόνο μέ τήν πίστη πᾶμε κοντά στό μυστήριο και γευόμαστε τή συγκίνησή του. Χωρίς τήν πίστη και μόνο μέ τή γνώση, εἶναι ἀδύνατο νά μᾶς «ἀποκαλυφθοῦν» οἱ κρυμμένες, μυστηριακές ἀλήθειες του χριστιανισμού.

Ἄλλά ἄς ἔρθουμε νά δοῦμε ἕνα-ἕνα τά «άρθρα» του συμβόλου τής πίστεως, πού ἀποτελοῦν βασικά «δόγματα» τής Ἐκκλησίας μας:

20
1. «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων».

Τό σύμβολο τῆς πίστεως ἀρχίζει μέ τήν ὁμολογία, πῶς ὁ Θεός εἶναι ὁ Παντοδύναμος Πατέρας τῶν ἀνθρώπων κι ἔχει μέ τή δύναμη καί τήν πατρική του ἀγάπη δημιουργήσει ὅλα ὅσα βλέπουμε κι ὅλα ὅσα δέ βλέπει τό μάτι μας.

Εἶναι ἡ πηγή τῶν πάντων. Ἐπί τὸ Θεό ξεκινοῦν ὅλα καί στό Θεό καταλήγουν.

Ὁ Θεός εἶναι Παντοδύναμος, Πανάγαθος, Πατέρας στοργικός γεμάτος σοφία καί φροντίδα γιά τόν κόσμο πού εἶναι τό δημιούργημά του. Δημιούργησε τόν κόσμο ἀπό ἀγάπη καί ἀπό τότε τόν παρακολουθεῖ, προνοεῖ καί φροντίζει γι' αὐτόν, γιά τά ὁρατά καί τά ἀόρατα! Τά γήινα καί τά πνευματικά. Γιά τούς ἀνθρώπους καί τούς ἀγγέλους.

Σε μιά προσευχή τῆς Ἐκκλησίας μας λέμε πῶς ὁ Θεός εἶναι «ὁ πανταχοῦ παρῶν καί τά πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρός τῶν ἀγαθῶν καί ζωῆς χορηγός».

2. «Καί εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν Μονογενῆ, τόν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρό πάντων τῶν αἰῶνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τά πάντα ἐγένετο».

Μέ τό δεύτερο ἄρθρο ὁμολογοῦμε τήν πίστη μας στό Χριστό, πού εἶναι τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Εἶναι ὁ Μονογενῆς Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ, πού γεννήθηκε πρὶν γίνουν οἱ αἰῶνες. Εἶναι φῶς ἀπό τό φῶς τοῦ Θεοῦ. Εἶναι «ὁμοούσιος» μέ τόν Πατέρα Του, δηλαδή ἔχουν μιά οὐσία. Δέν πλάστηκε ὅπως δημιουργήθηκαν τά ἄλλα πλάσματα τῆς Δημιουργίας, ἀλλά γεννήθηκε ἀπό τόν Πατέρα Του, σάν φῶς ἀπό τό φῶς Του. Μέ τό Χριστό, τό Λόγο Του, ὁ Θεός Πατέρας καί Δημιουργός δημιούργησε τά πάντα. Μέ τό Λόγο εἶπε κι ἐγιναν, διάταξε καί πλάστηκαν, ὅπως λέει ὁ ποιητής καί προφήτης Δαβίδ.

3. «Τόν δι' ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καί σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου καί ἐνανθρωπήσαντα».

4. «Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα».
5. «Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς».
6. «Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς».
7. «Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος».

Στὰ 3, 4, 5, 6, 7 ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως παρακολουθοῦμε τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον καὶ τὴ σημασία ποῦ ἔχει ἡ θυσία Του γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Κατεβαίνει στὴ γῆ καὶ γίνεται ἄνθρωπος ἀπὸ μιᾶ ἀγνή κόρη, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ μᾶς ἀνυψώσει.

Γιὰ τὴ λύτρωσή μας ὑποφέρει καὶ βασανίζεται σάν ἄνθρωπος στὸν καιρὸ τοῦ Ποντίου Πιλάτου, καταδικάζεται στὸν ἀτιμωτικό σταυρικό θάνατο καὶ πεθαίνει στό Γολγοθᾶ γιὰ μᾶς, σάν ἄνθρωπος. Ἀλλὰ τὴν τρίτη ἡμέρα θά ἀναστηθεῖ, θά ἀναληφθεῖ στοὺς οὐρανοὺς καὶ θά καθίσει στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα Του. Θά ξανάρθει, ὄχι ταπεινός καὶ καταφρονημένος ὅπως τὴν πρώτη φορά, ἀλλὰ μέ δόξα καὶ δύναμη, γιὰ νὰ κρίνει τοὺς ζωντανούς καὶ τοὺς πεθαμένους· καὶ ἡ βασιλεία Του δὲ θά τελειώσει ποτέ.

2. ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ

Στὸ ὄγδοο ἄρθρο τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως διατυπώνεται ἡ πίστη μας στό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

8. «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν».

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τὸ τρίτο ἰσότιμο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Δέν εἶναι χτίσμα τοῦ Πατέρα, ὅπως δίδασκε ὁ αἰρετικός

Μακεδόνιος, αλλά κυρίαρχο, πηγή θεϊκής ζωής. Ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα «διά τοῦ Υἱοῦ» καί συμπροσκυνεῖται μαζί τους ἀπό τούς πιστούς.

Ἐκεῖνο φώτισε τά πνεύματα τῶν προφητῶν καί τῶν διδασκάλων, μέ τούς ὁποίους ὁ Θεός ἀποκάλυψε στούς ἀνθρώπους τό θέλημά Του. Τήν ἡμέρα μάλιστα τῆς Πεντηκοστῆς, πού εἶναι ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας, τό Ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε ἀπό τόν οὐρανό σάν γλῶσσες φωτιᾶς, ἔκαψε καί ἐξαφάνισε τό φόβο τῶν Ἀποστόλων καί ἄναψε στίς ψυχές τους τήν πυρκαγιά τῆς χριστιανικῆς ἱεραποστολῆς.

9. *«Εἰς μίαν ἀγίαν, καθολικὴν καί ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».*

Μέ τό ἄρθρο αὐτό ὁμολογοῦμε τήν πίστη μας καί τήν ἀφοσίωσή μας στήν Ἐκκλησία, πού εἶναι «θεοσούστατη» γιατί τήν ἴδρυσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Στό ἄρθρο αὐτό ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται Μία, ἀγία, καθολική καί ἀποστολική. Ἔχει γιά σκοπό της ν' ἀπλώσει σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ καί νά συνεχίσει ἔτσι τό ἀπολυτρωτικό του ἔργο.

Μία εἶναι ἡ Ἐκκλησία γιατί ἓνας εἶναι ὁ ἰδρυτής της, ὁ Χριστός, ἓνα τό Ἅγιο Πνεῦμα, πού τήν ἐμπνέει καί μιά ἡ πίστη της. Ὡς τήν ἐποχή τοῦ σχίσματος ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἐνωμένη καί ἀδιαίρετη. Ὑστερα ὅμως χωρίστηκε, ὅπως εἶδαμε στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία.

Ἄγία ὀνομάζεται ἡ Ἐκκλησία, γιατί ἀντλεῖ τήν ἀγιότητά της ἀπό τόν Ἅγιο Θεό καί τή μεταδίδει στούς πιστούς. Κ α θ ο λ ι κ ῆ, γιατί ἐπιδιώκει νά φέρει κάτω ἀπό τό φῶς τοῦ Σταυροῦ ὅλους τούς ἀνθρώπους. «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Μ' αὐτά τά λόγια ὁ Ἰησοῦς στέλνει τούς ἀποστόλους πρὸς ὅλα τά ἔθνη, δηλαδή τούς λαούς τῆς γῆς. Οἱ ἀπόστολοι πορεύτηκαν παντοῦ καί κήρυξαν τό Εὐαγγέλιο. Δίκαια λοιπόν ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται καί ἀ π ο σ τ ο λ ι κ ῆ. Τούς ἀποστόλους διαδέχτηκαν οἱ κληρικοί, πού πῆραν τήν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί πού συνεχίζουν τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μέχρι σήμερα.

10. *«Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».*

Στό δέκατο ἄρθρο διατυπώνεται ἡ ὁμολογία στήν πίστη τῆς λυτρωτικῆς ἀξίας τοῦ βαπτίσματος. Τό βάπτισμα, τό πρῶτο ἀπό τὰ ἑπτά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, σβήνει τίς ἀμαρτίες τοῦ ἀνθρώπου καί τόν ἀξιώνει νά λάβει μέρος, καθαρός καί ξαναγεννημένος, στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας.

11. «*Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν*».

12. «*Καί ζωῆν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν*».

Μέ τὰ δύο αὐτά τελευταῖα ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ὁμολογοῦμε τήν πίστη μας στή ζωή, πού εἶναι πιο πέρα ἀπό τόν τάφο καί τήν προσδοκία τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Εἶναι μιά παλιά διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διδασκαλία γιά τή μέλλουσα ζωή. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διατυπώνει μέ πολύ ὠραῖο τρόπο τήν προσδοκία τῆς αἰωνιότητος. «Δέν ἔχουμε ἐδῶ πολιτεία – πατρίδα πού νά μένει σταθερή καί παντοτινή, μά ἀποζητοῦμε τή μελλοντική καί αἰώνια πολιτεία – πατρίδα». Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ δυναμώνει τήν πίστη μας σέ μιά μελλοντική αἰώνια ζωή, μέσα σ' ἓνα καινούριο κόσμο, χωρίς ἴσκιους καί ἀτέλειες, πού πάνω του θά λάμπει ἡ δικαιοσύνη καί ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί Πατέρα. Ἡ ἀρχή αὐτοῦ τοῦ κόσμου θά γίνει μέ τή φοβερή καί ἔνδοξη Δευτέρα Παρουσία, πού θά ῥθει ξαφνικά σ' ἓναν μυστικό χρόνο, πού κανένας δέν μπορεῖ νά τόν ὑπολογίσει.

3. ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ

Ἡ λέξη «μυστήριον» προέρχεται ἀπό τό ρῆμα «μύω», πού σημαίνει κλείνω τό στόμα μου καί τά μάτια, γιά νά μή δῶ ἤ νά μήν πῶ κάτι πού εἶναι μυστικό.

Ἡ λέξη «μυστήριον» ἔχει δύο σημασίες. Στήν πρώτη μέ τή λέξη «μυστήριον» ἐννοοῦμε ὅλες τίς βαθιές καί πάνω ἀπό τή στενή λογική τοῦ ἀνθρώπου ἀλήθειες, πού μόνο μέ τήν πίστη μας, ὅπως εἶπαμε, μπορούμε νά γνωρίσουμε. Στή δεύτερη μέ τή λέξη «Μυστήριον» ἐννοοῦμε τίς τελετές τῆς Ἐκκλησίας, πού ἔχουν ἰδρυθεῖ ἀπό τόν ἴδιο τό Χριστό, καί τούς Ἀποστόλους καί στίς ὁποῖες τελετές μεταδίδεται μέ ὑπερφυσικό τρόπο ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ. Στήν πρώτη περίπτωση χαρακτηριστικά «μυστήρια» εἶναι τά δόγματα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ, ἡ Σταύρωση καί ἡ Ἀνάστασή Του καί ἡ μέλλουσα ζωή καί κρίση.

Κυρίως ὅμως ὅταν λέμε «μυστήρια» ἐννοοῦμε τίς ἱερές τελετές, πού προσφέρουν στούς Χριστιανούς τή θεία χάρη. Τά μυστή-

ρια είναι έπτά: Τό **βάπτισμα**, τό **χρίσμα**, ή **έξομολόγηση**, ή **Θεία Εύχαριστία**, ό **γάμος**, τό **εύχέλαιο** καί ή **ιεροσύνη**.

Τά μυστήρια χωρίζονται σέ δύο κατηγορίες. Στά ύποχρεωτικά καί στά προαιρετικά καί αυτά πάλι σέ έπαναλαμβανόμενα καί μή έπαναλαμβανόμενα. Ύποχρεωτικά είναι τά μυστήρια εκείνα, στα όποια πρέπει νά συμμετέχει κάθε χριστιανός κι αυτά είναι τό βάπτισμα, τό χρίσμα, ή έξομολόγηση καί ή Εύχαριστία.

Προαιρετικά είναι εκείνα, πού έπιτρέπουν στον πιστό νά τά διαλέξει καί είναι ή ιεροσύνη, ό γάμος καί τό εύχέλαιο.

Τά έπαναλαμβανόμενα μυστήρια λέγονται έτσι, γιατί μπορεί κανείς νά πάρει μέρος σ' αυτά περισσότερες φορές καί είναι: ή μετάνοια, ή Θεία Εύχαριστία, ό γάμος καί τό εύχέλαιο.

Τά υπόλοιπα λέγονται μή έπαναλαμβανόμενα, γιατί μόνο μία φορά έπιτρέπεται ή συμμετοχή του πιστού σ' αυτά.

Σέ κάθε μυστήριο υπάρχουν δύο στοιχεΐα: τό όρατό καί τό άόρατο. Όρατό στοιχείο είναι ό φανερός τρόπος τελετής, εύχές κλπ. Άόρατο στοιχείο είναι ό μυστικός τρόπος μέ τον όποιο μεταδίδεται στους πιστούς ή θεία χάρη.

4. ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Όπως είπαμε κι άλλου, τό βάπτισμα είναι τό μυστήριο πού σθήνει τίς άμαρτίες του ανθρώπου καί τον άξιώνει νά λάβει μέρος καθαρός καί «ξαναγεννημένος» στη ζωή της Έκκλησίας. Μέ τό όρατό στοιχείο της τριπλής καταδύσεως καί αναδύσεως του πιστού στο άγιασμένο νερό, εξαλείφεται τό προπατορικό άμάρτημα καί κάθε άλλη άμαρτία του.

Τό βάπτισμα τό ίδρυσε ό ίδιος ό Χριστός μέ τή φράση του προς τους άποστόλους: «*Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις τό όνομα του Πατρός καί του Υιού καί του Άγίου Πνεύματος*». Καί ό ίδιος ό Κύριος, παρ' όλο πού ήταν άναμάρτητος, βαπτίστηκε από τον Ίωάννη, για νά μάς δώσει ένα υπόδειγμα.

Στά πρώτα χρόνια του χριστιανισμού οι άνθρωποι βαπτίζονταν σέ μεγάλη ήλικία, άφου πρώτα περνούσαν από τό στάδιο της

κατηχήσεως (κατηχούμενοι). Ἀργότερα καθιερώθηκε ὁ νηπιοβαπτισμός. Ὁ ἄνθρωπος μπαίνει στή χριστιανική κοινωνία μέ τό βάπτισμα, ὅταν ἀκόμα εἶναι νήπιο. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία χρησιμοποιοῦν τήν τριπλή κατάδυση τοῦ πιστοῦ στό νερό, ἐνῶ ἡ καθολική καί τῶν διαμαρτυρομένων τό τελοῦν μέ τό ράντισμα.

5. ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ

Ἀμέσως μετά τό βάπτισμα στήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τελεῖται καί τό μυστήριο τοῦ χρίσματος. Μέ τό μυστήριο αὐτό μεταδίδεται στό νεοφώτιστο πιστό ἡ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιά νά ἐνισχύσει καί νά τελειοποιήσει μ' αὐτήν τή ζωή του. Ἀπό τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἔχουμε τήν πληροφορία ὅτι οἱ μαθητές τοῦ Κυρίου μετέδιδαν τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θέτοντας τό χέρι τους πάνω στό κεφάλι τῶν πιστῶν.

Ἀργότερα αὐτή ἡ «ἐπίθεσις τῶν χειρῶν» ἀντικαταστάθηκε ἀπό τό χρίσμα μέ τό Ἅγιο Μύρο. Τό Ἅγιο Μύρο εἶναι ἓνα μείγμα ἀπό σαράντα περίπου ἀρωματικές οὐσίες, μέ τίς ὁποῖες ὁ ἱερέας ἢ ὁ ἐπίσκοπος ἀλείφει τά διάφορα μέλη τοῦ σώματος τοῦ πιστοῦ. Σέ κάθε «χρίση» λέει τή φράση: *«σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου, Ἀμήν»*. Χρίονται τά πόδια τοῦ πιστοῦ, γιά νά τόν ὀδηγοῦν σέ δρόμους δικαιοσύνης καί ἀγάπης. Τά χέρια του, γιά νά κάνουν μόνο τό καλό. Τό κεφάλι του, γιά νά σκέπτεται πάντα τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τό στήθος του, γιά νά γεμίσει αἰσθήματα χριστιανικά. Τ' αὐτιά του, γιά ν' ἀκοῦνε μόνο ἀγαθά λόγια καί τό στόμα, γιά νά βγαίνουν ἀπ' αὐτό μονάχα δοξολογίες γιά τό Θεό καί λόγια ἀγάπης καί καλοσύνης γιά τούς ἀνθρώπους.

Οἱ Ἐκκλησίες παρασκευάζουν τό Ἅγιο Μύρο κάθε Μεγάλη Πέμπτη. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας γιά νά δείξει τήν τιμή καί τό σεβασμό πρὸς τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως προμηθεύεται ἀπό ἐκεῖ ἔτοιμο τό Ἅγιο Μύρο.

6. Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Ἡ ζωή τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἓνας ἀγώνας γιά τήν κατάκτηση τοῦ ἀγαθοῦ καί τήν τήρηση τοῦ θεοῦ νόμου. Σ' αὐτόν τόν ἀγώνα,

πολύ συχνά, ο άνθρωπος λυγίζει και πέφτει. Αυτό δέν πρέπει όμως να τον αποκαρδιώνει. Η πτώση τότε είναι τραγική για έναν άνθρωπο, όταν μέσα στον άνθρωπο αυτό δέ λειτουργήσει το συναίσθημα της μεταμέλειας και ή λαχτάρα να ξανακερδίσει τό αγαθό. Σ' αυτό τό δύσκολο αγώνα ή 'Εκκλησία προσφέρει, σάν πολύτιμο στήριγμα, τό μυστήριο τής μετανοίας. "Όσο μεγάλη κι αν είναι ή άμαρτία ενός ανθρώπου, πίο μεγάλη και άποτελεσματική είναι ή αγάπη και ή συγγνώμη του Θεού. «*Όπου υπερεπλεόνασεν ή άμαρτία, υπερεπερίσσευσεν ή χάρις*», λέει ο 'Απόστολος Παύλος. Δηλαδή, όπου πλήθυνε άπελπιστικά τό σκοτάδι τής άμαρτίας, εκεί ήρθε κι έλαμψε έκθαμβωτικά τό φώς τής αγάπης και τής χάρις του Θεού.

Στόν πνευματικό αγώνα τών ανθρώπων ή 'Εκκλησία συμπαραστάθηκε μέ όρισμένους κληρικούς, πού είχαν μία ιδιαίτερη ικανότητα να έπικοινωνούν μέ τούς κουρασμένους ψυχικά χριστιανούς και να τούς ενισχύουν. Αυτοί οί κληρικοί, μέ μόρφωση, ψυχολογική πείρα και άπέραντη κατανόηση, λέγονται «πνευματικοί». Μέ τρόπο μυστικό ανοίγουν τίς ψυχές τών ανθρώπων και τίς αλαφρώνουν από τό βάρος τους. 'Ο άνθρωπος ξεκλειδώνει τήν ψυχή του, άκουμπά τό φορτίς της στό έλεος του Θεού και ο πνευματικός διοχετεύει στήν ψυχή του πιστού τό έλεος και τήν αγάπη του Θεού.

7. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Και τό μυστήριο αυτό ιδρύθηκε από τόν ίδιο τό Χριστό στό υπέρωο τής Σιών (Ιερουσαλήμ) τήν τραγική ήμέρα του Μυστικού Δείπνου. Ήταν ή τελευταία φορά πού ο Κύριος έτρωγε μέ τούς μαθητές Του. Ή άτμόσφαιρα ήταν βαριά από τά προμηνύματα του θανάτου. 'Ο Χριστός άγκαλιάζει στοργικά μέ τό βλέμμα Του τούς μαθητές Του, εύλογεί τό ψωμί, τούς τό μοιράζει και λέει: «*Λάβετε φάγετε· τούτο μου έστί τό σώμα τό υπέρ υμών κλώμενον εις άφεσιν άμαρτιών*». "Υστερα εύλογεί τό κρασί και, προσφέροντάς το να πιούν, τούς λέει: «*Πίετε εξ αυτού πάντες· τούτο έστί τό αίμά μου τό τής Καινής Διαθήκης τό υπέρ υμών και πολλών εκχυνόμενον εις άφεσιν άμαρτιών*». Και ύστερα, άφοϋ τούς ξανακοίταξε όλους έναν ένα, τούς ειπε: «*Τούτο ποιείτε εις τήν έμήν ανάμνησιν*», δηλαδή

αυτό νά τό ἐπαναλαμβάνετε πάντα γιά νά μέ θυμᾶστε. Ἐπίσης καθιερώθηκε τό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας, πού ἀποτελεῖ τόν κεντρικό πυρήνα τῆς λειτουργίας. Τήν ὥρα τῆς μετουσιώσεως, πού εἶναι ἡ πιό φοβερή στιγμή τῆς θείας λειτουργίας, ὁ ἄρτος καί ὁ οἶνος μετατρέπονται σέ ἀληθινό σῶμα καί αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Μέ τό μυστήριο αὐτό, πού λέγεται καί Θεία Ματάληψη καί Θεία Κοινωνία, ὁ Χριστιανός συμμετέχει στή λύτρωση καί ἐνώνεται καί γίνεται ἓνα μέ τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τό μυστήριο αὐτό λέγεται ἀκόμα καί «Εὐχαριστία» γιατί ὁ Χριστός πρὶν νά μοιράσει τόν ἄρτο καί τόν οἶνο στους μαθητές του ἐκείνη τή δραματική ὥρα τοῦ «Μυστικοῦ Δείπνου», ὕψωσε τά μάτια στόν οὐρανό καί εὐχαρίστησε τόν Πατέρα Του.

Τό μυστήριο τῆς Εὐχαριστίας μᾶς ἀξιώνει νά ζοῦμε μέσα στή χάρη καί τό φῶς τοῦ Θεοῦ.

8. Η ΙΕΡΟΣΥΝΗ

Μ' αὐτό τό μυστήριο συνεχίζεται ἡ ἀποστολική διαδοχή στους κληρικούς τῆς Ἐκκλησίας. Μέ εἰδική τελετή ὁ ἐπίσκοπος ἐπιθέτει τό χέρι του πάνω στό κεφάλι τοῦ ὑποψήφιου κληρικοῦ καί τοῦ μεταδίδει τή θεία χάρη, πού συμπληρώνει καί διορθώνει τίς ἀνθρώπινες ἀτέλειες καί δυναμώνει τήν ἀνθρώπινη ἀδυναμία στό δύσκολο ἔργο πού εἶναι τό νά καθοδηγεῖς ψυχές.

Ἡ ἐπίθεση τοῦ χεριοῦ τοῦ ἐπίσκοπου πάνω στό κεφάλι τοῦ πιστοῦ λέγεται «χειροτονία» κι ἔρχεται ἀπό τά χρόνια τῆς ἰδρύσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅταν οἱ ἀπόστολοι οἱ ἴδιοι ὀρίζανε στους διάφορους τόπους τούς ἀντιπροσώπους τους.

Τρεῖς εἶναι βαθμοί τῆς ἱεροσύνης: Ὁ διάκονος, ὁ πρεσβύτερος καί ὁ ἐπίσκοπος.

Ὁ διάκονος στέκεται στήν πρώτη βαθμίδα τῆς ἱεροσύνης, δέν μπορεῖ νά τελέσει κανένα μυστήριο καί ἔχει σάν ἀποστολή νά βοηθεῖ τούς πρεσβυτέρους καί τούς ἐπισκόπους στό ἐκκλησιαστικό ἔργο.

Ὁ πρεσβύτερος κατέχει τή δεύτερη βαθμίδα τῆς ἱεροσύνης. Διοικεῖ τήν Ἐνορία, ἓνα μικρό μέρος τῶν χριστιανῶν κάτω ἀπό τήν ἐποπτεία τοῦ ἐπίσκοπου τῆς περιοχῆς. Ὁ πρεσβύτερος τελεῖ ὅλα τά μυστήρια ἐκτός ἀπό τή χειροτονία.

Ὁ ἐπίσκοπος εἶναι ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τῆς ἱεροσύνης, κρατεῖ στὰ χέρια τοῦ τὴν πνευματικὴ ἐξουσία καὶ φροντίζει ἀκοίμητος γιὰ τὸ ποίμνιο πού τοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ Θεός. Μαζί μέ τοὺς ἐπισκόπους ὅλης τῆς Ἐκκλησίας παίρνει μέρος στὴ διοίκηση, μετέχοντας δημοκρατικὰ στὸ σύνολο τῆς Ἱεραρχίας.

Μέ τὸ μυστήριο τῆς ἱεροσύνης ἡ Ἐκκλησία μας ἀποκτᾶ τοὺς κληρικούς της, πού ἔχουν χρέος νά ἀγρυπνοῦν γιὰ τὸ πνευματικὸ τους ποίμνιο.

9. Ο ΓΑΜΟΣ

Μέ τὴ συμμετοχὴ καὶ τὸ θαῦμα στὸ γάμο τῆς Κανᾶ, πού ἀναφέρεται στὰ Εὐαγγέλια, ὁ Χριστὸς ἐγκρίνει καὶ εὐλογεῖ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου. Ἀπὸ τότε ἡ Ἐκκλησία προσφέρει, σ' ἐκείνους πού πρόκειται νά ἐνώσουν τὴ ζωὴ τους, τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, πού θά τοὺς ἐνισχύσει στὴν κοινὴ καὶ τόσο δύσκολη ζωὴ. Μέ τὸ Μυστήριο αὐτὸ τοῦ γάμου ἀγιάζεται ἓνας φυσικὸς ἀνθρώπινος δεσμός, πού θά γίνῃ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ θεμέλιο γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς οἰκογένειας.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος νουθετεῖ τοὺς χριστιανούς πού πρόκειται νά συνδεθοῦν καί, ἀναπτύσσοντας τὴν ἀξία τοῦ Μυστηρίου, τὸ χαρακτηρίζει «μέγα». Ἀκριβῶς γι' αὐτὴ τὴ σοβαρότητα καὶ σπουδαιότητα τοῦ Μυστηρίου ἡ Ἐκκλησία μέ μεγάλη δυσκολία ἐπιτρέπει τὴ διάλυση τοῦ γάμου.

10. ΤΟ ΕΥΧΕΛΑΙΟ

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων ὑπῆρχε ἡ συνήθεια ν' ἀλείφουν τοὺς ἀρρώστους μέ ἀγιασμένο λάδι. Ὁ ἀδελφόςθεος Ἰάκωβος στὴν ἐπιστολὴ του συμβουλεύει τοὺς πιστούς: «*Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν ἀλείψαντες αὐτόν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ ἡ εὐχὴ πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτόν ὁ Κύριος...*». (Ἰακ. 5, 14–16). Δηλαδή, εἶναι κάποιος ἀρρωστος ἀνάμεσά σας; ἄς καλέσει τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας, κι ἀφοῦ προσευχηθοῦν γιὰ κείνον, ἄς τὸν ἀλείψουν μέ λάδι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως αὐτῆς

θά σώσει τόν κουρασμένο καί άρρωστημένο άνθρωπο καί θά γίνει καλά μέ τή δύναμη του Κυρίου.

Ή Έκκλησία δέν περιορίζει τό εύχέλαιο μόνο στους άρρώστους, τονίζει τή σημασία του καί για τούς υγιείς. Μέ τό άγιασμένο λάδι ό πιστός ένισχύεται έσωτερικά καί καθαρίζεται ψυχικά. Ή όρθοδοξία έχει συνδέσει τό εύχέλαιο μέ τά Μυστήρια τής έξομολογήσεως καί τής Θείας Εύχαριστίας. Μάλιστα ύπάρχει ένα έθιμο κάθε Μεγάλη Τετάρτη απόγευμα νά τελείται τό Μυστήριο του εύχελαίου στους ναούς καί νά προετοιμάζονται έτσι καλύτερα οί χριστιανοί, πού, σύμφωνα πάλι μέ άρχαία συνήθεια, κωνωούν τή Μεγάλη Πέμπτη σέ ανάμνηση του Μυστικού Δείπνου.

Τά όρατά στοιχεία του εύχελαίου είναι οί εύχές καί τά αποπάσματα τής Άγίας Γραφής, πού διαβάζονται κατά τή διάρκεια τής τελετής, καί τό άγιασμένο λάδι, μέ τό όποιο ό ιερέας χρίει τά μέλη του σώματος του χριστιανού σέ σχήμα σταυρού.

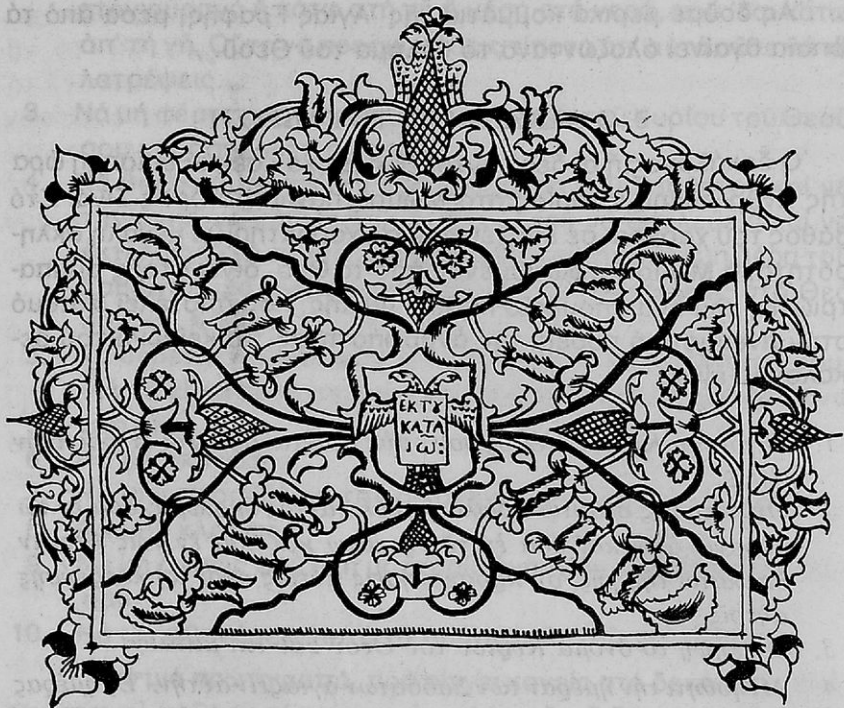
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΤΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

ΗΘΙΚΟ

1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο θρησκευτικός είναι η τελευταία θρησκεία, που μόνιμα ποτέ σταμάτησε. Αποκαλύφθηκε ο ίδιος ο Θεός σε πρώτο στάδιο με το Μωυσή και τους προφήτες και τελειωτικά με το Χριστό και τους 'Αποστόλους'. Η ολοκλήρωση της Θείας 'Αποκαλύψεως βρίσκεται στα δόγματα της Κοινής Διδασχης. Ο Θεός κατέβηκε, όταν ήρθε το πλήρωμα του χρόνου, στη γη, για να σώσει ο ίδιος τους ανθρώπους. Περαιτέρω απ' όλους ν' ακούσουν τό κάλεσμα Του, που βγαίνει καθαρό και ολοζώντανο μέσα από τις σελίδες της Άγιης Γραφής. Η Εκκλησία παρουσιάζει καθημερινά μπροστά στους ανθρώπους το πρόσωπο αυτό, που τους καλεί να τό εμπνευσθούν στη ζωή τους. Βεβαία, ολοκληρη ή Άγια Γραφή περιέχει τό ήθικό δίδαγμα της Εκκλησίας, αλλά σε μερικά κείμενά της τό ήθικό μέρμα δεικνύεται με περισσότερη ακρίβεια και άνεση.

1. ΓΕΝΙΚΑ

Ο χριστιανισμός είναι η τελειότερη θρησκεία, πού φάνηκε ποτέ στή γη. Τήν αποκάλυψε ο ίδιος ο Θεός σέ πρώτο στάδιο μέ τό Μωυσή καί τούς προφήτες καί τελειωτικά μέ τό Χριστό καί τούς Άποστόλους. Η ολοκλήρωση τής Θείας Άποκαλύψεως βρίσκεται στά βιβλία τής Καινής Διαθήκης. Ο Θεός κατέθηκε, όταν ήρθε τό πλήρωμα του χρόνου, στή γη, γιά νά σώσει ο ίδιος τούς ανθρώπους. Περιμένει απ' όλους ν' ακούσουν τό κάλεσμά Του, πού βγαίνει καθαρό καί ολοζώντανο μέσα από τίς σελίδες τής Άγίας Γραφής. Η Έκκλησία παρουσιάζει καθημερινά μπροστά στους ανθρώπους τό μήνυμα αυτό, πού τούς καλεί νά τό εφαρμόσουν στή ζωή τους. Βέβαια, όλόκληρη ή Άγία Γραφή περιέχει τό ήθικό δίδαγμα τής Έκκλησίας, αλλά σέ μερικά κείμενά της τό βρίσκουμε νά διατυπώνεται μέ περισσότερη ακρίβεια καί ζωντάνια.

Ἄς δοῦμε μερικά κομμάτια τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μέσα ἀπό τὰ ὁποῖα βγαίνει ὁλοζώντανο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

2. Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ

Ὁ δεκάλογος ἢ οἱ δέκα ἐντολές δόθηκαν σέ μιά ἐπίσημη ὥρα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας στό Μωυσῆ πάνω στό ὄρος Σινά. Στό βάθος τοῦ χρόνου, σέ ἐποχές πού τίς χαρακτηρίζει μεγάλη σκληρότητα, ὁ Μωυσῆς, φωτισμένος ἀπό τό Θεό, δίνει στούς συμπατριῶτες του ἓνα σπουδαῖο κώδικα ἠθικῆς, πού ἀποτελεῖ σταθμό στήν πνευματική πορεία τῆς ἀνθρωπότητας. Τό κείμενο τοῦ δεκάλογου εἶναι:

1. «Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοί ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.
 2. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, οὐδέ παντός ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καί ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω καί ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς, οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδέ μή λατρεύσῃς αὐτοῖς.
 3. Οὐ λήψῃ τό ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπί ματαίῳ.
 4. Μνήσθητι τήν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καί ποιήσεις πάντα τά ἔργα σου, τῇ δέ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.
 5. Τίμα τόν πατέρα καί τήν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καί ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.
 6. Οὐ φονεύσεις.
 7. Οὐ μοιχεύσεις.
 8. Οὐ κλέψεις.
 9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατά τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.
 10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν».
- (Ἐξοδ. Κ' 2=17)

Ἑρμηνεία τοῦ δεκάλογου:

1. Ἐγώ εἰμαι ὁ Κύριος καί Θεός σου καί νά μὴν ὑπάρξουν ποτέ πιά γιά σένα ἄλλοι θεοί ἐκτός ἀπό ἐμένα.
2. Νά μὴν κατασκευάσεις γιά λατρευτική χρῆση σου κανένα εἰδῶλο οὔτε καμιά ἀπεικόνιση ἀπό κάθε τι πού εἶναι πάνω

13x3 στον οὐρανό ἢ κάτω στή γῆ ἢ μέσα στά νερά, πού 'ναι κάτω
 ὀν 01 ἀπ' τῆ γῆ. Οὔτε νά προσκυνήσεις τίποτα ἀπ' αὐτά οὔτε νά τά
 ὀτ 25 λατρέψεις.

3. Νά μή φέρνεις στό στόμα σου τό ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου γιά ἀσήμαντη ἀφορμή.
4. Νά θυμᾶσαι πάντα τήν ἑβδομη ἡμέρα τοῦ Σαββάτου καί νά τήν ἀγιάζεις μέ προσευχή. Ἐξι μέρες νά δουλεύεις καί νά ἐκτελεῖς ὅλες σου τίς ὑποχρεώσεις καί τήν ἑβδομη μέρα τοῦ Σαββάτου νά ἀναπαύεσαι καί νά τήν ἀφιερώνεις στό Θεό σου καί Κύριο.
5. Νά σέβεσαι καί νά τιμᾶς τόν πατέρα σου καί τή μητέρα σου, γιά νά εἶσαι εὐλογημένος καί νά ζήσεις πολλά χρόνια πάνω στή γῆ.
6. Νά μή σκοτώσεις.
7. Νά μήν προσβάλεις τήν οἰκογενειακή τιμή τοῦ ἄλλου.
8. Νά μήν κλέψεις.
9. Νά μή δώσεις ψεύτικη μαρτυρία ἐναντίον τοῦ συνανθρώπου σου.
10. Νά μή φθονήσεις ποτέ τά ὑπάρχοντα τοῦ γείτονά σου.

Ἄπό μία πρώτη ματιά, πού ρίχνει κανεῖς στό δεκάλογο, βλέπει πώς οἱ πρῶτες τέσσερες ἐντολές μᾶς διδάσκουν τά καθήκοντα πού ἔχουμε πρὸς τό Θεό, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες ἕξι μᾶς διδάσκουν τά καθήκοντα πού ἔχουμε ἀπέναντι στούς ἄλλους ἀνθρώπους.

10x1 Μέσα σέ κάθε μία ἀπό τίς δέκα ἐντολές βρίσκεται καί ἀπό μία βαθιά ἀλήθεια. Στήν πρώτη ἐντολή ἐπίσημα καί γιά πάντα καθιερώνεται ἡ πνευματική λατρεία τοῦ Ἐνός Θεοῦ. Μέ τή δεύτερη ἐντολή ὁ Μωυσῆς θέλει νά ἀπομακρύνει τούς κινδύνους τῆς εἰδωλολατρίας. Καί ἔχει πολύ δίκιο. Γιατί στά παλιά χρόνια πολλοί ἀνθρώποι, μακριά ἀπό τήν ἀληθινή πίστη, πίστεψαν καί λάτρεψαν τά δημιουργήματα ἀντί τό Δημιουργό.

10x1 Ἡ τρίτη ἐντολή προστατεύει τήν ἱερότητα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καί συνιστᾶ νά ἀναφέρεται τό μεγάλο αὐτό ὄνομα μόνο σέ πολύ σοβαρές περιστάσεις.

10x1 Ἡ τέταρτη ἐντολή τονίζει τήν ἀξία τῆς ἀναπαύσεως τήν ἑβδομη μέρα καί καθιερώνει τήν ὑποχρεωτική ἀργία γιά κάθε

έβδομάδα, επισημοποιώντας έτσι τή βαθύτερη ανάγκη, πού έχει ὁ ἄνθρωπος νά ἀναπαυθεῖ ψυχικά καί σωματικά. Μέ τό νά ἀφιερώνει τό Σάββατο ἀποκλειστικά στό Θεό ὁ Μωυσῆς, τό καθιερώνει σάν ἀπαράβατη ἡμέρα ἀργίας. Στό χριστιανισμό σάν μέρα ἀργίας καθιερώθηκε ἡ μέρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, πού ὀνομάστηκε Κυριακή.

Στήν πέμπτη ἐντολή περιγράφονται τά καθήκοντα πού ἔχουν τά παιδιά ἀπέναντι στούς γονεῖς τους.

“Ὅταν ἀγαπᾶς καί σέβεσαι τόν πατέρα σου καί τή μητέρα σου, θά κερδίσεις τή χαρά, πού δίνει στή ζωή σου ἡ εὐλογία τους, καί τά χρόνια σου θά ’ναι πολλά καί φωτεινά σέ τοῦτο τόν κόσμο.

Στήν ἕκτη ἐντολή μέ μιά κοφτή φράση ὁ Μωυσῆς καταδικάζει τό φόνο. Κανένας δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἀφαιρέσει τή ζωή τοῦ συνανθρώπου του. Ὁ σεβασμός τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου ξεκινᾶ ἀπό τό σεβασμό πού πρέπει νά ἔχουμε στόν ἑαυτό μας.

Στήν ἔβδομη ἐντολή ὁ Μωυσῆς βάζει τά θεμέλια γιά μιά ἠθική ζωή. Ἀπαγορεύοντας νά προσβάλλεται ἡ οἰκογενειακή τιμή χαρίζεται στούς ἀνθρώπους μιά τίμια καί καθαρή ἐπικοινωνία.

Μέ τήν ὄγδοη ἐντολή καταδικάζει τήν κλοπή, πού εἶναι βλαβερή πράξη γιά κείνον πού τόν κλέβουν, ἀφοῦ τοῦ ἀφαιροῦν τά υπάρχοντα πού τοῦ ἀνήκουν, ἀλλά εἶναι καί ἐξευτελισμός καί ταπείνωση γιά τόν κλέφτη.

Ἡ ἐνάτη ἐντολή ἐπιβάλλει τήν ἀλήθεια πού πρέπει νά χαρακτηρίζει τίς σχέσεις μας μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους καί καταδικάζει τήν ψευδομαρτυρία. Ὑπάρχουν, δυστυχῶς, πάντα ἄνθρωποι πού μέ ἐλαφρά συνείδηση καταθέτουν εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων στοιχεῖα, πού δέν εἶναι ἀληθινά.

Στή δέκατη ἐντολή ὁ Μωυσῆς καταπολεμᾷ τό φθόνο, πού πολλές φορές δηλητηριάζει τήν ψυχή τῶν ἀνθρώπων. Ὁ σωστός ἄνθρωπος δέ λυπᾶται, ἀλλά χαίρεται νά βλέπει τούς ἄλλους νά ’ναι εὐτυχισμένοι. Κι ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά καί μέ κάθε τρόπο προσπαθεῖ νά τούς κάνει ὁ ἴδιος εὐτυχισμένους.

Στό σύντομο αὐτό διάγραμμα τοῦ δεκάλογου εἶδαμε πώς ὁ Μωυσῆς, ἐμπνευσμένος ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἔκλεισε μέσα σέ τόσα ἀπλά καί λίγα λόγια τόσες μεγάλες καί αἰώνιες ἀλήθειες.

3. Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Στή συνομιλία Του μέ τή Σαμαρείτιδα ὁ Χριστός ἀποκάλυψε τή μεγάλη ἀλήθεια, πώς ὁ Θεός εἶναι πνεῦμα καί πρέπει νά τόν λατρεύουμε πνευματικά. Δυστυχῶς, πολύ συχνά, οἱ ἄνθρωποι ἀπομακρύνονται ἀπό αὐτή τή σημαντική διδασκαλία καί προσπαθοῦν νά ἐπικοινωνήσουν μέ τό Θεό μέ τρόπο ὑλιστικό, πολλές φορές τυπικό καί φλύαρο.

Μέσα στό Εὐαγγέλιο ἔχουμε δοσμένο ἀπό τά χεῖλη τοῦ Χριστοῦ τό σχέδιο μιᾶς προσευχῆς, πού, ἐπειδή ἀκριβῶς μᾶς τήν ἔδωσε ὁ Κύριος, ὀνομάζεται «Κυριακή». Εἶναι ἡ γνωστή προσευχή τοῦ «Πάτερ ἡμῶν....»

Τό κείμενο τῆς Κυριακῆς προσευχῆς εἶναι:

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τό ὄνομά Σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου· γενηθήτω τό θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῶ καί ἐπί τῆς γῆς· τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον· καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καί μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλά ρῦσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν».

(Ματθ. στ´ , 9-13)

Ἑρμηνεία τῆς προσευχῆς:

Πατέρα μας, πού εἶσαι στους οὐρανοὺς, ἅς ἀγιασθεῖ τό ὄνομά Σου κι ἅς ἔλθει ἡ βασιλεία Σου, ἅς γίνεῖ τό θέλημά Σου, ὅπως πάνω στόν οὐρανό ἀπ' τοὺς ἀγγέλους Σου ἔτσι καί δῶ κάτω στή γῆ ἀπό τοὺς ἀνθρώπους. Τό ψωμί, πού μᾶς χρειάζεται γιά νά ζήσουμε, δός μας το σήμερα καί συγχώρεσέ μας ὅλα τά σφάλματα, ὅπως καί μεῖς μέ τή σειρά μας πρέπει νά συγχωρέσουμε ἐκείνους πού μᾶς ἀδίκησαν καί Σέ παρακαλοῦμε μή μᾶς θάλεις σέ πειρασμούς, ἀλλά σῶσέ μας ἀπό τά σχέδια τοῦ πονηροῦ. Ἄς γίνεῖ.

Ἡ Κυριακή προσευχή μέσα στίς λιγοστές της φράσεις κλείνει ἕναν ὀλόκληρο κόσμο συναισθημάτων. Εἶναι μιά συνομιλία τοῦ παιδιοῦ πρὸς τόν πατέρα, γεμάτη ἀγάπη καί ἐμπιστοσύνη γιά τήν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Δέν ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς ψυχῆς καί τοῦ

σώματος, πού νά μήν περιέχεται στή συνομιλία αὐτή τοῦ πιστοῦ πρὸς τό Θεό. Ἡ λαχτάρα τῶν ἀνθρώπων γιά νά κατέβει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ στή γῆ, εἶναι μιά πανάρχαιη δίψα. Παρακαλοῦμε τό Θεό στήν Κυριακή προσευχή νά τηρηθεῖ τό θέλημά Του ἀπό τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν γίνει αὐτό, τίς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων θά πάψει νά τίς ρυθμίζει τό μίσος καί τό συμφέρον, θά βασιλέψει στή γῆ ἡ εἰρήνη, ἡ δικαιοσύνη καί ἡ ἀγάπη.

Ἦστερα ἀπ' αὐτά τὰ πνευματικά αἰτήματα, ὁ χριστιανός, γνωρίζοντας πὼς δέν εἶναι μόνο ψυχὴ ἀλλά εἶναι ταυτόχρονα καί σῶμα, γυρεύει ἀπό τό Θεό νά τόν ἀξιώσει νά ἀπολαύσει ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, πού τοῦ εἶναι ἀπαραίτητα γιά νά ζήσει. Χωρίς πλεονεξία, μέ σοβαρότητα, ζητεῖ ἀπό τό Θεό ὁ ἄνθρωπος τό καθημερινό ψωμί.

Ἦστερα δηλώνει στό Θεό πὼς ἔχει ξεχάσει τίς παραλείψεις τῶν ἄλλων ἀπέναντί του καί τόν παρακαλεῖ, στήν ἀγάπη καί τῆ μακροθυμία του, νά τοῦ συγχωρέσει κάθε ἀμάρτημα.

Τόν παρακαλεῖ τέλος νά μήν τόν βάλει σέ πειρασμούς γιατί, σάν ἄνθρωπος πού εἶναι, κινδυνεύει νά κυλήσει πρὸς τό κακό. Κι ἡ προσευχή κλείνει μέ τήν πανάρχαιη βιβλική λέξη « Ἀμήν », πού σημαίνει, ἄς γίνει ἢ μακάρι νά γίνει.

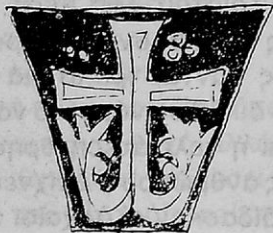
4. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

Ἡ «Κυριακή προσευχή», πού εἶδαμε στό προηγούμενο κεφάλαιο, βρίσκεται στό τμήμα τοῦ Εὐαγγελίου, πού λέγεται: Ἡ ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία τοῦ Χριστοῦ. Μιά μέρα, πού τά πλήθη εἶχαν κατακλύσει τίς πλαγιές ἑνός βουνοῦ, ὁ Χριστός ἄρχισε νά διδάσκει μέ ζωντανό, ὅπως πάντα, τρόπο γιά τή συμπλήρωση τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου μέ τό δικό Του νόμο, τό νόμο τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία εἶναι ἡ τελειότερη θρησκευτική διδασκαλία, πού δόθηκε ποτέ στούς ἀνθρώπους. Δείχνει, μέ ἔντονο τρόπο, τή διαφορά ἐκείνων πού δίδασκαν οἱ ἀρχαῖοι ἀπό ἐκεῖνο πού ἔρχεται τώρα ὁ Χριστός νά φέρει σάν μήνυμα στούς ἀνθρώπους. Στήν παλιά ἀντίληψη *«ὀφθαλμόν ἀντί ὀφθαλμοῦ καί ὀδόντα ἀντί ὀδόντος»* ὁ Χριστός ἔρχεται νά πεῖ: ὅποιος σέ ραπίσει *«ἐπί τήν δεξιάν σιαγόνα στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην»*. Ἄν κάποιος δηλαδή σέ κτυπήσει ἀπό τό ἕνα μάγουλο, γύρισε ἀτάραχος καί γαλήνιος νά σέ κτυπήσει κι ἀπό τό ἄλλο. Ἐδῶ δέν καταδικάζει ἀπλῶς τήν ἀντεκδίκηση ὁ Χριστός, ἀλλά μᾶς ὑποδεικνύει κι ἕνα τρόπο καλοσύνης καί ἀνεξικακίας, μέ τόν ὁποῖο μπορούμε νά αἰφνιδιάσουμε τόν ἄλλον, ὅταν μέ σταθερότητα καί ἡρεμία τοῦ προσφέρουμε καί τό ἄλλο πλευρό τοῦ προσώπου μας. Δέν εἶναι καθόλου ἀπίθανο, τό χέρι, πού ἔρχεται ὀρμητικό νά μᾶς χτυπήσει, νά μείνει ἀναποφάσιστο καί μετέωρο.

Μιά ἄλλη ἀντίθεση τοῦ παλιοῦ νόμου μέ τόν καινούριο εἶναι στό σημεῖο πού ὁ παλιός ὀρίζει τό *«ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου καί μισήσεις τόν ἐχθρόν σου»*. Σ' αὐτό ὅμως τό παράγγελμα, ὁ Χριστός ἔρχεται νά δώσει τή δική του «καινή», δηλαδή καινούρια, ἐντολή, τήν ἐντολή τῆς ἀγάπης. *«Ἐγώ δέ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τούς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καί προσεύχεσθε ὑπέρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καί διωκόντων ὑμᾶς»*. (Ματθ. Ε, 44). Δηλαδή, «ἐγώ ὅμως σᾶς λέω, πῶς πρέπει νά ἀγαπάτε ἐκείνους πού σᾶς μισοῦν, νά εὐλογεῖτε ἐκείνους πού σᾶς καταριοῦνται καί νά προσεύχεσθε γιά τή σωτηρία ἐκείνων πού σᾶς βασανίζουν καί σᾶς καταδιώκουν».

Μ' αὐτά τά λόγια ὁ Χριστός μᾶς καλεῖ νά ἀνταποδώσουμε μέ τό καλό τό κακό, μέ τήν ἀγάπη μας τό μίσος τοῦ ἐχθροῦ μας. Γιατί,

ὅπως λέει ἓνας μεγάλος συγγραφέας, ὁ ἐχθρός μας ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνάπης, τῆς ἀνάπης μας.

5. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ἐκεῖ ὅμως ποῦ μᾶς δίνει ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀναλυτικὰ καὶ μὲ ἓναν ποιητικὸ τρόπο τὴν ἀξία τῆς ἀγάπης, εἶναι ὀλόκληρο τὸ δέκατο τρίτο κεφάλαιο τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

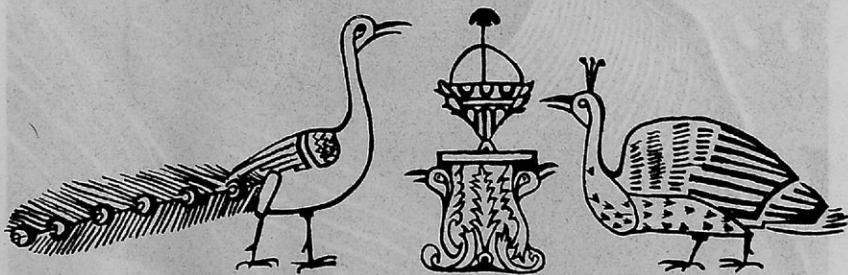
Ἄς δοῦμε αὐτὸ τὸ θαυμάσιο κείμενο:

«(1) Ἐάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δέ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκός ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. (2) Καὶ ἐάν ἔχω προφητεῖαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐάν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δέ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. (3) Καὶ ἐάν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐάν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθῆσωμαι, ἀγάπην δέ μὴ ἔχω, οὐδέν ὠφελοῦμαι. (4) Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, (5) οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, (6) οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ συγχαίρει δέ τῇ ἀληθείᾳ. (7) Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. (8) Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει... (13) Νυνὶ δέ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία τοῦτα· μείζων δέ τούτων, ἡ ἀγάπη».

Καί τώρα ἄς δοῦμε τήν ἐρμηνεῖα αὐτῶν τῶν τόσο δυνατῶν στίχων:

«(1) Ἐάν μιλῶ ὅλες τίς γλῶσσες τῶν ἀνθρώπων καί τῶν ἀγγέλων ἀκόμα, μά δέν ἔχω ἀγάπη, ἔγινα ἕνας χαλκός πού δίνει ἤχους ξερούς ἢ ἕνα κύμβαλο πού θορυβεῖ. (2) Καί ἂν εἶμαι προικισμένος μέ χάρισμα προφητικό καί γνωρίζω ὅλα τά μυστήρια καί ὀλόκληρη τή σφαῖρα τῆς γνώσης τήν ἔχω κατακτήσει, μά δέν ἔχω ἀγάπη εἶναι μακρόθυμη, γεμάτη καλοσύνη, ἡ ἀγάπη δέν εἶναι ὑπάρχοντά μου ὅλα κι ἂν παραδώσω τό σῶμα μου γιά νά καεῖ στή φωτιά, ἀλλά δέν ἔχω ἀγάπη, σέ τίποτα δέν ὠφελοῦμαι. (4) Ἡ ἀγάπη εἶναι μακρόθυμη, γεμάτη καλοσύνη, ἡ ἀγάπη δέν εἶναι φθονερή, ἡ ἀγάπη δέν καυχιέται, δέν εἶναι ὑπερήφανη, (5) δέν κάνει ἀσχημίες, δέν γυρεῦει τό συμφέρον της, δέν ἐρεθίζεται, (6) δέ λογαριάζει τό κακό, δέ χαίρει μέ τήν κακία, ἀλλά χαιρέται ὅπου βλέπει τήν ἀλήθεια. (7) Ὅλα τά ἀνέχεται, ὅλα τά πιστεῦει, ἐλπίζει γιά τό καθετί, ὑπομένει τό καθετί. (8) Ἡ ἀγάπη ποτέ δέν ξεπέφτει... 13 Ὡστε αὐτά τά τρία πιά μᾶς ἀπομένουν: πίστη, ἐλπίδα κι ἀγάπη. Μά τό πιό μεγάλο ἀπό τά τρία εἶναι ἡ ἀγάπη».

Αὐτή εἶναι λοιπόν ἡ καινούρια ἐντολή τοῦ χριστοῦ, πού ἦρθε νά ἀνατρέψει τόν τρόπο πού ὁ ἕνας ἄνθρωπος ἀντιμετώπιζε τόν ἄλλο. Ἡ ἀγάπη εἶναι τό μέσο πού μπορεῖ νά μετατρέψει τούς ἀνθρώπους ἀπό θηρία σέ ἀγίους.

Β' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

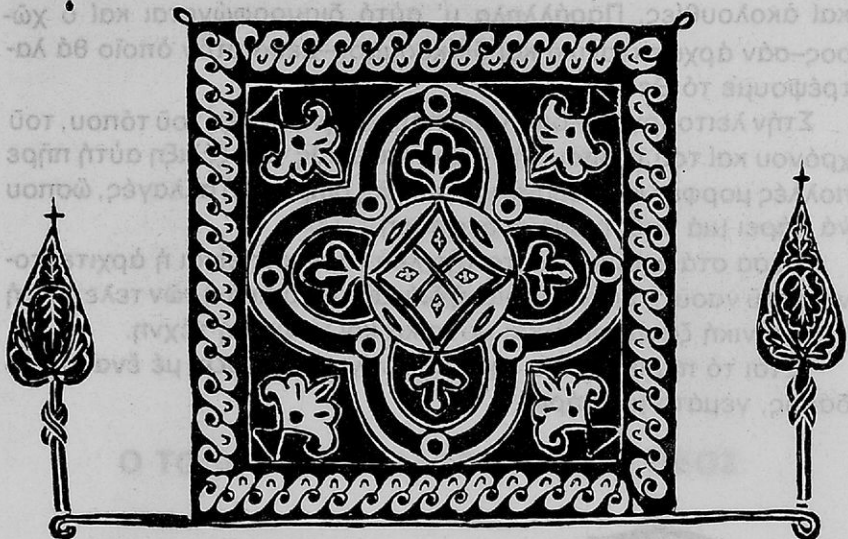
Ἡ λέξη Λειτουργική παράγεται ἀπὸ τὴ σύνθεσιν λέξεω Λειτουργία, ποὺ μὲ τὴ σειρά τῆς παράγεται ἀπὸ τὴ λέξεις Ἄριστος = λαός + ἔργο.

Ἄρα: λειτουργία = ἔργο τοῦ λαοῦ. Ἡ ἔργο ποὺ γίνεται γιὰ τὸ λαό. Τὸν ὄρο «λειτουργία» τὸν συναντοῦμε καὶ στὴν κλασικὴ Ἄθυνα τοῦ Πατρικῆ, καὶ δηλώνει τὴν προσφορά διαφόρων υπηρεσιῶν διακεκριμένων πολιτῶν στὸ κοινωνικὸ σύνολο. (Τριήραρχοι, χορηγοὶ κλπ.)

Στὸ χριστιανισμό, διὰν λέμε λειτουργική, ἐννοοῦμε τὸν κλάδο τῆς θεολογίας ποὺ ἀγκαλιάζει ὅλες τὴς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν τόπο, τὸ χρόνο καὶ τὸν τρόπο, ποὺ πῶτες οἱ ἐκδηλώσεις γίνονται.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς λειτουργικῆς εἶναι πλούσιον καὶ σύνθετον.

Ἐκεῖ γιὰ πρώτη ἀφορμὴ τὸ θεηκευτικὸ συναίσθημα, τὴ διὰ δηλαδή τῆς ψυχῆς γὰ ἀντρέψει τὸ Θεό. Ἐκδηλώνεται ἐν γρηγορῆ ἢ προσωρικό λόγο καὶ διαμορφώνονται ἔτσι οἱ διάφορες τελεταί.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Ἡ λέξη Λειτουργική παράγεται ἀπὸ τὴ σύνθετη λέξη λειτουργία, πού μέ τή σειρά της παράγεται ἀπὸ τίς λέξεις: λείτος = λαός + ἔργο.

Ἄρα: λειτουργία = ἔργο τοῦ λαοῦ. Ἡ ἔργο πού γίνεται γιά τό λαό. Τόν ὄρο «λειτουργία» τόν συναντοῦμε καί στήν κλασική Ἀθήνα τοῦ Περικλῆ, καί δηλώνει τήν προσφορά διαφόρων ὑπηρεσιῶν διακεκριμένων πολιτῶν στό κοινωνικό σύνολο. (Τριήραρχοι, χορηγοί κλπ.).

Στό χριστιανισμό, ὅταν λέμε λειτουργική, ἐννοοῦμε τόν κλάδο τῆς θεολογίας πού ἀγκαλιάζει ὅλες τίς λατρευτικές ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, τόν τόπο, τό χρόνο καί τόν τρόπο, πού αὐτές οἱ ἐκδηλώσεις γίνονται.

Γι' αὐτό καί τό περιεχόμενο τῆς λειτουργικῆς εἶναι πλούσιο καί σύνθετο.

Ἐχει γιά πρώτη ἀφορμή τό θρησκευτικό συναίσθημα, τή δίψα δηλαδή τῆς ψυχῆς νά λατρέψει τό Θεό. Ἐκδηλώνεται σέ γραπτό ἢ προφορικό λόγο καί διαμορφώνονται ἔτσι οἱ διάφορες τελετές

καί ἀκολουθίες. Παράλληλα μ' αὐτό διαμορφώνεται καί ὁ χώρος—σάν ἀρχιτεκτονική καί διακόσμηση—μέσα στὸν ὁποῖο θά λατρεύουμε τὸ Θεό.

Στὴν λειτουργική λοιπὸν βλέπουμε τὴν ἐξέλιξη τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου καί τοῦ τρόπου τῆς θείας λατρείας. Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ πῆρε πολλές μορφές καί πέρασε μιά μεγάλη σειρά ἀπὸ ἀλλαγές, ὥσπου νά πάρει μιά καθορισμένη ἔκφραση.

Μέσα στὰ ἐνδιαφέροντα τῆς λειτουργικῆς εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονική τοῦ ναοῦ, ἡ ὑμνογραφία, ἡ διάταξη («τυπικό») τῶν τελετῶν, ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ καί μουσικὴ καί γενικά ἡ τέχνη.

Ἔτσι τὸ περιεχόμενον τῆς λειτουργικῆς μοιάζει μὲ ἓνα πικνὸ δάσος, γεμάτο μυστήριον.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΤΟΠΟΣ ΟΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

Η ιστορία του

Η λέξη ναός, που παράγεται από το ρήμα ναίω = κατοικώ, σημαίνει από τα αρχαία χρόνια το κατοικητήριο του Θεού.

Ο ναός έχει κι άλλες αναφορές, όπως «οίκος Θεού», «είκταριος οίκος», «οίκος προσευχής».

Όπως σημείωσαμε κι άλλου, ο Θεός, σάν Πνεύμα ποιείται, δεν έχει ανάγκη από υλικές προσφορές, επομένως δεν έχει ανάγκη και από ναούς.

Ο Άποστολος Παύλος, στην ομιλία του προς τους Αθηναίους, τους είπε πως ο Θεός δεν κατοικεί μέσα σέ καμιά, πάλι τους έφτιαξαν ανθρώπινα χέρια. Η ανάγκη όμως ή ψυχική των ανθρώπων νά 'χουν έναν κατάλληλο χώρο, γιά νά εκδηλώνουν τό λατρευτικά τους συναισθήματα, έγινε ή αιλία νά καθιερωθούν στήν Εκκλησία οι ναοί.

Στά πρώτα θέματα του χριστιανισμού, οι πιστοί ανέβαιναν από ναό των Ιεροσολύμων, γιά νά προσευχηθούν. Σιγά σιγά όμως θέλησαν νά λατρεύουν τό Χριστό μέ βαθύτερο τρόπο κι έτσι διαμορφώθηκαν οι χώροι των χριστιανικών συντροφισσων σέ εύρύχωρα ιδιωτικά σπίτια. Αιτοί οι χώροι ονομάστηκαν «κυριακή οίκοι» ή «κυριακά». Ένας τέτοιος χώρος είναι και τό γνωστό από τήν Καινή Διαθήκη Υπερώο της Σιών. Τό υπερώο αυτό (δουλειά) ο

...αλλά και η Ελλάδα, με αυτό τον τρόπο, και ο χώρος της διακρίνεται από τον χώρο των άλλων λαών...

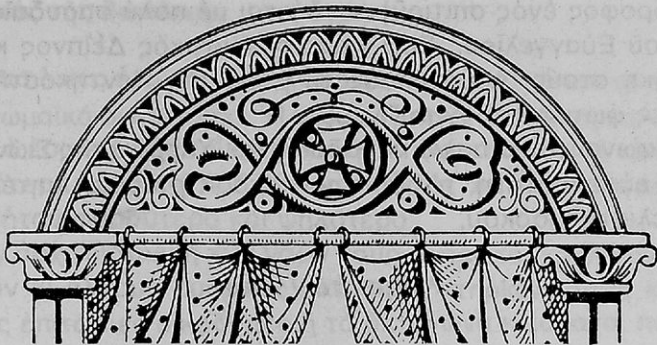
...το οποίο είναι το ίδιο με το οποίο είναι ο χώρος της διακρίνεται από τον χώρο των άλλων λαών...

...το οποίο είναι το ίδιο με το οποίο είναι ο χώρος της διακρίνεται από τον χώρο των άλλων λαών...

...το οποίο είναι το ίδιο με το οποίο είναι ο χώρος της διακρίνεται από τον χώρο των άλλων λαών...

Ο ΤΟΠΟΣ ΟΘΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ

Ἡ ἱστορία του

Ἡ λέξη ναός, πού παράγεται ἀπό τό ρῆμα ναίω = κατοικῶ, σημαίνει ἀπό τά ἀρχαῖα χρόνια τό κατοικητήριό τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ναός ἔχει κι ἄλλες ὀνομασίες, ὅπως «οἶκος Θεοῦ», «εὐκτήριος οἶκος», «οἶκος προσευχῆς».

Ὅπως σημειώσαμε κι ἄλλοῦ, ὁ Θεός, σάν Πνεῦμα πού εἶναι, δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό ὑλικές προσφορές, ἐπομένως δέν ἔχει ἀνάγκη καί ἀπό ναούς.

Ὁ Ἀποστολος Παῦλος, στήν ὁμιλία του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς εἶπε πὼς ὁ Θεός δέν κατοικεῖ μέσα σέ ναούς, πού τοὺς ἔφτιαξαν ἀνθρώπινα χέρια. Ἡ ἀνάγκη ὁμως ἢ ψυχικὴ τῶν ἀνθρώπων νά ἔχουν ἓναν κατάλληλο χῶρο, γιὰ νά ἐκδηλώνουν τά λατρευτικὰ τους συναισθήματα, ἔγινε ἢ αἰτία νά καθιερωθοῦν στήν Ἐκκλησία οἱ ναοί.

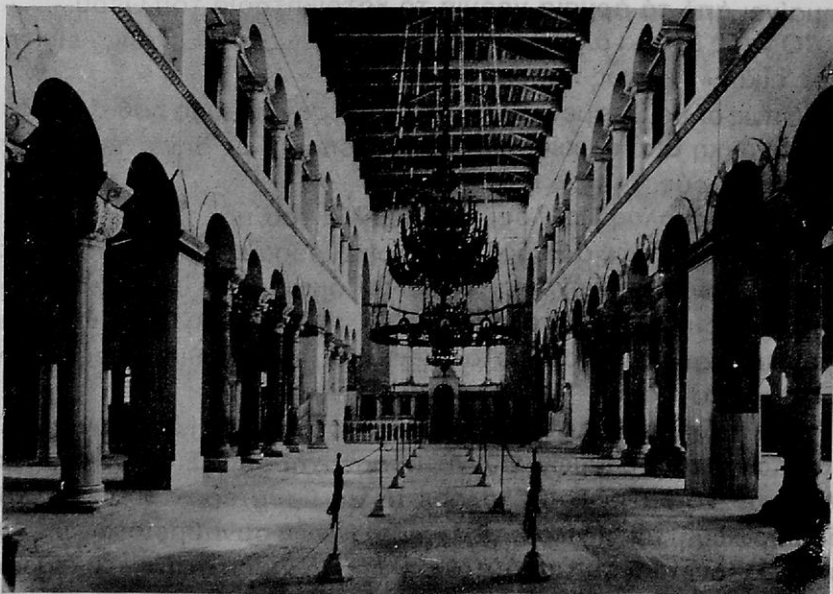
Στά πρῶτα βήματα τοῦ χριστιανισμοῦ οἱ πιστοὶ ἀνέβαιναν στό ναό τῶν Ἱεροσολύμων γιὰ νά προσευχηθοῦν. Σιγά σιγά ὁμως θέλησαν νά λατρέψουν τό Χριστό μέ βαθύτερο τρόπο κι ἔτσι διαμορφώθηκαν οἱ χῶροι τῶν χριστιανικῶν συναθροίσεων σέ εὐρύχωρα ἰδιωτικά σπίτια. Αὐτοὶ οἱ χῶροι ὀνομάστηκαν «εὐκτήριοι οἶκοι» ἢ «κυριακά». Ἕνας τέτοιος χῶρος εἶναι καί τό γνωστό ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη Ὑπερῶ τῆς Σιών. Τό ὑπερῶ αὐτό (δηλαδή) ὁ

πάνω ὄροφος ἑνός σπιτιοῦ) συνδέεται μέ πολύ σπουδαῖα γεγονότα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐδῶ ἔγινε ὁ Μυστικός Δεῖπνος καί ἐδῶ κατέβηκε στούς Ἀποστόλους τή μέρα τῆς Πεντηκοστῆς, σάν γλῶσσες φωτιᾶς, τό Ἅγιο Πνεῦμα.

Σύμφωνα μέ μιά παλιά παράδοση, τό Ὑπερῶ τῆς Σιών ἀνήκε σέ μιά εὐσεβέστατη, πλούσια γυναίκα, τή Μαρία, μητέρα τοῦ Εὐαγγελιστῆ Μάρκου.

Ρυθμοί τῶν ναῶν

Ἄπό τούς εὐκτήριους οἴκους ἡ λατρεία τῶν χριστιανῶν πέ-
ρασε σέ εἰδικά μεγάλα κτήρια, πού χτίζονταν ἢ ἀγοράζονταν γι'
αὐτό τό σκοπό. Ὑπάρχουν διάφοροι τύποι, «ρυθμοί» ναῶν. Θά
δοῦμε τούς κυριότερους ἀπό αὐτούς τούς ρυθμούς.

Τό ἐσωτερικό τῆς μεγαλόπρεπης βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

α' Ρυθμός τής βασιλικής

Οί βασιλικές ήταν ὀρθογώνια οἰκοδομήματα, ὅπου στεγάζονταν τά ρωμαϊκά δικαστήρια. Ἡ στέγη τους ἦταν ξύλινη καί ἐπικλινής καί ὁ ἐσωτερικός τους χῶρος ἦταν χωρισμένος σέ τρία ἢ καί περισσότερα τμήματα, πού λέγονταν κλίτη. Ἀπό τά κλίτη αὐτά, τό μεσαῖο ἦταν φαρδύτερο καί ψηλότερο.

Στήν ἀρχιτεκτονική τῶν ναῶν τους οἱ πρῶτοι χριστιανοί ἀντιγράφουν κι ἄλλους ρυθμούς ρωμαϊκῶν κτηρίων, ὅπως εἶναι οἱ κυκλικές ἐπιτάφειες οἰκοδομές ἢ τά ὀκτάγωνα κτίσματα, πού θύμιζαν μεγάλους τάφους τῶν ἐπισήμων Ρωμαίων. Ναοί μέ τό χαρακτηριστικό ρυθμό τής βασιλικῆς εἶναι ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τής Θεσσαλονίκης (πεντάκλιτος), ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Ἀπολλιναρίου στή Ραβέννα κ. ἄ.

β' Ἡ βασιλική μέ τρούλο

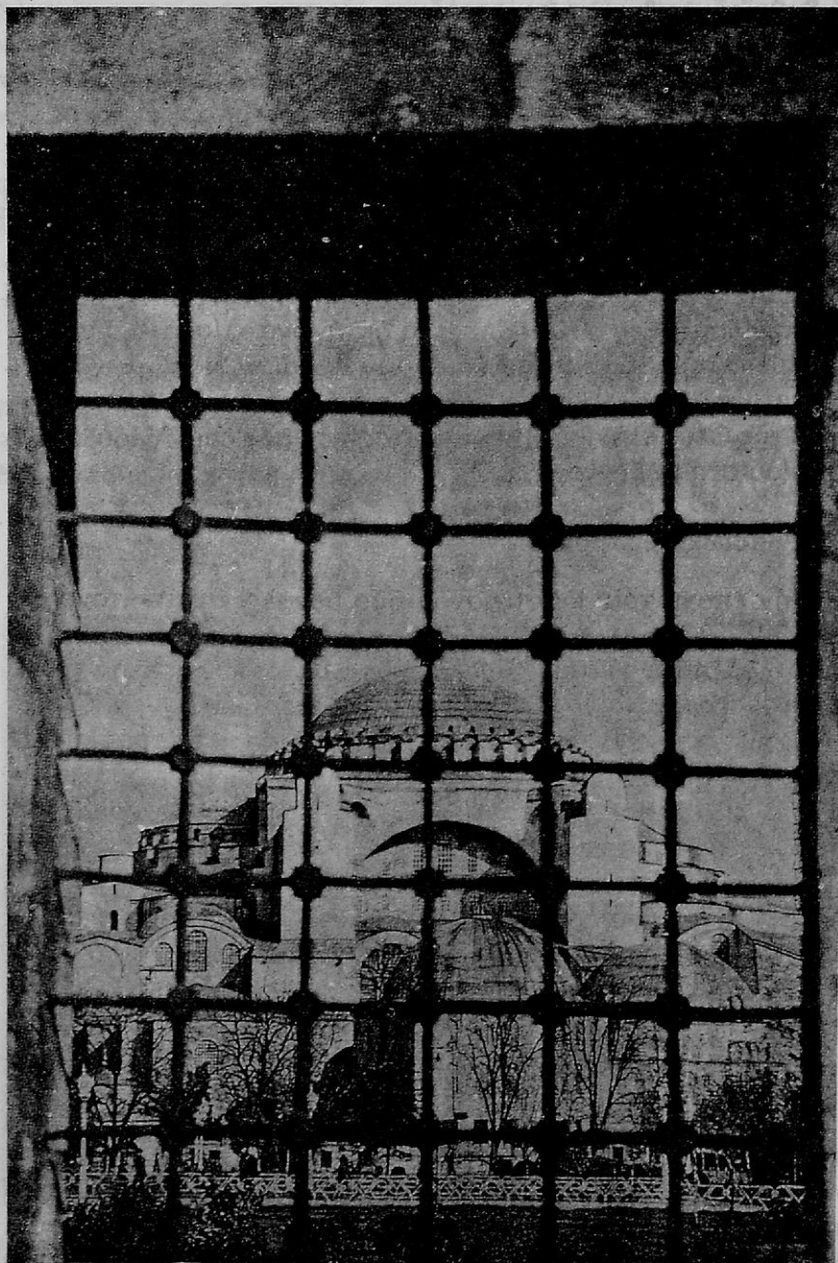
Στήν ἐποχή τοῦ Ἰουστινιανοῦ δύο μεγάλοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καί ὁ Ἰσίδωρος, κατόρθωσαν νά στηρίξουν ἓνα μεγάλο τρούλο ὄχι πάνω σέ τοίχους ἀλλά πάνω σέ ἰδιαίτερα στηρίγματα (κολόνες ἢ πεσσούς) στό μέσο τοῦ ναοῦ. Ἔτσι, δημιουργήθηκε ὁ νέος ἀρχιτεκτονικός τύπος ναοῦ, ἢ «βασιλική μετά τρούλου».

Γιά πρώτη φορά ἡ κατάκτηση αὐτή βρῆκε τήν ἐφαρμογή της στόν ἐξαίσιο ναό τής Ἁγίας Σοφίας στήν Κωνσταντινούπολη τήν ἐποχή τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ὁ πελώριος θόλος τής Ἁγίας Σοφίας, πού ἀφήνει τό φῶς νά καταυγάσει τό ναό ἀπό τά ἀμέτρητα παράθυρά του, ἔτσι καθώς στέκεται ἀνάλαφρος, μοιάζει σάν φωτεινός οὐρανός, πού χαμήλωσε ν' ἀγκαλιάσει τή γῆ.

γ' Ὁ βυζαντινός ρυθμός

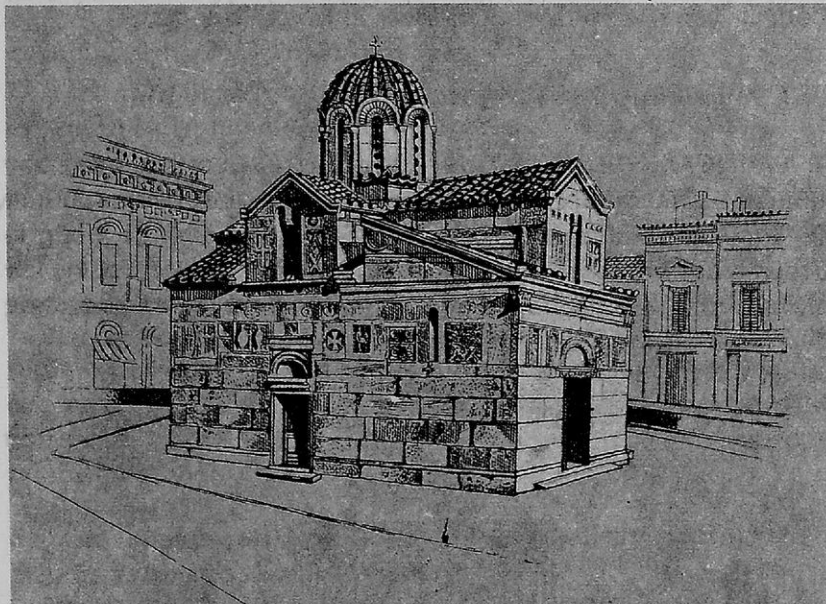
Εἶναι ἡ μορφή τοῦ ναοῦ, πού, καθώς ξεκινᾷ ἀπό τή θαυμαστή ἐπίτευξη τής Ἁγίας Σοφίας, παίρνει σιγά σιγά, ὡς τόν ἕνατο αἰῶνα, τήν ὀλοκληρωμένη ἐκφρασή του σάν «σταυροειδῆς μετά τρούλου». Τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, πού θ' ἀπλωθεῖ σ' ὀλόκληρη τήν Ἀνατολή, εἶναι τό σχῆμα τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σταυροῦ, πού ἔχουν οἱ στέγες. Ἐκεῖ, πού διασταυρῶνεται τὰ σκέλη τοῦ σταυροῦ, ὑψώνεται ὁ τροῦλος.

Χαρακτηριστικός ναός βυζαντινοῦ ρυθμοῦ εἶναι ὁ ναός τῆς μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκά, ὁ ναός τῆς Καπνικαρέας στήν Ἀθήνα καί ἄλλοι.

Ἕνας ναός βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἀληθινὸ ἀριστούργημα ἀρχιτεκτονικῆς: ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος, πού βρίσκεται δίπλα στό Μητροπολιτικό ναό τῶν Ἀθηνῶν

δ' Ὁ ρωμανικός ἢ λομβαρδικός ρυθμός

Ἀναπτύχθηκε κυρίως στή Δύση. Μοιάζει μέ τίς βασιλικές. Εἶναι ἀγροτικές ἐκκλησίες, μικρές καί χαμηλές, μέ μικρά παράθυρα.

ε' Ὁ γοθικός ρυθμός

Ἐμφανίστηκε γύρω στό δέκατο τρίτο αἰῶνα στή Γαλλία. Ἀπό κεῖ μεταδόθηκε σ' ὅλη τή Δυτική Εὐρώπη. Κύρια χαρακτηριστικά

του είναι πώς οί τοίχοι, οί στέγες, τά καμπαναριά, τά παράθυρα ἀπολήγουν σέ ὀξεία γωνία. Θαρρεῖς ὅτι εἶναι χέρια ἐνωμένα σέ στάση προσευχῆς, πού ὑψώνονται πρὸς τόν οὐρανό.

Ὁ ναός τοῦ γοθτικοῦ ρυθμοῦ ἔχει μεγαλοπρέπεια. Χαρακτηριστικοί ναοί, χτισμένοι σ' αὐτόν τό ρυθμό εἶναι: ὁ ναός τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ὁ καθεδρικός ναός τῆς Κολωνίας κ. ἄ.

ς' Ὁ ρυθμός τῆς Ἀναγεννήσεως

Ἀναπτύχθηκε στήν Ἰταλία καί εἶναι μιά σύνθεση παλαιότερων ρυθμῶν. Εἶναι, μπορεῖ νά πει κανεῖς ἕνας συνδυασμός τῶν ρυθμῶν τῆς βασιλικῆς καί τοῦ βυζαντινοῦ. Ἐξοχο δείγμα τοῦ ρυθμοῦ αὐτοῦ εἶναι ὁ ἐπιθλητικός ναός τοῦ Ἁγίου Πέτρου στή Ρώμη. Τόν πελώριο θόλο του τόν ἐσχέδιασε τό δέκατο ἔκτο αἶώνα ὁ μέγας ζωγράφος Μιχαήλ Ἄγγελος.

Τά μέρη τοῦ ναοῦ

Ἀπό τά πρῶτα χριστιανικά χρόνια οἱ ναοί χτίζονταν μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε νά χωρίζονται σέ τρία μέρη: στό νάρθηκα, στόν κυρίως ναό καί στό Ἅγιο Βῆμα. Τό κάθε μέρος τοῦ ναοῦ ἀντιστοιχοῦσε καί σέ μιά κατηγορία χριστιανῶν.

Στό νάρθηκα ἔμεναν οἱ κατηχούμενοι, στόν κυρίως ναό οἱ πιστοί καί στό Ἅγιο Βῆμα οἱ ἱερεῖς.

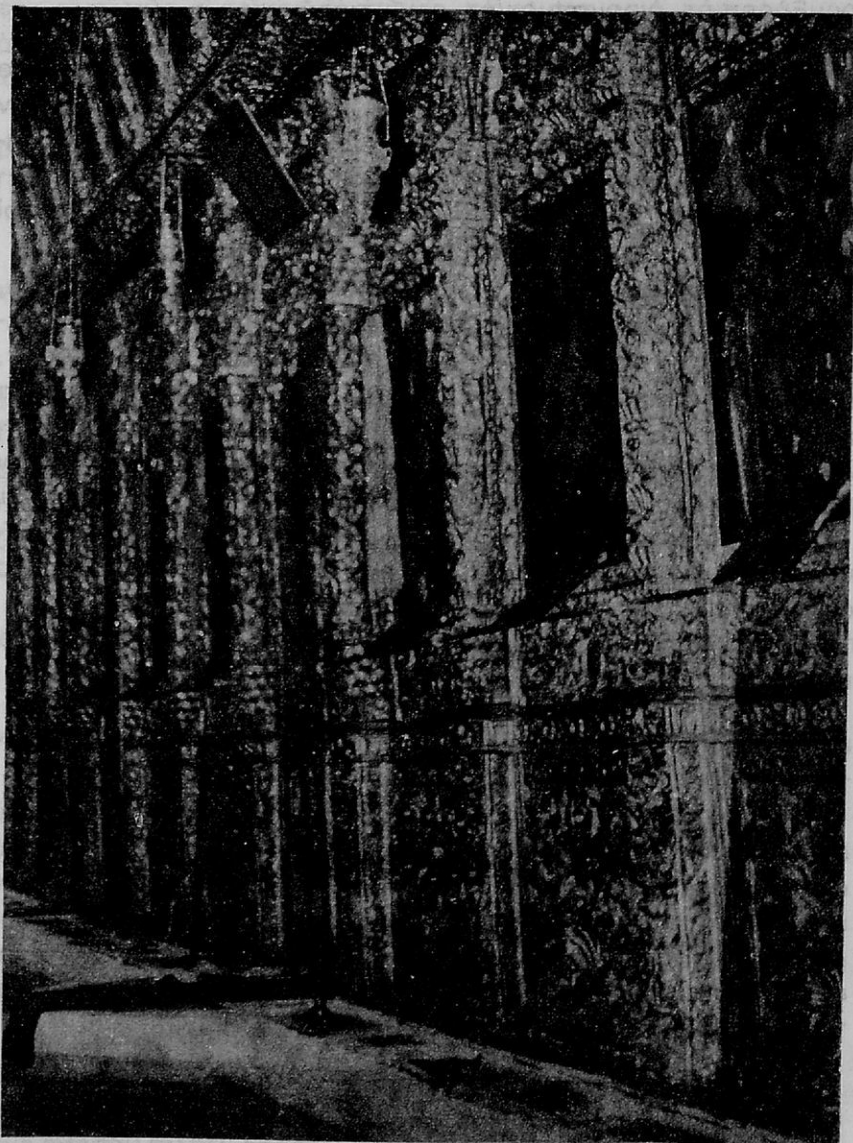
α΄ Στό νάρθηκα, πού μᾶς προετοιμάζει γιά νά μποῦμε στό ναό, στέκονταν στά παλιά χρόνια σέ ὀρισμένα σημεῖα τῆς θείας λειτουργίας οἱ κατηχούμενοι, ἐκεῖνοι δηλαδή, πού, ὅπως εἶδαμε, προετοιμάζονταν γιά νά δεχτοῦν τό βάπτισμα. Μέσα στό νάρθηκα ὑπάρχει σχεδόν πάντα ἡ «κρήνη» ἢ φιάλη». Ἦταν μιά μαρμάρινη λεκάνη, στήν ὁποία ἔπλεναν τά χέρια τους οἱ χριστιανοί, πρὶν μποῦν στό ναό. Ἦταν μιά συμβολική πράξη καθαρμοῦ ψυχικοῦ.

Στό νάρθηκα τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπῆρχε στήν κρήνη ἡ περίφημη «καρκινική ἐπιγραφή» (δηλαδή, διαβάζεται καί ἀνάποδα ἀπό τό τέλος πρὸς τήν ἀρχή) «Νίψον ἀνομήματα μή μόναν ὄψιν», πού θέλει νά πεῖ: «Πλύνε τά ἁμαρτήματά σου κι ὄχι μόνο τό πρόσωπό σου».

β΄ Στόν κυρίως ναό στέκονταν οἱ πιστοί καί παρακολουθοῦσαν τίς λατρευτικές τελετές (ἀκολουθίες).

Μέσα στόν κυρίως ναό βλέπουμε τή **σολέα**, ὑπερυψωμένο ἐπίπεδο, πού χωρίζει ἀπό τό Ἅγιο Βῆμα, τόν ἄμβωνα, πού ἀνεβαίνει ὁ διάκονος γιά τήν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου, τόν ἐπισκοπικό θρόνο, τά ἀναλόγια, ὅπου βρίσκονται οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν, τά στασίδια, οἱ θέσεις τῶν πιστῶν. Εἶναι ἀκόμα οἱ πολυέλαιοι, τά μανουάλια, τά καντήλια καί τά ἔξαπτέρυγα.

γ΄ Στό Ἅγιο Βῆμα, τό ἱερώτερο σημεῖο τοῦ ναοῦ, μένουν οἱ ἱερεῖς καί ἐπιτελοῦν τίς ἀκολουθίες τῆς θείας λατρείας. Χωρίζεται ἀπό τόν κυρίως ναό μέ τά σκαλοπάτια τῆς σολέας. Παλιά ὑπῆρχε ἓνα χαμηλό κιγκλίδωμα, πού σιγά σιγά πῆρε τή μορφή τοῦ σημερινοῦ ὑψηλοῦ εἰκονοστασίου ἢ τέμπλου, πού χωρίζει τό Ἅγιο Βῆμα ἀπό τόν κυρίως ναό.

Τά ξυλόγλυπτα τέμπλα, πού χωρίζουν τόν κυρίως ναό από τό "Άγιο Βήμα,
είναι άληθινά έργα τέχνης

Φορητή εικόνα του τέμπλου, από τό Πρωτάτο, τή σεβάσμα «μητρόπολη» τών
Καρυών Ἀγίου Ὄρους

Στό Ἅγιο Βῆμα βλέπουμε τήν Ἁγία Τράπεζα, πού συμβολίζει τόν τάφο τοῦ Χριστοῦ καί πάνω σ' αὐτήν τελεῖται τό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Τό ἄρτοφόριο
(Βυζαντινό Μουσείο Ἀθηνῶν)

Βλέπουμε ἀκόμα τήν πρόθεση, πού εἶναι μιά κόγχη μέσα στόν τοῖχο. Συμβολίζει τή σπηλιά τῆς Βηθλεέμ. Ἐκεῖ ὁ ἱερέας προετοιμάζει τόν ἄρτο καί τόν οἶνο, τά τίμια δῶρα, πού προσφέρονται γιά τή θεία λειτουργία. Γι' αὐτό λέγεται καί προσκομιδῆ.

Ἄκόμα μέσα στό Ἅγιο Βῆμα ὑπάρχουν τό σύνοθρονο, μιά σειρά καθισμάτων γιά τοὺς ἐπίσκοπους καί τοὺς ἱερεῖς, καί τό σκευοφυλάκιο, ὅπου φυλάγονται τά λειτουργικά σκεύη καί τά ἱερά ἄμφια τῶν κληρικῶν.

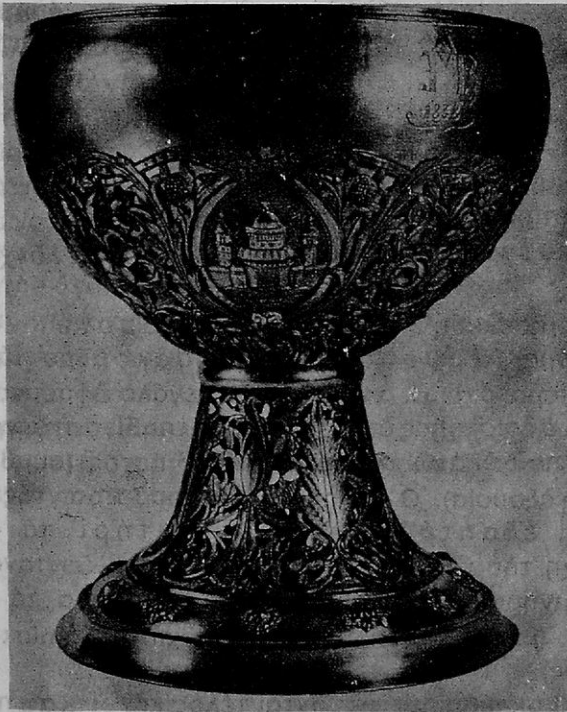
Στήν Ἁγία Τράπεζα ὑπάρχουν ὀρισμένα ἱερά ἀντικείμενα, πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν τέλεση τῆς Θείας λειτουργίας.

Εἶναι, πρῶτα πρῶτα, τό λινό ὕφασμα πού τή σκεπάζει. Λέγεται κατασάρκιο καί θυμίζει τό λευκό σεντόνι, πού μ' αὐτό τύλιξαν τό σῶμα τοῦ Κυρίου στήν Ἀποκαθήλωση.

Ἦστερα ἔχουμε: (1) τό ἀντιμήνσιο, τετράγωνο

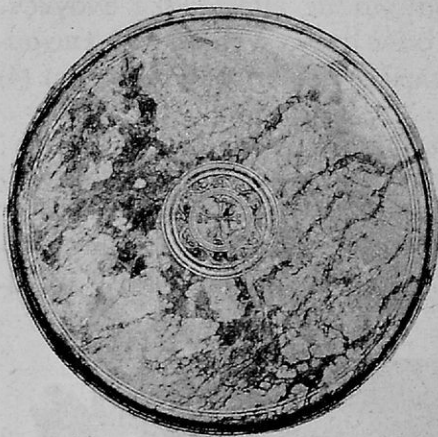
ύφασμα μέ παραστάσεις τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ. Τό ἀπλώνει αὐτό ὁ ἱερέας καί μπορεῖ νά τελέσει μ' αὐτό παντοῦ τή λειτουργία, ἀκόμη καί σέ μέρη πού δέν ὑπάρχει ἐγκαινισμένος ναός. (2) Τό ἀρτοφόριο, μικρό κιβώτιο ὠραῖα φτιαγμένο, ὅπου φυλάγουν ὅλο τό χρόνο ἅγιασμένο ἄρτο. Εἶναι γιά τίς ἐπείγουσες ἀνάγκες, (μετάληψη ἀρρώστων κλπ). (3) Τό Εὐαγγέλιο, (βιβλίο ἐπιχρυσωμένο, πού περιέχει τίς εὐαγγελικές περικοπές τῆς χρονιάς). (4) Τά κηροπήγια.

Μέσα στό Ἅγιο Βῆμα συναντοῦμε ἀκόμη καί ἱεράσκεύη, χρήσιμα γιά τήν τέλεση τῆς θείας λειτουργίας καί τῶν ἄλλων ἀκολουθιῶν. Εἶναι: (1) Ἅγιο Ποτήριο, (2) ὁ ἅγιος δίσκος, ὅπου τοποθετεῖται ὁ ἄρτος, πρὶν νά τεμαχιστεῖ καί νά ριχτεῖ στό Ἅγιο Ποτήριο, (3) ὁ ἀστέρικος. Πάνω ἀπό τό δι-

Τό ἅγιο ποτήριο (Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν)

σκο υπάρχει ένα ξλασμα σταυρωτό. Έκεῖ πού σμίγουν τά δύο ἄκρα του υπάρχει ένα ἀσημένιο ἀστέρι, πού συμβολίζει τό ἄστρο τῆς Βηθλεέμ. (4) Ἡ λ ό γ χ η, μικρό μαχαιράκι, γιά νά κόβουν τόν ἄρτο.

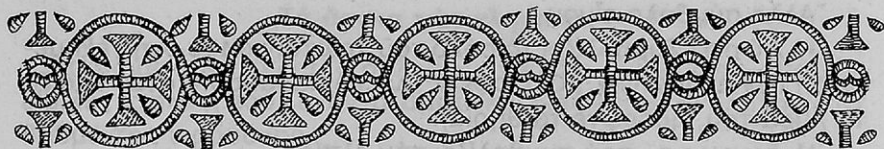
Ἵ ἄ γ ι ο ς δ ῖ σ κ ο ς
(Βυζαντινό Μουσείο Ἀθηνῶν)

σπόγγος θυμίζει τό σφουγγαρι, πού μ' αὐτό, στή φριχτή ὥρα τῆς ἀγωνίας, ποτίσανε τό Χριστό μέ χολή καί ξυδι. Τό ζέον συμβολίζει τό νερό, πού ἔτρεξε ἀπό τήν «κεντημένη» μέ τή λόγχη πλευρά, κ.ἄ.

ἼΑλλα ἱερά σκεύη εἶναι: ἡ κ ο λ υ μ π ῆ θ ρ α, ὅπου γίνεται τό ἅγιο βάπτισμα. Τό μ υ ρ ο δ ο χ ε ῖ ο (μέ τό ἅγιο μύρο γιά τό μυστήριο τοῦ χρίσματος). Ἵ ἄ ε τ ό ς, ἕνα μεγάλο ὕφασμα, πάνω στό ὅποιο πατᾶ ὁ ἐπίσκοπος ὅταν χειροτονεῖται. Εἶναι ἡ ζωγραφιά μῆς πολιτείας, πού ἐπάνω τῆς πετάει ἕνας ἀετός (συμβολίζει τήν ἐπισκοπική ἐξουσία). Ἵ ἐ π ι τ ᾶ φ ι ο ς, παράσταση τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου. Τά ἐ ξ α π τ ῆ ρ υ γ α, τό θ υ μ ι α τ ῆ ρ ι, τά δ ῖ π τ υ χ α (στήν κόγχη τῆς προθέσεως, μέ τά ὀνόματα-ζωντανῶν καί νεκρῶν-πού μνημονεύει ὁ ἱερέας), τά κ η ρ ο π ῆ γ ι α, τά δ ι κ η ρ ο τ ρ ῖ κ η ρ α, (κηροπήγια πού εὐλογεῖ μ' αὐτά ὁ ἐπίσκοπος τούς χριστιανούς).

Στά ἱερά σκεύη κατατάσσονται τέλος καί οἱ κ α μ π ᾶ ν ε ς .

(5) Ἵ λ α β ῖ ς, τό κουταλάκι τῆς μεταλήψεως. (6) ώ σ π ό γ γ ο ς μέ τόν ὅποιο καθαρίζουν τά σκεύη. (7) Τό ζέ ο ν, μικρό δοχεῖο πού ζεσταίνουν νερό καί τό ρίχνουν μέσα στό Ἵ ἄ γ ι ο Ποτήριο, καί (8) ὁ ἄ ἡ ρ, τετράγωνο ὕφασμα, πού σκεπάζονται μ' αὐτό τά τίμια δῶρα. ώ ὅλα αὐτά τά ἀντικείμενα ἔχουν βαθύτερο συμβολισμό. Ἵ Ἠ λ ό γ χ η π.χ. συμβολισμό. Ἵ Ἠ λ ό γ χ η π.χ. συμβολίζει τή λόγχη, μέ τήν ὅποια ὁ ρωμαῖος στρατιώτης κέντησε τήν πλευρά τοῦ Χριστοῦ. ώ Ὅ

2. ΣΥΜΒΟΛΑ, ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΑΜΦΙΑ

Εικόνες και Σύμβολα

Στήν ἀρχή τοῦ χριστιανισμοῦ δέ συναντοῦμε ζωγραφική. Ἐπηρεασμένος ἀπό τόν ἰουδαϊσμό, πού ἀπό φόβου πρὸς τόν κίνδυνο τῆς εἰδωλολατρείας ἀπαγόρευσε τίς εἰκόνες (δεύτερη ἐντολή τοῦ δεκάλογου), ὁ χριστιανισμός ἀπέφυγε στήν ἀρχή νά ἐκφραστεῖ ζωγραφικά. Μά σιγά σιγά οἱ φόβοι παραμερίστηκαν καί οἱ χριστιανοί ἐκδηλώσανε τὰ θρησκευτικά τους συναισθήματα μέ τή ζωγραφική καί τήν τέχνη γενικότερα. Ἄλλωστε ἡ τέχνη στάθηκε σ' ὅλες τίς ἐποχές μιά ἱερή ἐκφραση τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Στήν ἀρχή οἱ χριστιανοί ἐκφράσανε τόν ψυχικό τους κόσμο μέ παραστάσεις συμβολικές. Μερικές ἀπό αὐτές εἶναι: Ὁ σταυρός, τό πιό ἱερό σύμβολο τοῦ χριστιανισμοῦ, τό σημάδι τῆς θυσίας καί τῆς ἀγάπης.

Τά γράμματα Α καί Ω. Ἡ ἀρχή καί τό τέλος. Συμβολίζουν τό Χριστό, πού εἶναι ἡ ἀρχή καί τό τέλος τοῦ κόσμου.

Τό μονόγραμμα Χ ἢ Χρ, πού σημαίνει Χριστός.

Τό σχῆμα ἐνός ψαριοῦ ἢ ἡ λέξη ΙΧΘΥΣ, πού μέ τά γράμματά της σχηματίζεται μιά συμβολική ἀκροστοιχίδα μέ τό περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς πίστεως:

Ἰησοῦς
Χριστός
Θεοῦ
Υἱός
Σωτήρ

ἼΑλλα σύμβολα εἶναι:

ἼΗ λύρα. Συμβολίζει τό ρόλο τοῦ χριστιανισμοῦ στήν ἐξημέρωση τῶν ἀνθρώπων. (ἼΟ Ὀρφέας, λέει ἡ παράδοση, ὅταν ἐπαιζε τή λύρα του, ἡμέρωνε τά θηρία).

ἼΗ ἄγκυρα, πού συμβολίζει τήν ἐλπίδα.

ἼΗ ναῦς, τό καράβι, πού συμβολίζει τήν ἼΕκκλησία.

Τό περιστέρι, πού συμβολίζει τό ἼΑγιο Πνεῦμα.

ἼἘνα στεφάνι, πού συμβολίζει τή νίκη. Τή νίκη συμβολίζει καί τό κλαδί τῆς φοινικιάς, ἐνῶ τό κλαδί τῆς ἐλιάς συμβολίζει τήν εἰρήνη.

ἼΟ ἄμνος συμβολίζει τή θυσία τοῦ Χριστοῦ.

ἼΗ ἄμπελος συμβολίζει τήν ἼΕκκλησία.

ἼΗ λυχνία συμβολίζει τό αἰώνιο φῶς τοῦ Χριστοῦ.

ἼΗ παράσταση τοῦ « Καλοῦ Ποιμένου » συμβολίζει τή θυσία τοῦ Χριστοῦ γιά νά σώσει τοὺς ἀνθρώπους.

Τά παγῶνια, πού πίνουν νερό, συμβολίζουν τή Θεία Κοινωνία.

Σιγά σιγά, ἐκτός ἀπό τά σύμβολα, ὁ χριστιανισμός ἀνάπτυξε τή ζωγραφική, παίρνοντας θέματα ἀπό τήν ἼΑγία Γραφή καί ἀπό τίς βιογραφίες τῶν ἼΑγίων τῆς ἼΕκκλησίας. ἼἘτσι δημιουργήθηκε μιά θαυμάσια καλλιτεχνική κληρονομιά ἀπό εἰκόνες (φορητές, πάνω σέ ξύλο) καί τοιχογραφίες καί εἰκονογραφήσεις πάνω σέ κείμενα: ἼΗ ὀρθόδοξη ἼΕκκλησία ἔχει στήν ἱστορία της τήν ἐξοχη παράδοση τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς, πού σήμερα τή θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος.

Τά ἄμφια τῶν κληρικῶν

Στίς διάφορες τελετές οἱ λειτουργοί τῆς Ἐκκλησίας φοροῦν εἰδικές στολές, πού λέγονται ἄμφια καί διαφέρουν ἀνάλογα μέ τό βαθμό τῆς ἱεροσύνης.

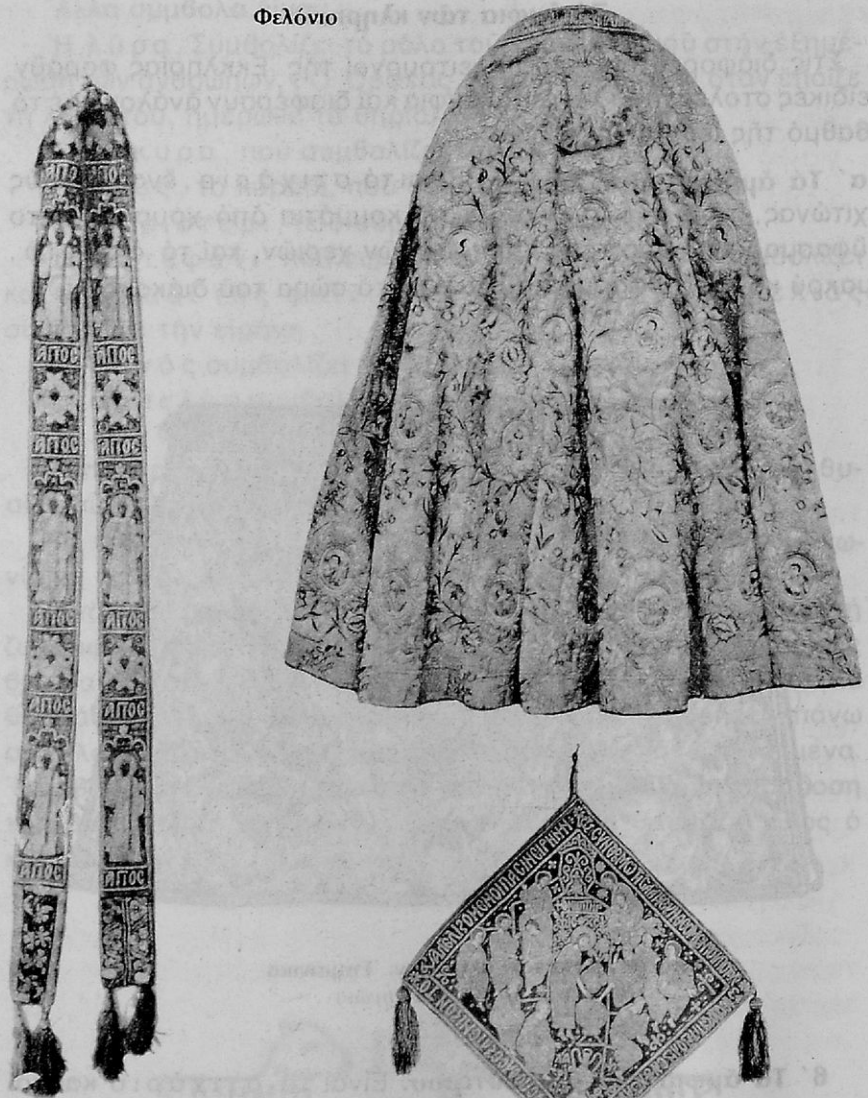
α΄ Τά ἄμφια τοῦ διάκονου. Εἶναι τό στιχάριο , ἕνας μακρὺς χιτῶνας, τά ἐπιμάνικα, μικρά κομμάτια ἀπό χρυσοκέντητο ὕφασμα γύρω ἀπό τούς καρπούς τῶν χερῶν, καί τό ὀράριο, μακρὺ κομμάτι ὕφασμα πού τυλίγει τό σῶμα τοῦ διακόνου.

Ἀπό τά ἄμφια τῶν κληρικῶν. Ἐπιμάνικο
(Βυζαντινὸ Μοισεῖο Ἀθηνῶν)

β΄ Τά ἄμφια τοῦ πρεσβυτέρου. Εἶναι τό στιχάριο καί τά ἐπιμάνικα, τό ἐπιτραχήλιο (πετραχήλι), ταινία, πού κρέμεται ἀπό τό λαιμό, ἢ ζώνη, τό φαιλόνιο, εἶδος χιτῶνα χωρὶς μανίκια πού τό ρίχνει στοὺς ὤμους τοῦ ὁ ἱερέας, καί τό ἐπιγονάτιο, ὕφασμα σέ σχῆμα ρόμβου, πού τό κρεμοῦν ἀπό τή ζώνη καί συμβολίζει τή «ρομφαία τοῦ λόγου».

Φελόνιο

Όράριο

Έπιγονάτιο

του παρόντος ύπο
 όκτιοκοιπέ ότ
 γογο, οίπλόα
 ύοι όμιοά ότ όπι

Έπιτραχήλιο

Λεπτομέρεια από έπιτραχήλιο (Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών)

γ' Τά άμφια του έπίσκοπου. Είναί τά ίδια μέ του πρεσβυτέρου. Σ' αυτά προσθέτονται: ό σ ά κ ο ς , φαρδύ άμφιο πού φθάνει ώς τά γόνατα (κατάλοιπο από τή βυζαντινή αυτοκρατορική στολή). Τό ώ μ ο φ ό ρ ι ο, μικρό καί μεγάλο, φαρδιά ταινία χρυσοκέντητη, πού μ' αυτήν τυλίγουν τούς ώμους τους οί έπίσκοποι. Είναί άκόμα

ὁ μανδύας, μεγαλόπρεπο μακρὺ ἄμφιο, πού τήν ἄκρη του κρατεῖ ἕνας διάκονος ἢ ἕνα παιδί. Ἡ μίτρα, τό ἐπισκοπικό στέμμα. Ἡ ἐπισκοπική ράβδος. Τό ἐγκόλπιο, στρογγυλό κόσμημα πού κρέμεται μέ χρυσή ἀλυσίδα ἀπό τό λαιμό τοῦ ἐπίσκοπου μαζί μέ ἕναν πολύτιμο σταυρό.

Ἀρχιερατική ράβδος (Βυζαντινὸ Μοισεῖο Ἀθηνῶν)

Ἀρχιερατικός σάκος

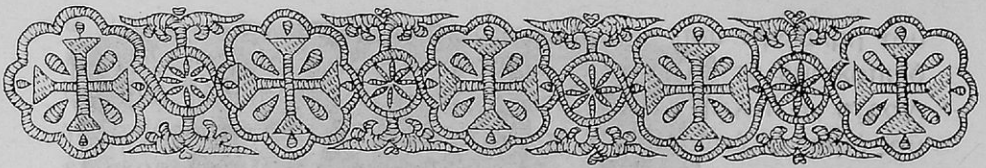

Ὠμοφόριο

(Βυζαντινό Μουσείο Ἀθηνῶν)

Λεπτομέρεια ἀπὸ τὸ σάκο

3. ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τά κυριότερα βιβλία, πού χρησιμοποιεῖ ἡ Ἐκκλησία μας γιά τήν τέλεση τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν της, εἶναι:

α' Τό Εὐαγγέλιο. Περιέχει ὅλες τίς περικοπές, πού διαβάζονται στίς ἀκολουθίες, ἀπό τά τέσσερα Εὐαγγέλια. Συνήθως εἶναι δεμένο μέ πολύτιμο μέταλλο καί φέρνει πάνω του θαυμάσιες σκαλιστές παραστάσεις.

β' Ὁ Ἀπόστολος. Εἶναι τό βιβλίο μέ τίς περικοπές ἀπό τίς Πράξεις καί τίς Ἐπιστολές τῶν Ἀποστόλων, πού διαβάζονται στίς ἀκολουθίες, πάντα πρὶν ἀπό τήν περικοπή τοῦ Εὐαγγελίου.

γ' Τό Ψαλτήριο. Ἡ συλλογή τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ. Τό βιβλίο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μέ τή γοητευτική ποίηση καί τίς μεγάλες ἀλήθειες.

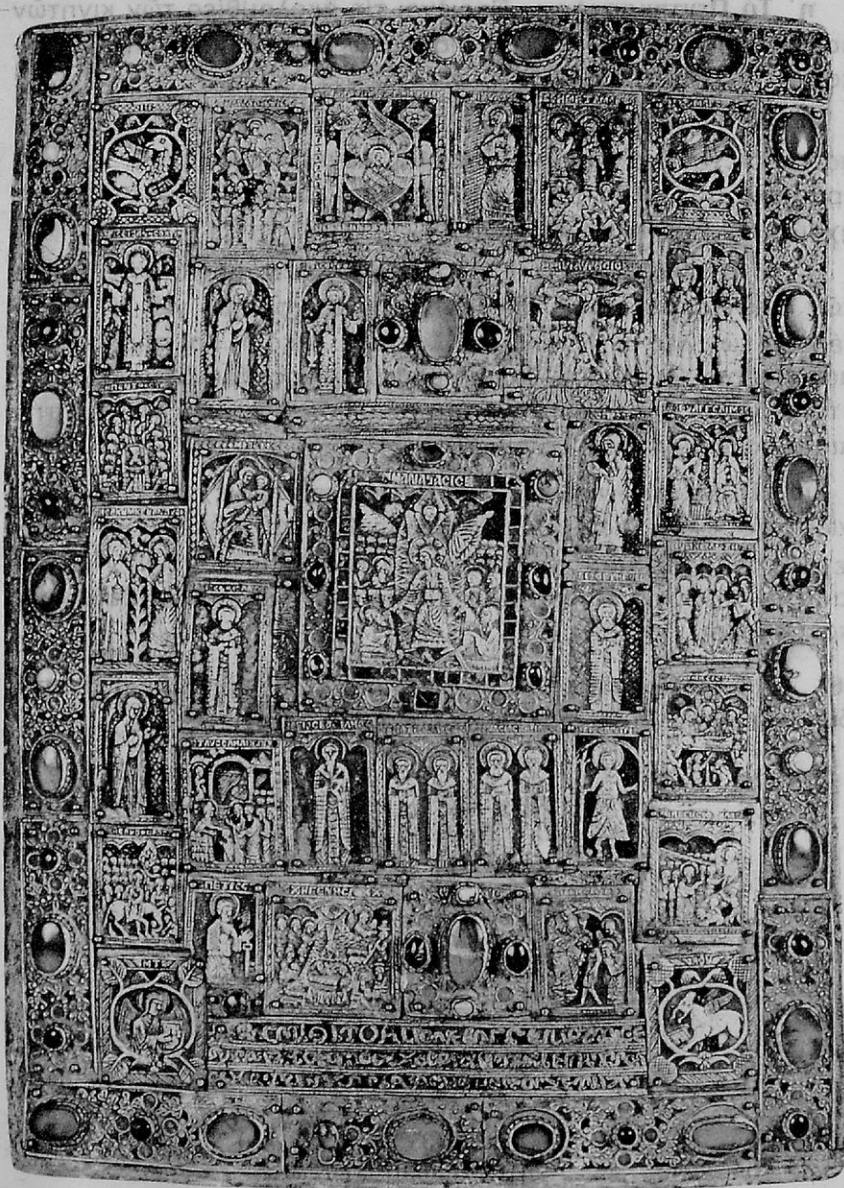
δ' Τό Εὐχολόγιο. Περιέχει τίς εὐχές τῶν Μυστηρίων καί τῶν ἄλλων ἀκολουθιῶν.

ε' Τό Ὁρολόγιο. Περιέχει τίς ἀκολουθίες πού ψάλλονται στή διάρκεια τῆς ἡμέρας: Τίς «ῶρες» (πρώτη, τρίτη, ἕκτη, ἑνατη), τόν ἔσπερινό, τό ἀπόδειπνο, τό μεσονυκτικό καί τόν ὄρθρο.

Περιέχει ἀκόμα τόν παρακλητικό κανόνα καί τήν ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν.

ς' Τά Μηναῖα. Δώδεκα βιβλία, ἕνα γιά κάθε μήνα, μέ τίς ἀκολουθίες τῶν ἀγίων τοῦ ἡμερολογίου.

ζ' Τό Τριώδιο. (Λέγεται ἔτσι γιατί στήν ἀρχή περιεῖχε τρεῖς ὠδές). Περιέχει διάφορες ἀκολουθίες-ὠδές τῶν κινητῶν ἑορτῶν ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Τελῶν καί Φαρισαίου ὡς τό Μεγάλο Σάββατο.

Ένα βαρύτιμο εὐαγγέλιο ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν

η' Τό Πεντηκοστάριο. Περιέχει τίς ακολουθίες τῶν κινητῶν ἑορτῶν ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα, ὡς τήν Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς (πενήντα ἡμέρες).

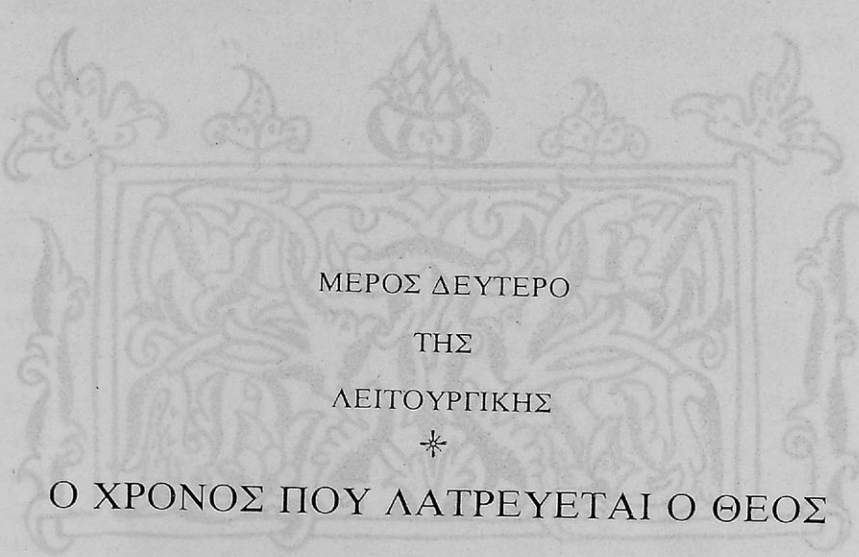
θ' Ἡ Ὀκτώηχος. Περίφημο ποιητικό βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας, πού περιέχει τροπάρια καί ὕμνους. Λέγεται ὀκτώηχος, γιατί τά τροπάρια αὐτά ψάλλονται σύμφωνα μέ τούς ὀκτώ βυζαντινοὺς ἤχους. Λέγεται καί παρακλητική.

ι' Τό Τυπικό. Εἶναι τό βιβλίο πού ὀρίζει τή σειρά, τή διάταξη τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Εἶναι ἓνα βιβλίο χρήσιμο γιά τή σωστή τέλεση τῶν λειτουργικῶν ἐκδηλώσεων. Ἀκόμη καί σήμερα στά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπάρχει ἓνας εἰδικός μοναχός, ὁ «τυπικάρης», πού ἐποπτεύει μέ αὐστηρότητα καί ζήλο γιά τήν πιστή ἐφαρμογή τοῦ «τυπικοῦ».

ια' Τό Λειτουργικό. Εἶναι τό βιβλίο πού περιέχει τίς λειτουργίες τῆς Ἐκκλησίας μας: Τοῦ Ἰάκωβου τοῦ ἀδελφόθεου, τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καί τῶν Προηγασμένων Δώρων. Περιέχει ἀκόμη καί τήν ἀκολουθία τοῦ μικροῦ καί μεγάλου ἑσπερινοῦ.

ιβ' Τό Ἀρχιερατικό. Βιβλίο εὐχῶν, πού χρησιμοποιεῖ στίς διάφορες ἀκολουθίες μόνον ὁ ἐπίσκοπος (ἀρχιερέυς).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΤΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ
*
Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. ΟΙ ΕΟΡΤΕΣ

Οι εορτές είναι μέρες του χρόνου αφιερωμένες στη λατρεία του Θεού και στην τιμή και ανάμνηση της Παναγίας και των Αγίων.

Οι χριστιανοί τιμούν πρώτα πρώτα την ημέρα της Κυριακής, γιατί ήταν η μέρα της Αναστάσεως του Χριστού. Σιγά σιγά όμως, όσο η μνήμη της Εκκλησίας μας πλήθαινε από συγκινητικές παραδόσεις και γεγονότα, οι χριστιανοί καθιέρωσαν τον κύκλο των εορτών της χρονιάς, που, ανάλογα με το που αναφέρονται, πήραν τα τρία χαρακτηριστικά σαν εορτές: α) δεσποτικές, β) θεομητορικές, γ) εορτές των Αγίων.

Δεσποτικές είναι οι εορτές που αφιερώνονται στο Χριστό, θεομητορικές είναι οι εορτές που αναφέρονται στην Παναγία και οι εορτές των Αγίων αφιερώνονται στα ιερά πρόσωπα, που άφησαν ένα ζωντανό παράδειγμα αξιο θαύμασμού και μιμήσεως.

α) Δεσποτικές εορτές

Διαφορούνται σε ακίνητες και κινητές.

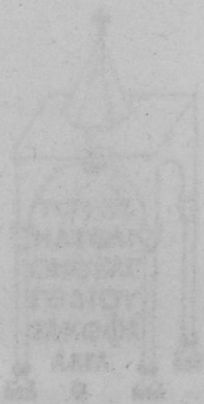
η. Το Πνευματόγραφο Περιγράφει τις ακολουθίες των κινητών εαυτών από την Κιλικία, τον Τόσσα, ως την Κυρίκη της Πεντηκώστης (πενήντα ημερών).

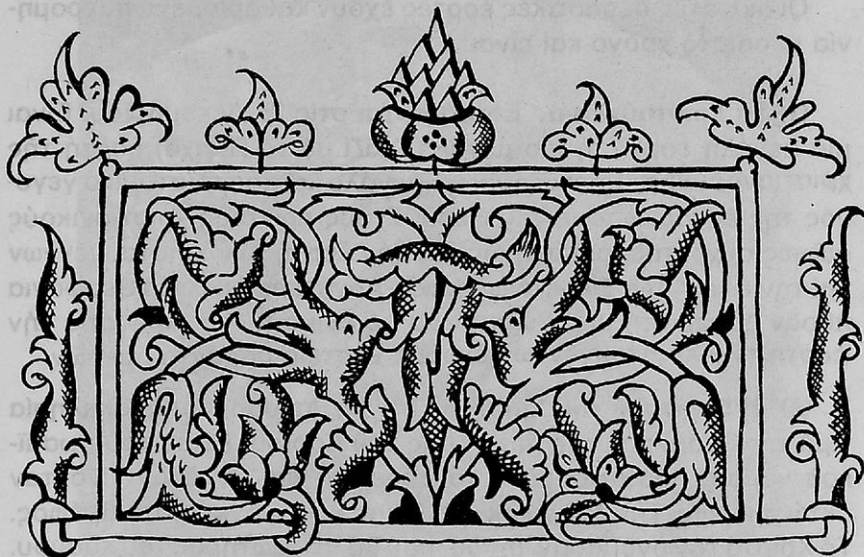
θ. Η Οικουμενική Σύνοδος πατριαρχικά βιβλίο της Εκκλησίας που περιέχει την ιστορία και αυτούς λέγεται οκτώηχος, γιατί το τροπάριον του αγίου πνεύματος με τους οκτώ θείους ονόματους λέγεται με τον οκτώηχο.

ζ. Το Ιουδαίο βιβλίο που ονομάζεται η σειρά: η διάταξη των ιερών βιβλίων. Είναι και βιβλίο που ονομάζεται για τη σωστή τέλεση των λειτουργιών. Ακόμη και σήμερα στα μοναστήρια του Αγίου Όρους υπάρχει ένας ειδικός μοναχός, ο οποίος λέγεται οκτώηχος, ο οποίος διατάσσει και ζητά για την λειτουργία.

η. Το Ιουδαίο βιβλίο που ονομάζεται οκτώηχος, είναι το βιβλίο που ονομάζεται οκτώηχος, ο οποίος περιέχει τις λειτουργίες των ιερών βιβλίων. Είναι και βιβλίο που ονομάζεται για τη σωστή τέλεση των λειτουργιών. Ακόμη και σήμερα στα μοναστήρια του Αγίου Όρους υπάρχει ένας ειδικός μοναχός, ο οποίος λέγεται οκτώηχος, ο οποίος διατάσσει και ζητά για την λειτουργία.

θ. Το Ιουδαίο βιβλίο που ονομάζεται οκτώηχος, είναι το βιβλίο που ονομάζεται οκτώηχος, ο οποίος περιέχει τις λειτουργίες των ιερών βιβλίων. Είναι και βιβλίο που ονομάζεται για τη σωστή τέλεση των λειτουργιών. Ακόμη και σήμερα στα μοναστήρια του Αγίου Όρους υπάρχει ένας ειδικός μοναχός, ο οποίος λέγεται οκτώηχος, ο οποίος διατάσσει και ζητά για την λειτουργία.

1. ΟΙ ΕΟΡΤΕΣ

Οι έορτές είναι μέρες του χρόνου αφιερωμένες στη λατρεία του Θεού και στην τιμή και ανάμνηση της Παναγίας και των Άγίων.

Οι χριστιανοί τίμησαν πρώτα πρώτα την ημέρα της Κυριακής, γιατί ήταν η μέρα της Αναστάσεως του Χριστού. Σιγά σιγά όμως, όσο η μνήμη της Εκκλησίας μας πλήθαινε από συγκινητικές παραδόσεις και γεγονότα, οι χριστιανοί καθιέρωσαν τον κύκλο των έορτών της χρονιάς, πού, ανάλογα με τό που αναφέρονται, πήραν τά τρία χαρακτηριστικά σαν έορτές: α) δεσποτικές, β) θεομητορικές, γ) έορτές των Άγίων.

Δεσποτικές είναι οι έορτές πού αφιερώνονται στό Χριστό, θεομητορικές είναι οι έορτές πού αναφέρονται στην Παναγία και οι έορτές των Άγίων αφιερώνονται στά ιερά πρόσωπα, πού άφησαν ένα ζωντανό παράδειγμα άξιο θαυμασμού και μιμήσεως.

α' Δεσποτικές έορτές

Διαιρούνται σε άκίνητες και κινήτες.

Οι ἀκίνητες δεσποτικές ἐορτές ἔχουν καθορισμένη ἡμερομηνία μέσα στό χρόνο καί εἶναι:

(1) Τά Χριστούγεννα. Ἐορτάζονται σίς 25 Δεκεμβρίου. Εἶναι μιά μεγάλη ἐορτή, ἢ πιό μεγάλη (μαζί μέ τό Πάσχα) ἐορτή τῆς χριστιανοσύνης. Ἐορτάζουμε τό μεγάλο καί κοσμοϊστορικό γεγονός τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ. Στούς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες οἱ χριστιανοί πανηγύριζαν τήν ἐορτή τῶν Χριστουγέννων καί τήν ἐορτή τῶν Θεοφανίων μαζί. Ἀργότερα ὁμως τά Θεοφάνια πῆραν ξεχωριστή μέρα. Σύμφωνα μέ ἔθιμο παλιό, πρίν ἀπό τήν ἐορτή τῶν Χριστουγέννων ἔχουμε νηστεία σαράντα ἡμερῶν.

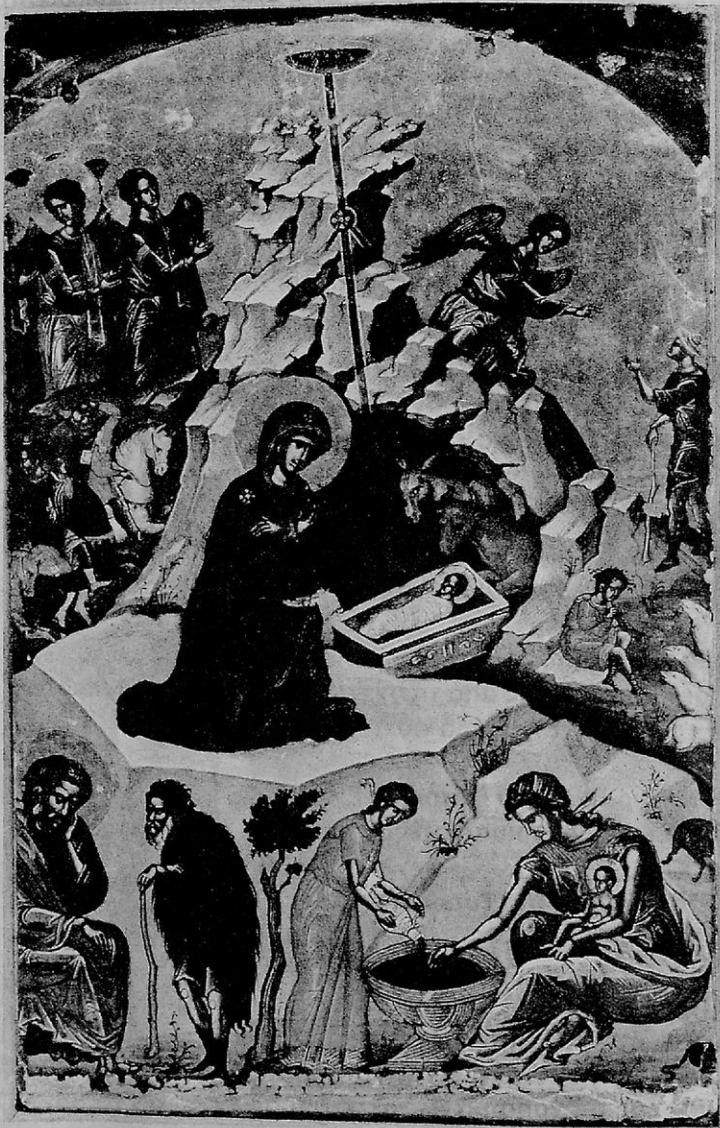
(2) Ἡ Περιτομή τοῦ Χριστοῦ. Τήν 1η Ἰανουαρίου ἢ Ἐκκλησία τιμᾷ τήν ἀνάμνηση τῆς περιτομῆς τοῦ Κυρίου, ἔθιμο τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, πού ἀφοροῦσε τά ἀρσενικά παιδιά, ὅταν γίνονταν ὀκτώ ἡμερῶν. Τήν ἡμέρα ἐκείνη δίναν καί τό ὄνομα στό βρέφος. Τό Χριστό τόν ὀνόμασαν Ἰησοῦ, πού θά πει: Σωτήρας τοῦ κόσμου. Στό χριστιανισμό τό ὄνομα τοῦ παιδιοῦ δίνεται μέ τό μυστήριο τοῦ βαπτίσματος.

(3) Τά Θεοφάνια ἢ Ἐπιφάνια ἢ Φῶτα. Ἐορτάζεται σίς 6 Ἰανουαρίου σέ ἀνάμνηση τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου στόν Ἰορδάνη ἀπό τόν Ἰωάννη τό βαπτιστή. Λέγονται καί Θεοφάνια ἢ Ἐπιφάνια, γιατί αὐτή τήν ἡμέρα, τήν ὥρα τῆς βαπτίσεως, φάνηκαν καί τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας (ὁ Πατέρας, ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα).

Φῶτα ὀνομάστηκαν, γιατί στά παλιά χρόνια βαπτίζονταν (φωτίζονταν) πολλοί χριστιανοί αὐτή τήν ἡμέρα.

(4) Ἡ Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου. Ἐορτάζεται σίς 2 Φεβρουαρίου καί εἶναι ἡ θύμηση τῆς ὑποδοχῆς (ὑπαπαντή) τοῦ Χριστοῦ ἀπό τό γέρο ἱερέα Συμεών, πού προφητικά τόν περίμενε μέ λαχτάρα. Ὅταν τό βρέφος τό ἔφερε ἡ Μαρία στό ναό, ὁ γέροντας σκίρτησε ἀπό χαρά, τό ἔσφιξε στήν ἀγκαλιά του καί δακρυσμένος ψιθύρισε τό: «*Νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλόν σου Δέσποτα!...*»

(5) Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρος σίς 6 Αὐγούστου. Θυμίζει τή θαυμαστή στιγμή, πού πάνω στό βουνό Θαβώρ ὁ Χριστός

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἔργο τοῦ Κρητικοῦ ζωγράφου Θεοφάνη
(16ος αἰώνας). (Μονή Σταυρονικήτα Ἁγίου Ὁρους)

«μεταμορφώθηκε» μπροστά στα μάτια τών αγαπημένων του μαθητών, Πέτρου, Ἰάκωβου καί Ἰωάννη.

(6) **Ἡ Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ** στίς 14 Σεπτεμβρίου. Αὐτή τήν ἡμέρα τό ἔτος 629 μ.Χ. ὁ Ἡράκλειος ξανάφερε τόν Τιμίου Σταυρό, πού εἶχαν λεηλατήσει οἱ Πέρσες, καί τόν «ἀνύψωσε» πάλι στή θέση του, στό Ἱεροσόλυμα, στό ναό τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ ἐορτή αὐτή θεωρεῖται «δεσποτική», γιατί ὁ σταυρός εἶναι τό ὄργανο τῆς μεγάλης θυσίας τοῦ Χριστοῦ.

6' Κινητές δεσποτικές ἐορτές

Εἶναι ἐκεῖνες πού δέν ἐορτάζονται σέ ὀρισμένη ἡμερομηνία τοῦ χρόνου, ἀλλά ἔχουν σάν βάση τους τήν ἡμέρα τοῦ Πάσχα.

Καί ἐπειδὴ τό Πάσχα εἶναι πάντοτε Κυριακή, ὅλες οἱ κινητές ἐορτές, ἔχουν καθορισμένη μέρα τῆς ἐβδομάδας. Δέκα ἐβδομάδες πρὶν ἀπό τό Πάσχα ἀρχίζει ὁ κύκλος τών κινητῶν ἐορτῶν:

(1) Κυριακή τοῦ Τελῶνῃ καί Φαρισαίου.

Πῆρε τό ὄνομά της ἀπὸ τῆ σχετική παραβολή τοῦ Εὐαγγελίου.

(2) Κυριακή τοῦ Ἀσώτου.

Πῆρε τό ὄνομά της ἀπὸ τῆ σχετική παραβολή τοῦ ἀσώτου, πού διαβάζεται στήν Ἐκκλησία αὐτή τήν ἡμέρα.

(3) Ἡ Κυριακή τῶν Ἀπόκρεω.

Ἀρχίζει ἡ προετοιμασία τῆς νηστείας.

(4) Ἡ Κυριακή τῆς Τυροφάγου.

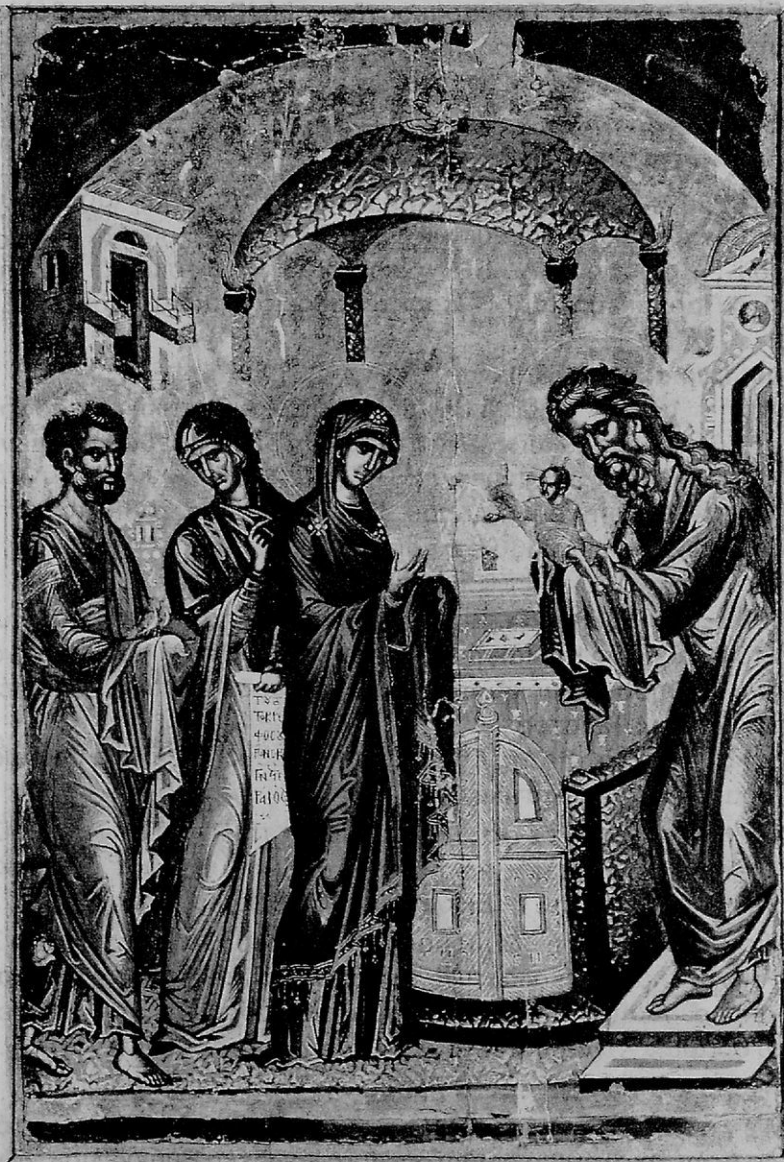
Ἀρχίζει ἡ νηστεία.

(5) Πρώτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν ἢ Κυριακή τῆς ὀρθοδοξίας.

Ἐορτάζεται ἡ ἀνάμνηση τοῦ σπουδαίου γεγονότος τῆς ἀνασηλώσεως τῶν εἰκόνων. Εἶναι ἡ σημαντική νίκη τῶν εἰκόνων, πού τίς ξανάφερε σέ χρήση ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα τό 842 μ.Χ.

(6) Δεύτερη Κυριακή τῶν Νηστειῶν.

(7) Τρίτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν ἢ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Ἡ Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου. (Ἔργο τοῦ Θεοφάνη)

Είναι τό μέσο τῆς Τεσσαρακοστῆς καί ἡ Ἐκκλησία προβάλλει τό σπαιρό τοῦ Χριστοῦ σάν ἠθική ἐνίσχυση γιά τή συνέχιση τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα τῶν χριστιανῶν.

(8) Τετάρτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν.

(9) Πέμπτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν.

Ὅλες αὐτές τίς ἐβδομάδες τῆς Σαρακοστῆς, κάθε Παρασκευή βράδου, ψάλλεται κατανυκτικά ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκάθιστου Ὑμνου («Χαιρετισμοί»). Ἐξί «οἴκοι» κάθε Παρασκευή, καί τήν πέμπτη Παρασκευή καί οἱ εἴκοσι τέσσερες «χαιρετισμοί» μαζί.

(10) Κυριακή τῶν Βαΐων.

Αὐτή τή μέρα ἡ Ἐκκλησία θυμᾶται τή θριαμβευτική εἴσοδο τοῦ Χριστοῦ στά Ἱεροσόλυμα, ὅταν τά πλήθη ἔσειαν ἐνθουσιασμένα τά «βάια»; κλαδιά τῆς φοινικιάς. Τήν παραμονή ἡ ἐκκλησία θυμᾶται τήν ἀνάσταση τοῦ Λάζαρου. Γι' αὐτό καί τό Σάββατο αὐτό χαρακτηρίζεται σάν Σάββατο τοῦ Λάζαρου.

Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα. Εἶναι ὁ κύκλος τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου. Ἀπό τό βράδου τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων ἡ Ἐκκλησία μᾶς καλεῖ νά παρακολουθήσουμε μέ συντριβή καί κατάνυξη τά πάθη πού ὑπέφερε γιά μᾶς ὁ Χριστός.

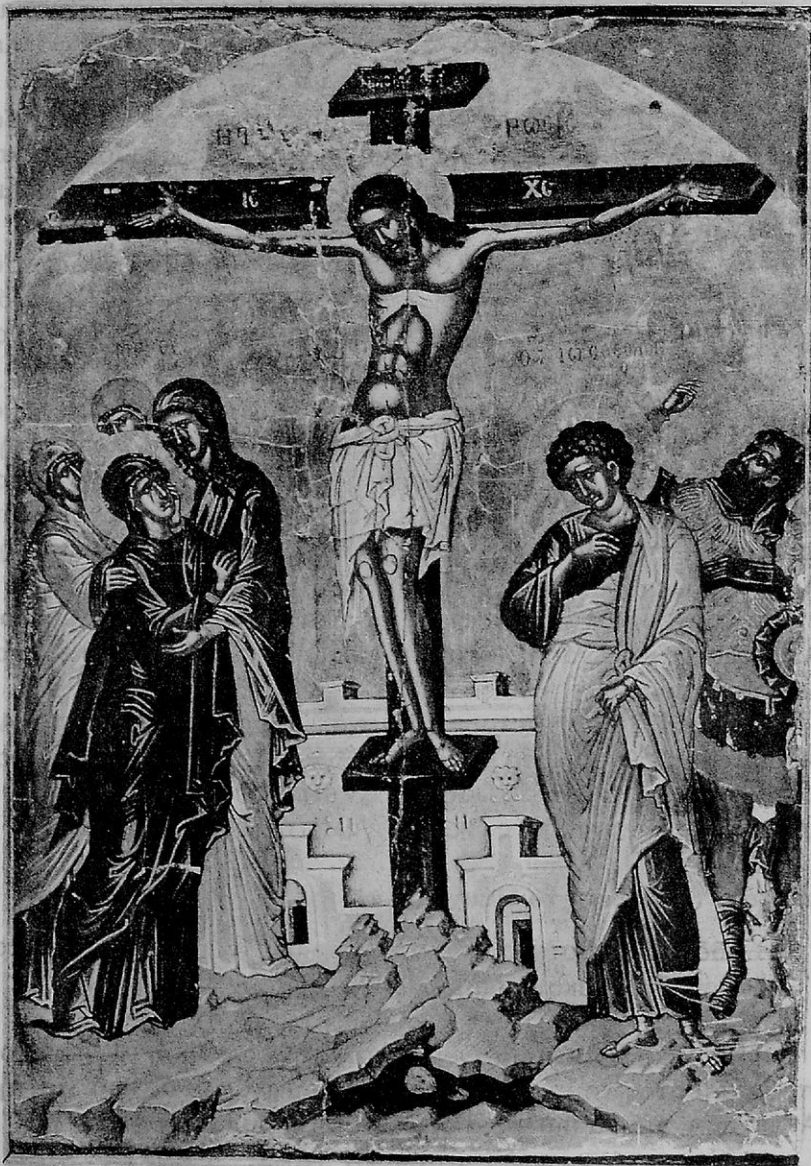
Σέ κάθε ἡμέρα τῆς Μ. Ἑβδομάδας, παρακολουθοῦμε καί ἀπό ἓνα δραματικό περιστατικό.

Μεγάλη Δευτέρα. Θυμόμαστε τήν περίπτωση τοῦ Ἰωσήφ, πού ἦταν γεμάτος καλοσύνη καί τόν πούλησαν τ' ἀδέρφια του. Τόν παραλληλίζει ἡ Ἐκκλησία μας μέ τό Χριστό.

Μεγάλη Τρίτη. Θυμόμαστε τήν ἀμαρτωλή γυναίκα πού ῥθε συντετριμμένη καί ἀλειψε τά πόδια τοῦ Χριστοῦ μέ μύρα καί μέ δάκρυα. Ἀκοῦμε τό ὠραῖο ποίημα τῆς Κασσιανῆς, πού ψάλλεται τό βράδου: «*Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή...*».

Μεγάλη Τετάρτη. Ἡ ἡμέρα τῆς προδοσίας τοῦ Ἰουδα.

Μεγάλη Πέμπτη. Ἡμέρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Τό βράδου στήν Ἀκολουθία διαβάζονται τά «δώδεκα Εὐαγγέλια», δώδεκα περικοπές δηλαδή τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, πού διηγούνται παράλληλα τό θεῖο πάθος.

Ἡ Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. (Ἄλλη μιά συγκλονιστικὴ εἰκόνα τοῦ Θεοφάνη)

Σ' ένα σημείο της ακολουθίας ο ιερέυς παίρνει από τό 'Αγιο Βήμα τόν 'Εσταυρωμένο, τόν περιφέρει μέσα στό ναό καί ψάλλει τό συγκλονιστικό ύμνο: «*Σήμερον κρεμάται ἐπί ξύλου...*».

Μεγάλη Παρασκευή. Ἡμέρα τῆς Ταφῆς τοῦ Χριστοῦ. Τό βράδυ ψάλλεται μέ πολλή συγκίνηση ὁ 'Επιτάφιος θρῆνος καί περιφέρεται ὁ νεκρός Ἰησοῦς μέσα στήν ἀνοιξιάτικη νύχτα μέ ὀδύνη καί κατάνυξη.

Μεγάλο Σάββατο. Τό πρωί γίνεται ἡ προαναγγελία τοῦ μεγάλου γεγονότος μέ τή φράση τοῦ ιερέα: «*Ἀνάστα ὁ Θεός κρίνων τήν γῆν...*». Τά μεσάνυχτα ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τῆς Ἀναστάσεως καί ἀρχίζει ὁ κύκλος τῆς χαρᾶς καί τῆς νίκης.

Κυριακή τοῦ Πάσχα. Ὁ Χριστός ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς καί ἀνάστησε μαζί καί τόν ἄνθρωπο ἀπό τό θάνατο τῆς ἁμαρτίας. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἑορτή τῆς χριστιανοσύνης. Ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία τήν ἑορτάζει μέ ιδιαίτερη λαμπρότητα, γι' αὐτό καί οἱ ξένοι τήν ὀρθόδοξη ἐκκλησία τήν ὀνόμασαν «Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως».

Τό ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς τελεῖται ἡ λεγόμενη «δεύτερη Ἀνάσταση», ἡ «Ἀγάπη» (γιατί οἱ χριστιανοί ἀνταλλάσσουν ἀδερφικό ἀσπασμό).

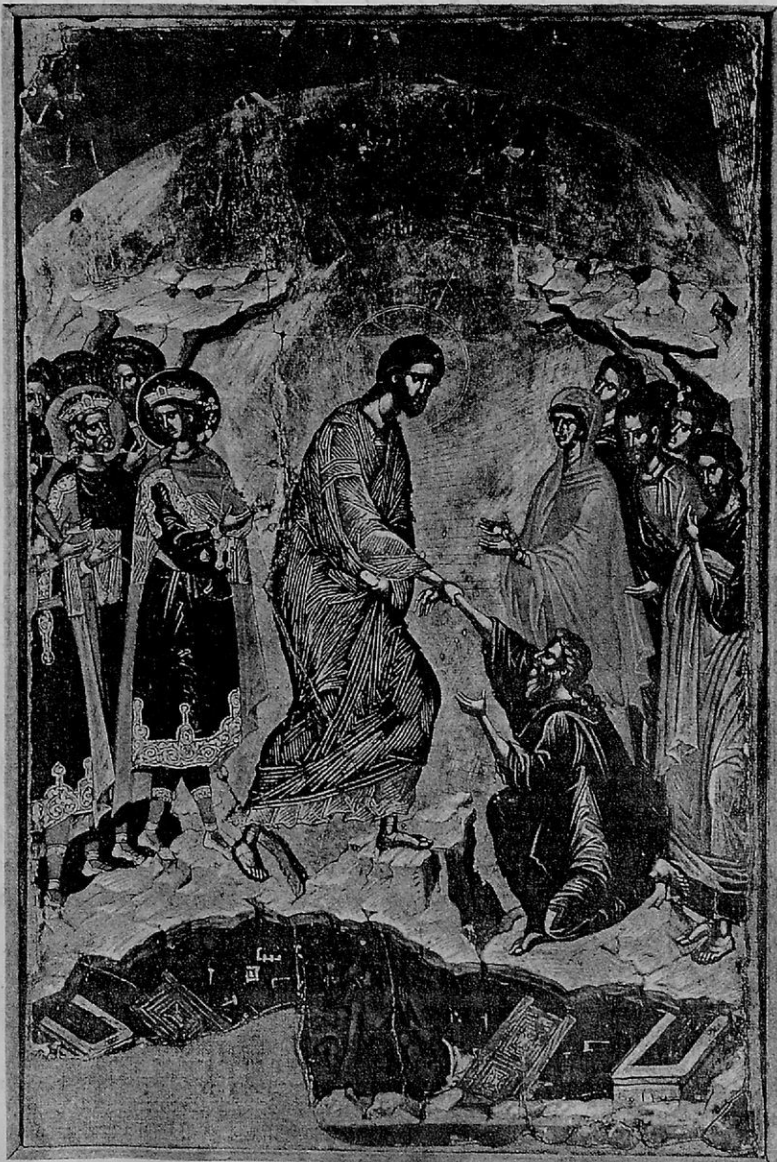
Τό πότε θά ἑορτάζεται τό Πάσχα καθορίστηκε ἀπό τήν Α' Οἰκουμενική σύνοδο στή Νίκαια τῆς Βιθυνίας τό 325 μ.Χ. Ἀποφασίστηκε νά ἑορτάζεται τό Πάσχα τήν πρώτη Κυριακή μετὰ τήν πανσέληνο τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας.

Κινητές ἑορτές μετὰ τό Πάσχα

Ἡ ἑβδομάδα ὕστερα ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα λέγεται «Ἐβδομάς τῆς Διακαινησίμου». Ἀκολουθοῦν:

(1) Κυριακή τοῦ Θωμᾶ. Θυμόμαστε τήν ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ στους μαθητές του καί τό Θωμᾶ πού ἀμφέβαλε ἀρχικά γιά τήν Ἀνάσταση, γιά νά πιστέψει ὅμως ὕστερα δυνατά!

(2) Κυριακή τῶν Μυροφόρων. Ἡ Ἐκκλησία θυμᾶται μέ εὐγνωμοσύνη τίς μυροφόρες γυναῖκες, πού συμπαραστάθηκαν μέ τόση

Ἡ κάθοδος τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἄδη. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ Βυζαντινοὶ ἀγιογράφοι ἀπεικόνιζαν τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ (Θεοφάνης)

ἀφοσίωση στό Χριστό, στή ζωή καί στό θάνατό του. Γι' αὐτό ἀξιώθηκαν νά πάρουν ἐκεῖνες πρῶτες τό μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως.

(3) Κυριακή τοῦ Παραλύτου. Διαβάζεται ἡ περικοπή μέ τό θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ.

(4) Κυριακή τῆς Σαμαρείτιδος. Διαβάζεται ἡ περικοπή τοῦ Εὐαγγελίου πού ἀναφέρεται στή συνάντηση τοῦ Χριστοῦ μέ τή Σαμαρείτιδα.

(5) Κυριακή τοῦ Τυφλοῦ. Διαβάζεται ἡ περικοπή μέ τό θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ «ἐκ γενετῆς τυφλοῦ».

(6) Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου. Τήν Πέμπτη αὐτῆς τῆς ἐβδομάδας, σαράντα μέρες ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα, ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τήν Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ στούς οὐρανοῦς.

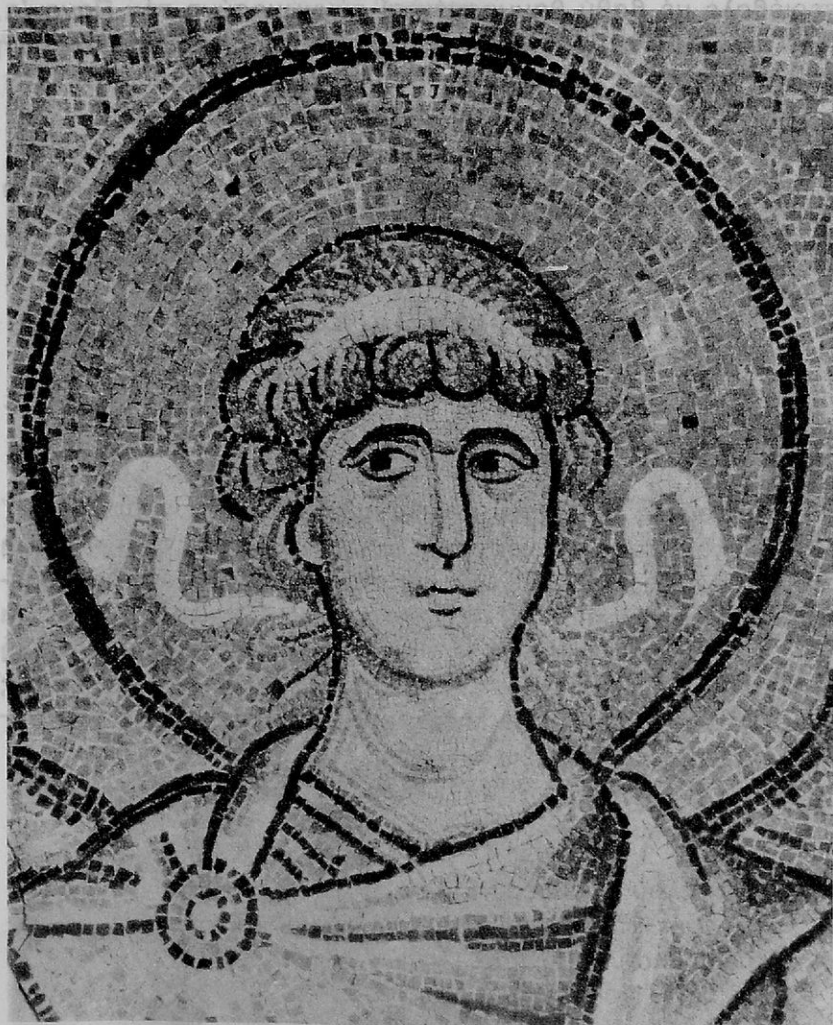
(7) Κυριακή τῶν Ἁγίων Πατέρων. Τιμάται ἡ μνήμη τῶν 318 «Θεοφόρων» Πατέρων, πού πῆραν μέρος στήν Α΄ Οἰκουμενική σύνοδο.

(8) Πεντηκοστή. Πενήντα μέρες ὕστερα ἀπό τό Πάσχα, ἐορτάζουμε τήν ἡμέρα πού τό Ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε καί φώτισε τούς Ἀποστόλους. Αὐτή ἡ ἡμέρα θεωρεῖται σάν «ἡ γενέθλιος» τῆς ἐκκλησίας.

(9) Κυριακή τῶν Ἁγίων Πάντων. Ἡ σκέψη τῆς Ἐκκλησίας στρέφεται μέ τιμή καί συγκίνηση σ' ὅλους τούς Ἁγίους τοῦ χριστιανισμοῦ.

Οἱ ἀκολουθίες τῶν κινητῶν ἐορτῶν πρὶν ἀπό τό Πάσχα περιέχονται, ὅπως εἶπαμε, στό λειτουργικό βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας μας πού λέγεται «Τριῶδιο». Οἱ ἀκολουθίες τῶν μεταπασχαλινῶν ἐορτῶν στό βιβλίο πού λέγεται «Πεντηκοστάριο».

νας Ἀρχάγγελος. Ἀπό τὰ θαυμάσια «ψηφιδωτά», πού εἶναι μιά μεγάλη στιγμή τῆς βυζαντινῆς τέχνης (Μονή Δαφνίου)

γ' Θεομητορικές ἑορτές

Εἶναι οἱ γιορτές πού ἀναφέρονται στά διάφορα περιστατικά τῆς ζωῆς τῆς Θεοτόκου. Ἀπό τὰ πρῶτα βήματά της ἡ Ἐκκλησία

περιέβαλε μέ βαθύ θαυμασμό καί εὐγνωμοσύνη τήν Παναγία, γιατί ἐκεῖνη ἔγινε ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἡ γέφυρα πού ἔνωσε τή γῆ μέ τόν οὐρανό.

Οἱ κυριότερες ἑορτές τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ εἶναι:

α) Ἡ Γέννηση τῆς Θεοτόκου	8 Σεπτεμβρίου.
β) Τά Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου	21 Νοεμβρίου.
γ) Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου	25 Μαρτίου.
δ) Ἡ Κοίμηση τῆς Θεοτόκου	15 Αὐγούστου.

δ' Οἱ ἑορτές τῶν Ἁγίων

Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ πολύτιμη κληρονομιά της. Γι' αὐτό καί κάθε μέρα τοῦ χρόνου ἡ Ἐκκλησία μας φέρνει στή μνήμη της τίς μορφές πολλῶν ἁγίων, γνωστῶν καί ἀγνωστων, δοξασμένων καί ταπεινῶν, πού μέ τή ζωή τους, τό λόγο τους, τά βιβλία τους, τά θαύματά τους, τή θυσία τους, γίνηκαν ἡ θριαμβευτική χορεία τῆς νίκης τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνάλογα μέ τόν τρόπο τῆς δράσεως τῶν Ἁγίων, ἡ Ἐκκλησία τοὺς χαρακτηρίζει σάν: ἀποστόλους, μάρτυρες, ἀσκητές, Πατέρες, ὁμολογητές κλπ.

Οἱ πιό γνωστές ἑορτές Ἁγίων εἶναι:

Ἰανουάριος

1. Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.
7. Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καί βαπτιστοῦ.
17. Τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου.
30. Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἀπρίλιος

23. Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου.

Μάϊος

5. Τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.
21. Τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης.

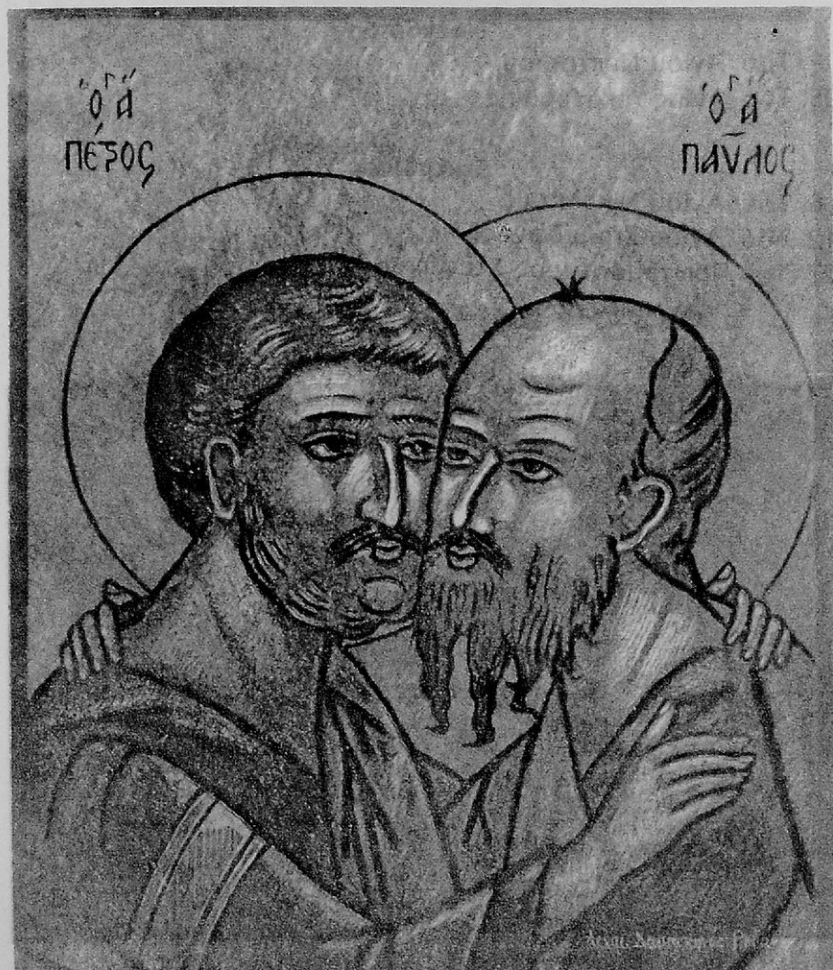
Ἰούνιος

29. Τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου.

30. Τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων.

Ἰούλιος

20. Τοῦ Προφήτη Ἠλία.

Σημερινή αἰσιογραφία. Οἱ κορυφαῖοι Ἀπόστολοι Πέτρος καί Παῦλος.
(Ἔργο τοῦ ἀγορευτοῦ ζωγράφου Δαμασκηνοῦ Ροδάκη)

Αύγουστος

24. Τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ.

Ὀκτώβριος

26. Τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Νοέμβριος

9. Τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου.

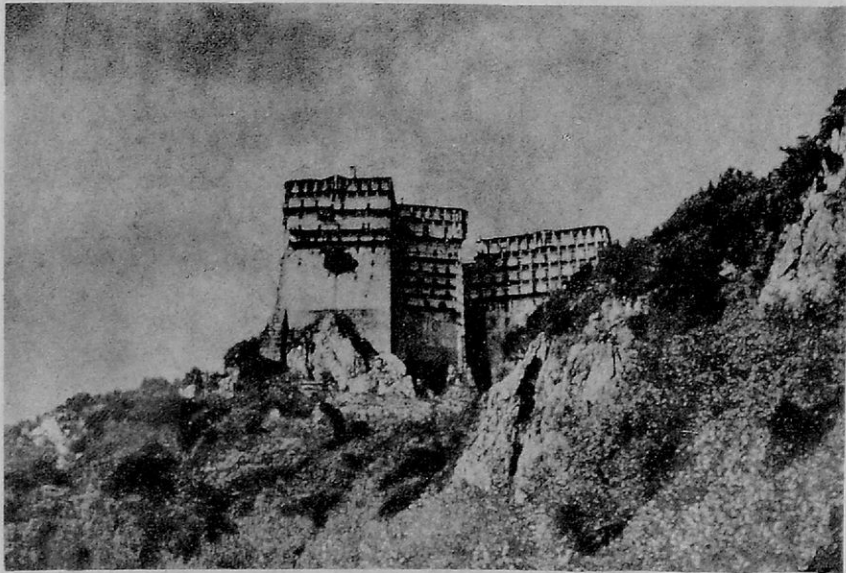
25. Τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Δεκέμβριος

6. Τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

12. Τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος.

27. Τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου.

Στό Ἅγιον Ὄρος, τὴν Ἀκρόπολη τῆς Ὁρθοδοξίας, ζῆ μέχρι σήμερα ὀλη ἡ συγκί-
νηση πού χαρίζε ἡ ἰστορία καὶ ἡ παράδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΤΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

ΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

Οι διάφορες τελετές του χριστιανισμού, επειδή δε γίνονται με τοιαύτο τρόπο, αλλά «όσα λαούθουθεν» στη διάταξη των άγιων

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

Αναφέρουμε μάλιστα πώς υπάρχει ανόρεση στα λειτουργικά βιβλία ένα ειδικό για τις ακολουθίες, το «Τυπικό», που περιγράφει λεπτομερειακά τη διάταξη των τελετών.

Οι ακολουθίες της Εκκλησίας είναι δύο ειδών: οι τακτικές και οι έκτακτες.

Οι πρώτες τελούνται τακτικά και κανονικά στην Εκκλησία π.χ. οι ώρες, ο ύμνος, το απόδειξινο, το μεσονυκτικό, ο ύμνος, η λειτουργία.

Οι έκτακτες δε γίνονται τακτικά αλλά σε περίπτωση ανάγκης π.χ. τα μυστήρια, η νεκρώσιμη ακολουθία, ο άγιασμός κ.ά.

α' Οι τακτικές ακολουθίες

(1) Οι ώρες. Ακολουθίες με ψαλμούς και τροπάρια. Οι ώρες είναι τέσσερες: η πρώτη, η τρίτη, η έκτη και η ένατη.

Στις μεγάλες έορτές των Χριστουγέννων, των Θεοφανίων και της Μεγάλης Παρασκευής υπάρχουν και άλλες «ώρες», οι «δασυλικές», πολύ μεγαλύτερες από τις κανονικές, που τις διαβάσαν συνήθως μόνο οι ιερείς.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΤΗΣ
ΛΙΣΤΑΣ

+

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΛΑ ΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

ΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

Οι διάφορες τελετές του χριστιανισμού, έπειδή δέ γίνονται μέ τυχαίο τρόπο, αλλά «ά κ ο λ ο υ θ ο υ ν» στη διάταξη τών ύμνων καί τών προσευχών μιά όρισμένη σειρά, όνομάστηκαν άκολουθίες.

Ανάφέρουμε μάλιστα πώς ύπάρχει ανάμεσα στα λειτουργικά βιβλία ένα ειδικό γιά τίς άκολουθίες, τό «Τυπικό», πού περιγράφει λεπτομερειακά τή διάταξη τών τελετών.

Οι άκολουθίες τής Έκκλησίας είναι δύο ειδών· οί τακτικές καί οί έκτακτες.

Οι πρώτες τελούνται τακτικά καί κανονικά στην Έκκλησία π.χ. οί ώρες, ό έσπερινός, τό άπόδειπνο, τό μεσονυκτικό, ό όρθρος, ή λειτουργία.

Οι έκτακτες δέ γίνονται τακτικά αλλά σέ περίπτωση ανάγκης π.χ. τά Μυστήρια, ή νεκρώσιμη άκολουθία, ό άγιασμός κ.ά.

α' Οί τακτικές άκολουθίες

(1) **Οί ώρες.** Άκολουθίες μέ ψαλμούς καί τροπάρια. Οί ώρες είναι τέσσερεις: Η πρώτη, ή τρίτη, ή έκτη καί ή ένάτη.

Στίς μεγάλες έορτές τών Χριστουγέννων, τών Θεοφανίων καί τής Μεγάλης Παρασκευής ύπάρχουν καί άλλες «ώρες», οί «βασιλικές», πολύ μεγαλύτερες άπό τίς κανονικές, πού τίς διαβάζουν συνήθως μόνο οί ιερείς.

(2) **‘Ο έσπερινός.** Σύντομη ακολουθία, πού ψάλλεται τό βράδυ τής ημέρας καί θεωρεΐται σάν τό προοίμιο τής έπομένης. ‘Ο έσπερινός διακρίνεται σέ μεγάλο καί μικρό. ‘Ο μεγάλος έσπερινός ψάλλεται τό απόγευμα τοῦ Σαββάτου καί στίς παραμονές μεγάλων έορτῶν.

‘Ο έσπερινός αρχίζει, ὅπως καί ὅλες οἱ ακολουθίες, μέ τήν έξύμνηση τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ: «*Εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν πάντοτε νῦν καί ἀεί καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων*».

Ἦστερα διαβάζεται ὁ 103ος ψαλμός τοῦ Δαβίδ σάν εἰσαγωγή, γι’ αὐτό καί λέγεται «προοιμιακός».

Μετά ακολουθοῦν τά τροπάρια πού λέγονται «στιχηρά» καί γίνεται ἡ «εἴσοδος», ὅπου ὁ ἱερέας ἀναγγέλλει: «Σοφία, ὀρθοί!». Τότε ψάλλεται ὁ περίφημος ἐπιλύχνιος ὕμνος:

*Φῶς ἱλαρόν ἀγίας δόξης
ἀθανάτου Πατρός, οὐρανοῦ,
ἀγίου, μάκαρος,
Ἰησοῦ Χριστέ,
ἐλθόντες ἐπὶ τήν ἡλίου δύσιν,
ιδόντες φῶς έσπερινόν,
ὑμνοῦμεν Πατέρα, Υἱόν
καί Ἄγιον Πνεῦμα, Θεόν.
Ἄξιόν Σε, ἐν πᾶσι καιροῖς
ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσίαις,
Υἱέ Θεοῦ, ζωήν ὁ διδούς,
δι’ ὃ ὁ κόσμος Σέ δοξάζει...»*

Ἦστερα ψάλλονται ἀκόμη μερικά τροπάρια, ἀπαγγέλλεται ὁ ὕμνος τοῦ Συμεῶν «*Νῦν ἀπολύεις...*», λέγεται τό «Ἄγιος ὁ Θεός-...» καί γίνεται ἡ «Ἀπόλυσις».

(3) **Τό ἀπόδειπνο.** Μετά τόν έσπερινό σειρά ἔχει τό ἀπόδειπνο. Συνήθως τό διαβάζει ὁ ἱερέας στό σπῆτι του, ὅπως μπορεῖ νά τό διαβάζει καί κάθε χριστιανική οἰκογένεια. Στά μοναστήρια τό διαβάζουν μετά τήν «τράπεζα», δηλαδή τό βραδινό φαγητό, μέσα στό Νάρθηκα.

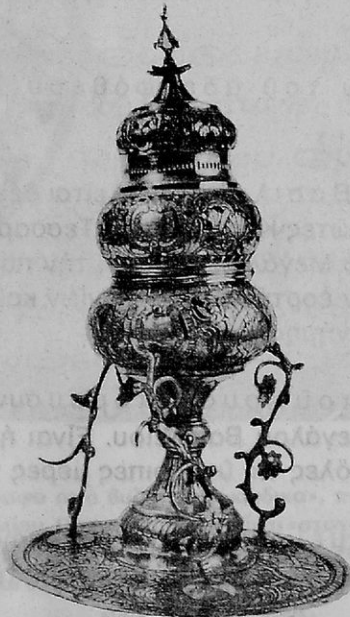
Τό ἀπόδειπνο ψάλλεται καί κάθε απόγευμα τής Μεγάλης Σακοστής.

(4) Τό μεσονυκτικό. Αποτελείται από τροπάρια, ψαλμούς, εὐχές καί δεήσεις (παρακλήσεις). Σήμερα διαβάζεται μόνο από τούς ιερείς. Στά μοναστήρια τό διαβάζουν πρὶν ἀπὸ τὸν ὄρθρο.

(5) Ὁ ὄρθρος. Τελεῖται τὰ χαράματα. Εἶναι μιά εὐχαριστία σὸ Θεό, γιατί μᾶς φύλαξε τὴ νύχτα καί μᾶς ἀξίωσε νά δοῦμε πάλι τὴν καινούρια μέρα πού χαράζει.

Ὁ ὄρθρος εἶναι τό προοίμιο τῆς θείας λειτουργίας καί σ' αὐτὸν ὁ ἱερέας τελεῖ τὴν «προσκομιδὴ», δηλαδή προετοιμάζει τὰ Τίμια δῶρα.

Περιέχει ψαλμούς, ὕμνους καί δεήσεις. Ὅταν ὁ ψάλτης ψάλλει τὸ «*Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν*», ὁ ναὸς φωτίζεται μέ λαμπάδες. Ὑστερα διαβάζεται τὸ «*Εὐαγγέλιο τοῦ ὄρθρου*» καί ὁ 50ος ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ, ὁ περιφημὸς ψαλμὸς τῆς μετανοίας. Τέλος ψάλλεται ὁ «*κανὼν*» καί οἱ «*αἶνοι*» καί τελειώνει ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου.

2. Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Γενικά

Είναι η θεμελιακή ακολουθία της 'Εκκλησίας. Σ' αυτήν τελείται τό μυστήριο της Θείας Εύχαριστίας. Στην αρχή του χριστιανισμού ήταν μία άπλη τελετή στις κοινές τράπεζες, τις «αγάπες». Μά σιγά σιγά αύτή τήν άπλή μορφή τή διαδέχτηκε ή προσθήκη ύμνων, δεήσεων, ή ανάγνωση περικοπών από τις Πράξεις τών 'Αποστόλων καί τά Εύαγγέλια, τό κήρυγμα. Έτσι ή θεία λειτουργία πήρε μεγαλοπρέπεια καί μυστικό βάρος.

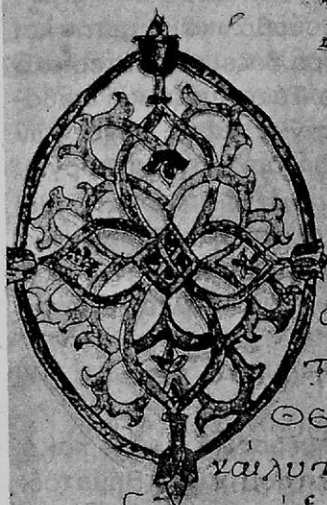
Διαμορφώθηκαν διάφορα είδη λειτουργιών, από τά όποια σώθηκαν τέσσερεις:

- α) Τοῦ 'Ιάκωβου τοῦ ἀδελφοῦ θεοῦ, ή πιό παλιά τής 'Ανατολής.
- β) Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Τελείται δέκα φορές τό χρόνο: Τίς πέντε πρώτες Κυριακές τής Τεσσαρακοστής, τή Μεγάλη Πέμπτη, τό Μεγάλο Σάββατο, τήν παραμονή τών Χριστουγέννων, τήν έορτή τών Θεοφανίων καί τήν 1 'Ιανουαρίου, ήμέρα τής μνήμης του.
- γ) Τοῦ 'Ιωάννου τοῦ Χρυσόστομου συντόμηση τής λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Εἶναι ή λειτουργία πού καθιερώθηκε σ' όλες τίς υπόλοιπες μέρες τοῦ χρόνου.
- δ) Τών Προηγιασμένων: 'Αρχαία λειτουργία, πού τελείται κάθε Τετάρτη καί Παρασκευή τήν περίοδο τής Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

ΗΘΕΙΛΑΠΕΙΤΟΥΡΓΙΑΤΟΥΕΝΑΠΟΙΣΤΕ

ΗΗΩΝ

Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου
Ἐκκλητικῆς προέδρου

Ὅς ὅς ἡμῶν ὁ ὄν οὐκ ἴστω
ἄρτον· πῶς προφῶν τοῦ παρ
τὸς κόσμου, ὁ μὲν ἡμῶν καὶ
θεῶν ἡμῶν ἔβαπο σέλας ὄρα
καὶ λυπρωτῆς καὶ εὐρετῆς ἔλα
τοῦτα καὶ ἀλλὰ ζορ ἡμῶν· αὐτὸς ἔλαθῃσιν
πῶς προθεσιν πάντων· καὶ πρὸς ὄρα
αὐτῶν εἰς ὑπερουρανίων σου θωιασθῶν

Λειτουργικό χειρόγραφο ἀπὸ βυζαντινὸ «κώδικα», ποῦ περιέχει τίς λειτουργίες Χρυσόστομου, Βασιλείου, Προηγιασμένων. Εἶναι «σταχωμένος» (δεμένος) μὲ δέρμα καὶ στολισμένος μὲ ἐπίχρυσα στολίδια. Ἔχει θαυμάσιους τίτλους καὶ «ἀρχικά» γράμματα. Φυλάγεται στὴν πλοῦσια σὲ θησαυροὺς βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς Διονυσίου Ἁγίου Ὁρους.

Διαίρεση τῆς θείας λειτουργίας

Ἡ θεία λειτουργία χωρίζεται σέ δύο μέρη:

1. Στή λειτουργία τῶν κατηχουμένων καί
2. Στή λειτουργία τῶν πιστῶν.

Εἶπαμε πῶς προοίμιό τῆς εἶναι ἡ προσκομιδή. Στήν προσκομιδή ὁ ἱερέας ἐτοιμάζει στήν πρόθεση· τά Τίμια δῶρα (ἄρτο καί οἶνο), πού τά προσφέρουν οἱ χριστιανοί.

Διαβάζει εὐχές καί μέ τή λόγχη κόβει ἀπό τόν ἄρτο τό τετράγωνο κομμάτι τῆς σφραγίδας του. Ἡ σφραγίδα αὐτή λέγεται «ἀμνός» καί συμβολίζει τό Χριστό, πού ἔρχεται νά θυσιαστεῖ γιά τοὺς ἀνθρώπους.

Τῆ σφραγίδα τήν τεμαχίζει καί σέ ἄλλα συμβολικά κομμάτια καί τά τοποθετεῖ ὅλα στόν ἅγιο δίσκο. Ὑστερα βάζει τόν ἀστερίσκο καί χύνει τόν οἶνο μέσα στό "Ἅγιο Ποτήριο. Τά σκεπάζει καί διαβάζει μερικές εὐχές γιά τήν υἰγεία τῶν ζωντανῶν καί τίς ψυχές τῶν πεθαμένων. Ὅταν ἐτοιμαστεῖ ἡ προσκομιδή, ἀρχίζει ἡ λειτουργία.

Τό προοίμιο: Ἀρχίζει μέ τό «*εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς...*». Ὁ διάκονος διαβάζει τή συναπτή πού εἶναι μιά σειρά ἀπό δεήσεις, ὁ λαός ψάλλει ἐνδιάμεσα τό «*Κύριε ἐλέησον*». Τό λαό σιγά σιγά ἔχουν ἀντικαταστήσει οἱ ψάλτες στίς τελετές.

Ὅταν τελειώσει ἡ συναπτή, γίνεται ἡ μικρά εἵσοδος ἢ εἵσοδος τοῦ Εὐαγγελίου.

Καθώς ψάλλεται τό ἀπολυτίκιο τῆς ἡμέρας, ὁ ἱερέας καί ὁ διάκονος βγαίνουν ἀπό τήν ἀριστερή πύλη τοῦ Ἁγίου Βήματος. Προπορεύονται παιδιά μέ λαμπάδες.

Στέκονται στή μέση τῆς ἐκκλησίας. Ὁ διάκονος ὑψώνει τό Εὐαγγέλιο καί λέει μέ ζωνή φωνή: «*Σοφία, ὁρθοί!*» Δηλαδή πρέπει νά τιμήσετε μέ προσοχή τό Εὐαγγέλιο, πού' ναι ὁ λόγος καί ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ψάλτες ψάλλουν τό εἴσοδικό, δηλαδή τό «*δεῦτε προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν Χριστῷ*». Ἀκολουθοῦν τροπάρια, δεήσεις καί ὁ «*τρισάγιος ὕμνος*» (Τό «*Ἅγιος ὁ Θεός...*»). Κατόπιν ὁ ψάλτης διαβάζει τήν περικοπή τοῦ Ἀποστόλου καί ὁ διάκονος ἀπό τόν ἄμβωνα ἢ ὁ ἱερεὺς τήν εὐαγγελική περικοπή. Ἀκολουθεῖ

τό κήρυγμα, μιά σειρά από δεήσεις – ή «έκτενης» δέηση – καί ἐδῶ τελειώνει ἡ λειτουργία τῶν κατηχομένων.

Οἱ κατηχούμενοι ἔβγαιναν ἔξω στό νάρθηκα καί παραμένανε στόν κυρίως ναό μόνο οἱ πιστοί.

Τό δεύτερο αὐτό μέρος τῆς θείας λειτουργίας, πού λέγεται, ὅπως εἶπαμε, καί λειτουργία τῶν πιστῶν εἶναι τό σημαντικότερο, γιατί περιβάλλει τό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἐχει καί αὐτό τά τμήματά του:

Εἶναι ἡ μεγάλη εἴσοδος, πού συμβολίζει τήν πορεία τοῦ Χριστοῦ πρὸς τό Γολγοθά. Πρέπει νά τονίσουμε ὅτι ὁλόκληρη ἡ λειτουργία εἶναι μιά «ἀναπαράσταση» τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀπό τήν προσκομιδή, πού εἶναι ἡ Γέννηση στή Βηθλεέμ, ὡς τήν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου, πού συμβολίζει τό κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ καί ὡς τή μεγάλη εἴσοδος, πού συμβολίζει τό δρόμο τοῦ πάθους. Ἡ Θεία Εὐχαριστία συμβολίζει τέλος τή θυσία τοῦ Γολγοθά.

Πρὶν ἀπό τή μεγάλη εἴσοδος ψάλλεται ὁ «*χερουβικὸς ὕμνος*».

Ἦστερα βγαίνουν ἀπό τό ἱερό ὁ διάκονος καί ὁ πρεσβύτερος κρατώντας τόν ἅγιο δίσκο καί τό Ἅγιο Ποτήριο. Στή μέση τοῦ ναοῦ σταματοῦν καί ὁ ἱερέας ἀπαγγέλλει διάφορες εὐχές.

Μετά τήν εἴσοδό τους στό Ἅγιο Βῆμα, συνεχίζει ὁ ἱερέας νά διαβάζει εὐχές καί σέ μιά στιγμή ἀναφωνεῖ: «*Τὰς θύρας, τὰ θύρας, ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν!*» Δηλαδή, προσέξτε καλά τίς πόρτες, γιά νά μήν μπεῖ κανένας ἀμύητος ἐδῶ...

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ἕστερα μιά εὐχαριστία καί ὁ ἁγιασμός τῶν Τιμίων δώρων.

Αὐτή εἶναι ἡ πιό συγκινητική στιγμή τῆς λειτουργίας, ἡ ἀνάμνηση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου: «*Λάβετε, φάγετε...*» καί «*Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες...*», «*Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, Σοὶ προσφέρομεν...*». Καί οἱ ψάλτες ἀνυμνοῦν τό Χριστό: «*Σέ ὑμνοῦμεν, Σέ εὐλογοῦμεν...*». Αὐτή ἡ στιγμή, πού εἶναι τό κέντρο τῆς λατρείας μας, λέγεται στιγμή τῆς μετουσίωσης, γιατί ὁ ἄρτος καί ὁ οἶνος μετατρέπονται σέ σῶμα καί αἷμα Χριστοῦ.

Μετά τόν ἁγιασμό τῶν Τιμίων δώρων ἀπαγγέλλεται ἡ Κυριακή Προσευχή («*Πάτερ ἡμῶν...*»). Ἦστερα γίνεται ἡ θεία Κοινωνία. Πρῶτα κοινωνοῦν μέσα στό Βῆμα οἱ ἱερεῖς (ἔξω οἱ ψάλτες ψά-

“Άλλο ένα λειτουργικό χειρόγραφο από τόν κώδικα τῆς Μονῆς Διονυσίου

λουν τόν ὕμνο πού λέγεται «κοινωνικό»). Ἐπειτα μεταλαμβάνουν οἱ πιστοί. Ὁ ἱερέας στέκεται στήν Ὁραία Πύλη καί τούς προσκαλεῖ: «Μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε!». Διαβάζονται λίγες εὐχές καί γίνεται ἡ ἀπόλυση.

3. ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

Είναι **οί τελετές τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων**, μέ εὐχές, ὕμνους, ἀναγνώσματα (ἐξωτερικά στοιχεῖα) καί διάφορες συμβολικές πράξεις. Χρησιμοποίηση τοῦ νεροῦ καί τοῦ λαδιοῦ στό βάπτισμα, ἐπάλειψη μέ τό Μύρο στό χρίσμα, ἐπίθεση τοῦ χεριοῦ στό κεφάλι τοῦ ὑποψήφιου κληρικοῦ στήν ἱεροσύνη, τά στέφανα στό γάμο, τό ἁγιασμένο λάδι στό εὐχέλαιο κ.λ.π.

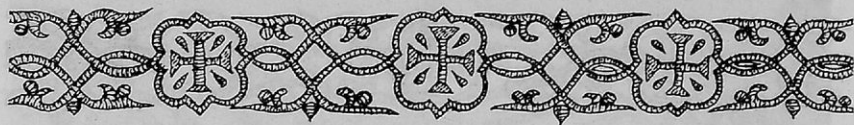
Οἱ ἀκολουθίες τῶν Μυστηρίων διαμορφώθηκαν σιγά σιγά ὅπως καί οἱ ἄλλες τελετές τῆς Ἐκκλησίας μας. Στήν ἀρχή ἦταν ἀπλές καί συμβολικές πράξεις καί εὐχές.

Ἄλλη ἔκτακτη ἀκολουθία εἶναι **ἡ τελετή τῶν ἐγκαινίων** τοῦ ναοῦ. Πολύ σημαντική τελετή πού προϋποθέτει τή συμμετοχή ἐπίσκοπου.

Ἄλλη πολύ γνωστή τελετή εἶναι **ἡ τελετή τοῦ ἁγιασμοῦ**. Ὁ ἱερέας ραντίζει τούς πιστούς μέ τό ἁγιασμένο νερό. Πολλές χριστιανικές οἰκογένειες προσκαλοῦν τόν ἱερέα νά κάμει ἁγιασμό στό σπίτι τους κάθε πρώτη μέρα τοῦ μήνα.

Γνωστή ἐπίσης ἔκτακτη ἀκολουθία εἶναι **ἡ «νεκρώσιμος»**, μέ συγκινητικά τροπάρια, εὐχές ὑποβλητικές καί ἀναγνώσματα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή, σχετικά μέ τό θάνατο καί τήν ἐλπίδα τῆς Ἀναστάσεως.

Κάθε ἀπόγευμα τέλος ἀπό τήν 1η ὡς τή 15η Αὐγούστου (Δεκαπενταύγουστο) ψάλλεται στήν Ἐκκλησία μας **ἡ « παρακλήσις »** ἢ ὁ « παρακλητικός κανόνας », μιὰ ἀκολουθία ἀφιερωμένη – ὅπως καί ὁ ἀκάθιστος ὕμνος – στήν Παναγία, τή Μητέρα τοῦ Θεοῦ καί τήν παρηγοριά, τή « Μεσίτρια » τῶν ἀνθρώπων.

4. ΚΕΙΜΕΝΑ ΥΜΝΩΝ

Α'

Ὁ ἐν παντί καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς προσκυνούμενος καὶ δοξαζόμενος Χριστὸς ὁ Θεός, ὁ μακρόθυμος, ὁ πολυέλεος, ὁ πολνεύσπλαχνος, ὁ τοὺς δικαίους ἀγαπῶν καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐλεῶν, ὁ πάντας καλῶν πρὸς σωτηρίαν διὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, Αὐτός, Κύριε, πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τὰς ἐντεῦξεις καὶ ἴθνην τὴν ζωὴν ἡμῶν πρὸς τὰς ἐντολάς Σου. Τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀγίασον, τὰ σώματα ἀγνισον, τοὺς λογισμοὺς διόρθωσον, τὰς ἐννοίας κάθαρσον καὶ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, κακῶν καὶ ὀδύνης. Τείχισον ἡμᾶς τοῖς ἁγίοις Σου ἀγγέλοις, ἵνα τῇ παρεμβολῇ αὐτῶν φρουρούμενοι, καὶ ὀδηγούμενοι, καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀπροσίτου Σου δόξης, ὅτι εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Β' Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

Δόξα Σοι τῷ δείξαντι τό φῶς, δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπί γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Ἵμνουμέν Σε, εὐλογοῦμέν Σε, προσκυνοῦμέν Σε, δοξολογοῦμέν Σε, εὐχαριστοῦμέν Σοι διὰ τήν μεγάλην Σου δόξαν.

Κύριε βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, Πάτερ παντοκράτωρ, Κύριε Υἱέ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ καί Ἅγιον Πνεῦμα. Κύριε ὁ Θεός, ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱός τοῦ Πατρὸς ὁ αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Πρόσδεξαι τήν δέησιν ἡμῶν ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καί ἐλέησον ἡμᾶς.

Ὅτι Σὺ εἶ ὁ μόνος Ἅγιος, Σὺ εἶ ὁ μόνος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, Ἄμην.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογήσω Σέ καί αἰνέσω τό ὄνομά Σου εἰς τόν αἰῶνα καί εἰς τόν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.

Εὐλογητός εἶ, Κύριε, ὁ Θεός τῶν Πατέρων ἡμῶν καί αἰνετόν καί δεδοξασμένον τό ὄνομά Σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

Γένοιτο, Κύριε, τό ἔλεός Σου ἐφ' ἡμᾶς καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπί Σέ.

Εὐλογητός, εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τά δικαιώματά Σου.

Κύριε, καταφυγή ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καί γενεᾷ.

Ἐγώ εἶπα: Κύριε, ἐλέησόν με, ἴασαι τήν ψυχὴν μου, ὅτι ἡμαρτόν Σοι.

Κύριε, πρὸς Σέ κατέφυγον, δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τό θέλημά Σου, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεός μου.

Ὅτι παρά Σοί πηγή ζωῆς, ἐν τῷ φωτί Σου ὁψόμεθα φῶς.

Παράτεινον τό ἔλεός Σου, τοῖς γιννώσκουσί Σε.

Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΣ

Δόξα σέ Σένα πού μᾶς ἔδειξες τό φῶς, δόξα σέ Σένα τό Θεό πού βρίσκεσαι στά ἐπουράνια καί ἄς ἔρθει κι ἐδῶ στή γῆ ἡ

ειρήνη και ή χαρά στους ανθρώπους, ἄς ἔρθει.
Σέ ὑμνοῦμε, Σέ εὐλογοῦμε, Σέ προσκυνοῦμε και Σέ
δοξολογοῦμε και Σ' εὐχαριστοῦμε γιά τή μεγάλη Σου δόξα.
Κύριε, Ἐσύ εἶσαι ὁ Θεός και τήν ἴδια στιγμή εἶσαι κι ὁ Ἄμνος
τοῦ Θεοῦ πού θυσιάζεται κι ὁ Υἱός τοῦ Πατέρα εἶσαι πού
σηκώνει τήν ἄμαρτία τοῦ κόσμου.

Σῶσε μας, Ἐσύ πού σηκώνεις τήν ἄμαρτία τοῦ κόσμου.

Σκύψε και ἄκουσε εὐνοϊκά τή δέησή μας.

Ἐσύ πού κάθεσαι στά δεξιά τοῦ Πατέρα Σου και ἐλέησέ μας.

Γιατί μονάχα Ἐσύ εἶσαι ὁ Ἅγιος, ὁ μοναδικός κυρίαρχος, ὁ
Ἰησοῦς Χριστός, γιά νά δοξάζεται ὁ Θεός και Πατέρας.

Ἄμην! (Ἄς γίνει).

Κάθε μέρα θά Σέ εὐλογήσω και θά δοξολογήσω τό ὄνομά Σου
κι ἡ δοξολογία μου αὐτή θά βαστήξει ὡς τή συντέλεια τῶν
αἰῶνων.

Ἀξίωσέ μας, Κύριε, τούτη τή μέρα νά κρατήσουμε τόν ἑαυτό
μας χωρίς ἄμαρτία.

Εὐλογημένος εἶσαι, Κύριε, ὁ Θεός, πού μᾶς κληρονόμησαν οἱ
πατέρας μας και τραγουδισμένο και δοξασμένο τό ὄνομά Σου
στούς αἰῶνες. Ἄμην.

Ἄς γίνει, Κύριε, κι ἄς ἀπλωθεῖ, ἀπάνω μας τό ἔλεός Σου,
καθώς κι ἐμεῖς ἀποθέσαμε ἀπάνω Σου τήν κάθε μας ἐλπίδα.
Εὐλογημένος νά'σαι, Κύριε! Δίδαξέ με ποιά εἶναι ἡ θέλησή
Σου.

Κύριε, Ἐσύ γεννήθηκες γιά μᾶς, τό καταφύγιο γιά τίς
τρικυμίες ἐδῶ και γενεές γενεῶν.

Ἐγώ εἶπα μέσ' ἀπό τήν ψυχή μου: Κύριε, ἐλέησέ με, γιάτρεψε
τήν ψυχή μου, Κύριε, γιατί εἶμαι ἄμαρτωλός ἀπέναντί Σου.
Κύριε, σέ Σένα καταφεύγω! Δίδαξέ με νά πράττω τό θέλημά
Σου, γιατί Ἐσύ εἶσαι ὁ Θεός μου!

Μόνο κοντά Σου ὑπάρχει ἡ πηγή τῆς ζωῆς και μέσα στό δικό
Σου τό φῶς θά λάμπει και γιά μᾶς.

Ἄπλωσε τό ἔλεός Σου πάνω σέ κείνους πού Σέ γνωρίζουν και
Σ' ἀγαποῦνε.

Ἐσύ εἶσαι ὁ Ἅγιος Θεός, ὁ Ἅγιος Δυνατός, ὁ Ἅγιος ὁ
Ἄθάνατος. Γι' αὐτό ἐλέησέ μας!

Πρόσχεσ Ἰωρίε Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς ἡμῶν
 ἐξ ἀγίας κατοικητηρίῃς σου (Κ) ἀπό θρόνου
 Δόξης τῆς Βασιλείας σου, (Κ) ἔχε εἰς τὸ
 ἀγαθαὶ ἡμᾶς. (ΚΕΙΦΡΓΙΑ Ι. ΧΡΥΣΟΦΟΜΟΣ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

	Σελίς
Είσαγωγικά	7
1. Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΓΕΝΙΚΑ	7
2. ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ	9
3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ	9
Α΄ Ινδουισμός	10
1) Βεδισμός	10
2) Βραχμανισμός	10
3) Βουδισμός	10
Β΄ Ήθρησκεία της Κίνας	11
Γ΄ Ήθρησκεία των Ιαπώνων	11
Δ΄ Ζωροαστρισμός	12
Ε΄ Μωαμεθανισμός	12
ΣΤ΄ Ιουδαϊσμός	13
4. Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ	14
5. ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ	14
Α΄ Ή Άγία Γραφή	15
Β΄ Ή Ίερή Παράδοση	16

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ Δ Ο Γ Μ Α Τ Ι Κ Ο

1. ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ	19
2. ΤΑ ΥΠΟΛΟΪΠΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ	21
3. ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ	24
4. ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ	25
5. ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ	26
6. Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ	26
7. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ	27
8. Η ΙΕΡΟΣΥΝΗ	28
9. Ο ΓΑΜΟΣ	29
10. ΤΟ ΕΥΧΕΛΑΙΟ	29

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ Η Θ Ι Κ Ο

1. ΓΕΝΙΚΑ	33
2. Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ	34
3. Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ	37
4. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ	39
5. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ	40

Β΄ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ	49
'ΗΊστορία του	49
Ρυθμοί τῶν ναῶν	50
α΄ Ρυθμός τῆς βασιλικῆς	51
β΄ Βασιλική μέ τροῦλο	51
γ΄ Βυζαντινός ρυθμός	51
δ΄ Ρωμανικός ἢ λομβαρδικός ρυθμός	53
ε΄ Ὁ γοθικός ρυθμός	53
ς΄ Ὁ ρυθμός τῆς Ἀναγεννήσεως	54
Τά μέρη τοῦ ναοῦ	55
α΄ Νάρθηκας	55
β΄ Ὁ κυρίως ναός	55
γ΄ Τό Ἅγιο Βῆμα	55
2. ΣΥΜΒΟΛΑ, ΕΙΚΟΝΕΣ, ΑΜΦΙΑ	61
3. ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ	68

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. ΟΙ ΕΟΡΤΕΣ	73
α΄ Δεσποτικές ἐορτές	73
β΄ Κινητές δεσποτικές ἐορτές	76
γ΄ Θεομητορικές ἐορτές	83
δ΄ Οἱ ἐορτές τῶν Ἁγίων	84

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

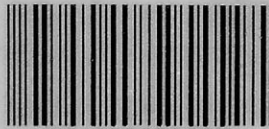
1. ΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ	89
2. Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	92
Γενικά	92
Διάρθρωση τῆς θείας λειτουργίας	94
3. ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ	97
4. ΚΕΙΜΕΝΑ ΥΜΝΩΝ	98
Α΄ «Ὁ ἐν παντί καιρῷ...»	98
Β΄ Ἡ μεγάλη δοξολογία	99

ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ

Β. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ Γ' 1977 (III) - ΑΝΤΙΤ. 195.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ: 2795/11-2-77

ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Σ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ Ο.Ε. και Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
και ΥΙΟΣ Ο.Ε.

024000039857

